

કંપોળ

વક્ર ૬ કું.

ઓગસ્ટ ૧૯૨૫.

[વક્ર ૮ માં.

પડવ્યજ્ઞરની આગમાં કોણની તીજેરીઓ બળી ગઈ ?

જાણીતાસ ખીમડની કાપડ મારફટમાં આગ થઈ તે વખતે દુકા-
માં ગોદરેજની માત્ર તીજેરીઓ હતી; અને એકએકમાં મોતીના શાગીના,
મુખી મોઢો, ખનખનો વગેરે તથા સંસારીત રથું હતું.

આગ થઈ રહેવા પછી બીજું એ દેવામાં આવ્યું કે જ્યારે
દરેજની સવળી તીજેરીઓ મોંઢેથી અરેજ સખન નેમજ નરમ આગમાં
મામન રહ્યો હતો ત્યારે બીજા દેશી અને વિલાયતી મેકેરીની તીજેરીમાં
માં આગ સખન હતી ત્યાં સવળું જળી ગયું હતું. આ બધાની આગી
હર હતું; અને દરેજની સવળી તીજેરી મોંઢેથી થઈ ગયો હતો, પણ
તે નરમ હતી ત્યાંજ જળી ગયું હતું.

ગોદરેજ, ઍન્ડ બોઈસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.

કારખાનું—જેસ કુવેની પાસે, પેરેડ, મુંબઈ.

દુકાન—જેખમેન સ્ટ્રીટ, મુજલ્લ જિલ્લા મારફટની મામે, મુંબઈ.

શાખા રીંગરોડ—અમદાવાદ

“ કંપોળ ” સંબંધી પત્રવ્યવહાર મેનેજર “ કંપોળ ઓફીસ ”
દ્વારા—મુંબઈને સરનામે કરવો.

વળી એક બીજી આગમાં સુપડાયતી

ગોદરેજની તીજેરી.

યોગ્ય સ્થાન ઉપર કોઈમાં પાસની બગીચામાં મોટી આગ લાગી હતી. તે

ધરમાં બીજો માળે મી. કાચમજી દુબાઈના વપરાશમાં એક

ગોદરેજની તીજેરી હતી.

તીજેરીવાળા ગોદરેજમાં લાકડાંનું ફરનીયર મર્ચ બજારને કોપડો થઈ ગયું હતું. તીજેરીની બંને બાજુએ પ્રજોલન મોટી કબાડો હતી. તે તમામ બગીચા મર્ચ હતી. આગ એટલી મજબૂત હતી કે તીજેરીમાં મર્ચનું બગીચા મર્ચ હશે એવું મી. કોઈ માનવા દેતા.

તીજેરી ઉઘાડનાં ગોદરેજનાં કાગળો વીંચેરે મર્ચ જોખમ તદ્દન સલામત મળી આવ્યો હતો.

બગીચા ગયલાં ઘરના પાટોશીઓએ તીજેરી મારે

ગોદરેજને કારખાને

આવડુ શરૂ કર્યું છે.

હેલાં માઇસોરનાં પ્રદર્શનમાં ગોદરેજની તીજેરીઓ

અને તાળાં મારે બે જુદા જુદા

સોનાના ચાંદ મળ્યા છે.

પ્રદર્શનમાં બીજા તીજેરીવાળાઓને આમથી તીજેરીઓની તમામ મરચવાની મુશ્કેલી ગોદરેજે કરી હતી પણ કોઈ કશુંક થયું હતું નહીં.

કારખાનું :—ગેસ કંપની પાસે, પટેલ, મુંબઈ.

કપોળ.

જ્ઞાતિ સમસ્ત જનનાં હિત સાધવાને
ધાર્મિક બોધ કરીને સુખ અર્પવાને;
જ્ઞાતિ તણા ઉદય સંપ સુનીતિ કાળે,
જન્મી “કપોળ” સ્વબળે કૃતકૃત્ય થાળે.

પુસ્તક ૬ હું.]

ઓગસ્ટ ૧૯૧૫.

[અંક ૮ મો.

ડૉ. શુવરાજનું આગમન.

આપણી ફરજ.

ડૉ. શુવરાજ નારાયણ મહેતા પોતાનો વૈદિક અભ્યાસ પુરો કરી
‘યોગ વખતમાં હિંદુસ્તાનમાં આવનાર છે. એવા અમર આપણે સાંભળીએ
છીએ તે વખતે તેમને ધરતો આવકાર આપવાને માટે કંઈક પગલાં લેવાં
જોઈએ, એવા ઉદ્દેશારે ઘણાએક “કપોળ” બાઈઓ તરફથી અમેાએ
સાંભળ્યા છે. અમેાએ અમારા ગયા મહીનાના અંકમાં પ્રામગીક નોંધમાં
આ જાગૃત તરફ અમારા જ્ઞાતિબાઈઓનું ધ્યાન ખેંચ્યું છે અને ફરીયા
તે તરફ ધ્યાન ખેંચવા રજા લઈએ છીએ.

ડૉ. શુવરાજનું નામ અત્યારે આગમજ કપોળ બાઈઓમાં. ઘરમનું
ધર્મ પડ્યું છે તેને માટે વધારે જોગબ આપવા જરૂર નથી. તેમની
અહીંની કોલેજ કારકીર્દી,—તેઓએ મેળવેલી રજાલરશીપો, યાદો, અને
ઈનામો, તેઓનો વિલાસનમાં ઉંચો વૈદિક અભ્યાસ, તેઓએ મેળવેલી
એમ. બી. બી. એસ; એમ. આર. સી. પી. અને એમ. ડી. ની ઉંચી
ડીગ્રીઓ, તેઓએ એમ. ડી. માં પહેલા આવી સોનાનો મેળવેલો ચાંદ,—

આ સપ્તમા બાજતો અત્યાર આગમન અમારા બામજોમાં એટલી બધી બળપૂર્વક થઈ પડી છે કે તેનું સર્વિસ્તર વર્ણન કરવા જરૂર નથી. અભ્યાસ કરી ઉંચું માન મેળવનારાઓ તો ધણા દોષ છે પણ ઉંચા અભ્યાસ સાથે દેશસેવા અને પોતાના બામજો માટે હકો મેળવવા માટેની લડત સાથે સાથે બહુજી ગણ્યામાંના માણસોથી બને છે. આપણા ડૉ. શુવરાજ પોતાના પ્રદેશમાં દેશસેવા માટે શું કર્યું છે, તેનું સર્વિસ્તર બ્યાન આપવા જરૂર નથી. હુંકમાં હાંદીઓ માટે જોહાઓ મેળવવા તેમની લડત યુનીવર્સિટી સાયની લડત, લડત ઈન્ડિઅન એસોસિએશન સ્થાપવા માટે એન. મી. ઇલા અને મીસીસ નાથુ વમેરે સાથે તેઓએ લીધેલી મહેનત-તેના પ્રમુખ તરીકે તેઓએ બમ્બેલું કાર્ય-ઈન્ડિઅન ગીટ જોડ સાયન્સને ટેક નોંધાવના સોફ્ટ સેક્રેટરી તરીકે તેઓએ કરેલું કામ, આફ્રિકાના હાંદીઓ માટેની લડતમાં તથા તેને માટે ભોઈ ક્યુ પાસે ગયેલા ઉપ્યુટેશનમાં તેઓએ લીધેલા બામ, ઝોરીસર્સ ટૂર્નમિંગ ડોરમાં હાંદીઓને કાબલ કરાવવા માટેની લડત અને અન્ડર સેક્રેટરી ભોઈ ઇસલિંગ્ટન પાસે ઉપ્યુટેશનમાં જઈ તેઓએ રજુ કરેલો કેસ, હાંદી વિદ્યાર્થીઓની ફરીયાદો તરફ તેઓએ દિંડુસ્તાનના પ્રધાન તથા બીજા અમલદારોનું ખેંચેલું લણ અને તેને માટે મોટા મોટા અમલદારોની લીધેલી મુલાકાતો, તેમની સેવાઓમાં એક નાનો સરખો બાગ છે. ત્યાં તેઓએ હાંદીઓનો અનુપમ માહ મેળવ્યો છે. ગયા કેબુઆરી મહીતામાં સર બાવનગરીના પ્રમુખપણા નીચે આપેલું મોટું ખાતું અને તેમાં સર કીશ્વર ગુમા, આજ્ઞા-સચાલી બેગ અને અન્ય મોટા મોટા હાંદીઓની હાજરી, તેમની સોફ-પ્રિયતાનો અગ્રજો ખ્યાલ રજુ કરે છે. આ સિવાય ભોકમાન્ય મરદુમ મી. ગોખલે, સ્વદેશ વીરતર મી. મોહનલાલ કરમચંદ ગાંધી, સ્વદેશમજા કાંઈ બાધ મીસીસ સરોજીની નાથુ અને એ સિવાય તેમના સમાગમમાં આવેલા બાનુઓ અને ગ્રહસ્થો તેમને માટે કેવો ઉચ્ચ અભિપ્રાય ધરાવે છે તેનો આપણને અત્યાર આગમન અનુભવ મળી ચુક્યો છે. મરદુમ એન. મી. ગોખલેની ડૉ. શુવરાજ માટેની બવિધવાણી એવી હતી કે “ડૉ. શુવરાજ ઉંચે દરજ્જે જશે અને માણસોના મેના થશે.” મી. ગાંધીએ ખાનગી વાતચીતમાં અને કપોળ બોર્ડિંગ સ્કુલમાં તેઓ પધાર્યા હતા ત્યારે તેમને માટે વાપરેલા ઉંચા શબ્દો અને કપોળ સ્ટુડન્ટસ યુનીઅનના ગયા ઈનામ વેંચવાના મેળાવડામાં દરમીનીટ સુધી ડૉ. શુવરાજની શક્તિ, હિંમત,

ચારિત્ર્ય, અને દેશસેવા માટે મીસીસ સરોજીની નાપકુએ કરેલી તારીફ, આ સંધર્ષ કપોળ બાઇઓનું હૃદય આનંદ અને મગરૂરીથી નહિ ઉછળાવે ? મીસીસ નાપકુએ વિશેષમાં જાણવું હતું કે કપોળ શાંતિએ એક ડૉ. જીવરાજ જેવા સંપૂર્ણ પૂરો પાડ્યો છે તે દેશની જોડી સેવા નથી. આવા સ્વદેશ ભક્ત, ભવિષ્યની ઉન્ની આશા આપનારા અને વિદ્યામાં કોઈ પણ હોદ્દાએ નહિ મેળવેલું એવું અનુભવ માન મેળવનારા આપણા ડૉ. જીવરાજને દેશમાં પાછા ફરે ત્યારે વધારી લેવામાં, તેમને ઘટતું માન આપવામાં આપણી શાંતિ પહેલ કરશે અને પોતાના પત્નીતા પુત્રની કદર કરવામાં પછાત નથી એમ સાબીત કર્યા વગર રહેશે નહિ તેવી અમને પુરતી ખાતરી છે. કારણ ડૉ. જીવરાજને પસં આપવા અને સંદર્ભ સફર ઇચ્છવા મળેલી અવેરબાગની ન્યાતની સંખ્યાનો ઉત્સાહ અમો હૃદય ભુલી ગયા નથી પણ હવે તેમને આવવાનો યોગ વખત રહ્યો છે તે દરમ્યાન ઘટતી જોડવણ કરવા, તેમને બંદર ઉપર ઘટતો આવકાર આપવા, આ સંધર્ષનો વિચાર કરવા, ન્યાતની સભા તાકિદે બોલાવવાની જરૂરીઆત છે. એ માટે આપણી ન્યાતના શેઠ સર જગમોહનદાસને અને સેક્રેટરીઓને અમો સુચના કરીએ છીએ કે તેઓએ ન્યાતની કમીટીની મીટીંગ તુરંતજ બોલાવવી અને ન્યાતની કમીટી તે સંબંધમાં ઘટતો વિચાર કરી ન્યાતની સભા બોલાવશે તો આ બાબતની જોડવણ તુરંતજ યદ્ય ચકરો તેમ અમારું માનવું છે. કહેવામાં આવે છે કે ન્યાતના કામો યત્તાં વર્ષોના વર્ષો નીકળી જાય છે પણ અમને અનુભવ છે કે અમારી શાંતિએ કેટલાંએક કામો યોગ્ય વખતમાં અને જે કુનેહ અને ડહાપણથી પાર પાડ્યાં છે અને તેથી આ કાર્ય તુરંતજ ઘટતે ઠેકાણેથી ઉપાડી લેવામાં આવશે એવો અમને પુરતો ભરોસો છે. અમારી એવી સુચના છે કે ન્યાત તરફથી એક ડેપુટેશન નીમાય કે જે ડેપુટેશન તેમને લેવા અને આવકાર આપવા સ્તીમર ઉપર જાય અથવા તેમને બંદર ઉપર આવી પહોંચતા ન્યાત તરફથી આવકાર આપે અને જેટલા શાંતિભાઈઓથી અને તેમને બંદર ઉપર આવવા વિનંતિ કરવામાં આવે તો ડૉ. જીવરાજ ઉપર અમારા કપોળ બાઇઓ અને બહેનોનો ચાહ જોતાં, અમોને લાગે છે કે બરોબર વખત પહેલેથી જાણાવવામાં આવે અને બરોબર વ્યવસ્થા ધાય તો તેમને આવકાર આપવા મોટી સંખ્યા હાજર ધાય. અને આ પ્રમાણે બંદર ઉપર આવકાર આપ્યા પછી તેમને સુખારકબાદી આપવા અને એક ઘટતી બેઠ આપવા ન્યાત તરફથી ઘટતી સભા ભર-

વામાં આવે. અમેને આશા છે કે આ અમારી સુચનાઓ ઉપર મંદનું
ધ્યાન આપવામાં આવશે અને જાનિતા આગેવાનો આ મવાલ કનાવળથી
ઢવાડી લેશે.

મહારાં જુલજુલો !

(પડતી દલે મુજને ખમર) રાદ !

આનંદ ને કલ્યાણના મયદાનમાં ફરતા દલા,
રમણીક વિજયભૂમી કીલા અતી પ્રેમથી અવલોકના;
કર્મોએ અમ હૃદયની નિયતીન દતી આનંદમાં,
મ્યાં એ દિનેા ગાથા મયા આખ્યા દલે દિન શોકના !

કલારી કાં મદમ પ્રસરી (૨)

વિભુ આ કોપ ગી તહારે, કયો મંમાર યે ખારો !

દયા કંઈ લાલ તલ મદમે (૨) અમારા પ્રેમને સાટે (૨)

મયાં જુલજુલ કડી આજે અમારાં પ્રેમપીજરતા
વિલોક' મ્યાં મપુરાં એ, અમારો પ્રેમ વિપવનનાં

યાકી રહિઓ ફકી રસિકકાં પ્રેમીઓ મારે,
નિદાગ્યાં ક્યાં નદી એને કહો કો' મ્યાં કંઈ વારે !

(અમારા પ્રેમને સાટે) (૨)

દંપતીની સલામતિ ઇચ્છનારી

કપોળ વીમા કંપની.

(લખનાર:—જ્ઞાનવંશ માવજી ગાંધી.)

“નિરાશ્રીતને આશ્રય આપનાર સદ્ગૃહસ્થો, સ્વયંસેવકો, સર્વાસિદ્ધીગ, કપોળ મીઠા મંડળો વિગેરે વિગેરેને ધ્યાન આપવા લાયક.”

જુદી જુદી જાતના દરેકની મંજૂઆ દિનપ્રતિદિન વધતી જાય છે તેને લીધે અમારો કરતાં મરણની મંજૂઆમાં ઘણો વધારો માલૂમ પડે છે. તેમજ આગળનાં કરતાં સોકોની કમાણીમાં ઘટાડો થતો જાય છે. અને ખર્ચમાં વધારો થતો જાય છે. આ કારણથી કમાનાર માણસ શુદ્ધી જતાં તેને આધાર રહેનાર ઘેરોઠોકરાંની ઘણી દુર્ઘટના પતી જોવામાં આવે છે. પાછળની પ્રજા વિશે કંઈક જોઈ શીકર રહે એવા હેતુથી ફેરલાક પુરુષો જીવનાની વીમો ઉતારા છે, તે ઘણું સારું કરે છે. આપણા દેશી લોકોની જાણડીઓનો વીમો વીમા કંપની ઉતારતી નથી. એ વીમા કંપની ઘણીખરી પરદેશીઓ છે, અને ચોડીકજ દેશી છે. તમામ વીમા કંપનીઓ સારો નફો કાઢે છે. અને વીમા ઉતારનારા, મરીઓના પાછલ રહેલ સંબંધીઓને આશીર્વાદરૂપ ધધ પડે છે. એવું ફેરલાક અનેલા દાખલા ઉપરથી તથા તેમના રિપોર્ટ ઉપરથી આપણને ખાતરી થાય છે. નફો જમો પરદેશમાં જ જાય છે. તે આપણી કોમમાં જ રહે અને સ્ત્રી શુદ્ધી ગયા પછી ખીજ સ્ત્રી કરવામાં અથવા શ્રદ્ધાવસ્થામાં તથા તેના છોકરાઓને મદદગાર ધધ પડે, અને જો પુરુષ મરી જાય તો તેની સ્ત્રી તથા સંતતીને આશીર્વાદ ધધ પડે એવો હેતુ રાખી આપણે આપણી કોમને માટે વરધોડીઓનો વીમો ઉતારનાર એક સારા પાયાપર વીમા કંપની સ્થાપવાની અતિ આવશ્યકતા છે.

આવી ઉભી થનારી વીમા કંપનીને માટે કયા કયા નિયમો જોઈએ તે કપોળ દિતચિંતકોએ વ્યવહાર દક્ષ ગૃહસ્થોએ તથા વકીલ બારીસ્ટરો તથા દાકતરોએ સ્વચ્છતાના બધાને માટે પોતાના મગજને તરફી આપી કપોળ માસિક ચોખાનીયામાં લખી મોકલવા વિનંતી કરીએ છીએ.

તે સંબંધી મારો મન નીચે પ્રમાણે દર્શાવું છું.

- (૧) પચીસ પચીસ રૂપીઆના શેર કાઢી કુલ એક લાખ રૂપીયાનું બંડાળ એકઠું કરવું.
- (૨) એ કુપની લોમીટડને માટે રજીસ્ટર કરાવવી.
- (૩) સો અને તે કરતાં વધુ શેર ખરીદ કરે તેને કાયરેક્ટર નીમવા.
- (૪) કોઈ એકી સાથે હમ્મર અને તે કરતાં વધુ વધુ શેર ખરીદ કરે તે પરોપકારી ચંદરખતું નામ કુપની સાથે જોડવું.
- (૫) શેરહોલ્ડરોને નફાના પ્રમાણમાં દર વર્ષે વ્યાજની વહેંચણી આપવી એટલે કે બંડાળ અને લવાજમની રકમોનાં વ્યાજમાંથી ખર્ચ કાઢી વહેંચણી કરવી.
- (૬) લગ્ન થાય ત્યારથી વરપોડીયાની વીમો ઉનારવેલ પછી વરની ઉંમર ૧૮ વરસની અંદર અને ૪૫ ની ઉપર હોય તમા કન્યાની ઉંમર ૫૬ વરસની અંદર હોય તો વીમો તેવાં જોડાના લેવો નહિ તેમજ રૂ. ૨૦૦૦ જેટલો કરતાં વધુ વીમો કોઈને લેવો નહીં.
- (૭) પુરૂષનું બર્થ્થ ધથે તેની સ્ત્રીને અને સ્ત્રીનું મરણ થથે તેના ધણીને પોલીસીનાં નાણાં આપતાં પણ જો આપઘાત ન કર્યો હોય તો આપવું.
- (૮) કુપનીએ સદરજુ રૂ. ની રકમ ગવર્નમેન્ટ સીક્યુરિટી કે એવીજ વગર જોખમવાળી જોડમાં રોકી વ્યાજ ઉપજાવવું.
- (૯) કુપનીની ઓશીસ જ્યાં ગ્રામણી વસ્તી વધારે હોય, અને ઓશીસ ખર્ચ જમ અને તેમ કરકસરથી ચલાવી ચકાય તેવું હોય તે સ્થળે રાખવી. અને બીજા સ્થળે એન્ટો રાખવા. લવાજમની રકમ ઉપર એન્ટોને પ્રથમ એકવાર પાંચ ટકા અને પછીથી સેકન્ડે અઢી ટકા કમીશન આપવું.
- (૧૦) પક્ષાના રૂ. કુપનીને સોંપી દે તો તેમની પાસેથી લવાજમ ન લેવું. અને પક્ષાં કરતાં દોડી રકમની પોલીસી આપવી. એમ યવાથી અને પક્ષકારોની અંદર અંદર કેટલીક વખત તકરારો થાય છે. તે

બંધ થશે. ઉપરાંત પક્ષાવાળી સ્ત્રીને લગ્ન થયા પછી ગેરવાજની રીતે સત્તાવવામાં ધણી તથા માસરીયાં તરફથી નિરબપરાધી અબળા ઉપર જીલમ થાય છે એવી સ્ત્રીઓનો મોટો આશીર્વાદ કુપનીને મળશે.

- (૧૧) સ્વચ્છતાના નિરૂપણ માણસોને ધંધે લગાડવા, તથા વિદ્યાકળા શીખવા કુપનીએ યોગ્ય રકમ પુરેપુરી જામીનગીરી લઇને બ્યાળે આપવાની ગોઠવણ કરવી.
- (૧૨) બીજી કુપનીપ્રામિયમલઈ વીમો ઉતારે છે તેનાં ઉપર સુરત રાખી દોહું લવાજમ લેવાની મોજના કરવી. કારણ? આશ્વમાં બેતું જો. ખમ કુપનીને માયે રહે છે. તેમાં વળી એકલાં બેરાંતું ને કે બીજી કુપનીઓ ઉતારતી નથી.

કેળવણી.

અને

તે બાળકોને કેમ આપવી?

લખનાર (રા. રા. એમ. કે. નેશી.)

કોઈ પણ માણસ કહેશે કે હાલના વખતમાં કેળવણી આપવાની રીત અમારૂંના વખતની કેળવણીની રીતથી તદ્દન જુદીજ છે. અમારૂંના વખતમાં શિક્ષકો બાળકોને મારફાડ કરીને તેઓને ઓખાવતા જોયી કરીને પરિણામ એ આવતું કે બાળકોનો મોટો બાગ પોતાને મળેલી કેળવણીથીજ સંસાર વ્યવહારમાં ચાલતા પણ તેઓ પોતાની મેજે બીલકુલ વિચાર કરી શકતા હતા નહિ. તેનું કારણ એકે તેઓને નાનપણથીજ વિચાર કરવાની ટેવ પડતી નહિ. અને તેથી તેઓનું મગજ શુન્ય થઈ જતું.

બ્યારે હાલના જમાનામાં દરેક જાનની કેળવણી એવી રીતે આપવામાં આવે છે કે તેથી બાળકો પોતાની મેજે વિચારી શકે છે; અને તેનાં

મગજ ખીંચે છે. આનું કારણ એ કે કોઈ પણ પ્રકારની કેળવણી આપવા પહેલાં તે કેળવણીનાં મૂલ્ય તરવો બાળકોનાં મગજમાં બરાબર ઠસાવવામાં આવે છે અને તે તરવોમાંથી આમજ કેમ ચાલવું તે બાળકોજ વિચાર કરીને શોધી કાઢે છે.

ધણા ભોડો ઉગરતાં બાળકોને કેળવણી કિન્ડરગાર્ટન રીતિથી આપવા રાજી હોય છે. પણ કિન્ડરગાર્ટન એટલે શું, તે કિન્ડરગાર્ટન. લગભગ સમાજનો પોણો ભાગ સમજતું હોય તેમ દેખાતું નથી. કિન્ડરગાર્ટન એ કાંઈ એક જાનની રીત નથી. કિન્ડરગાર્ટન એટલે કે " બાળમાંનાં બાળકો " એટલે કે બાળકો જાણે હમેશાં બાળમાં રહીને હસતાં રમતાં રહે તેવી રીતે તેઓને કેળવાય તે કિન્ડરગાર્ટન.

કિન્ડરગાર્ટન કાંઈ એક જાનની કેળવણી આપવાની રીત નથી. હાલના વખતમાં ધણા ભ્રાત્રી શિક્ષકો કિન્ડરગાર્ટનનું નામ લઈ બાળકોના માઆપને નકામાં રમકડાં દેવડાવી ખરચમાં નાખે છે. બાળકોને રમકડાંથી શિખવવું એ કાંઈ કિન્ડરગાર્ટન નથી પણ બાળકોને એવી રીતે શિખવવું જોઈએ કે જેથી તેઓને કંટાળો આવ્યા સિવાય ઉમંગથી હસી રમીને જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે તેનું નામ કિન્ડરગાર્ટન.

આવી કેળવણી આપવાને હજારો ચીજોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.

ન્હાનાં ઉછરતાં બાળકોને કેળવણી આપવા પહેલાં દરેક શિક્ષકે જોવાનું એ છે કે તે બાળકની પ્રકૃતિ કેવા પ્રકારની શિક્ષકોએ શું કરવું. છે એટલે કે તે બાળક શી શી બાબતમાં ઉમંગ લહે છે. અને જો શિક્ષક બાળકની પ્રકૃતિ જાણી જાય તો લગભગ તેનું અર્ધું કામ પૂરું થઈ જાય છે. બાળકની પ્રકૃતિ પ્રમાણે જો કેળવણી આપવામાં આવે તો ખરેખર મજાજ શાયદો છે. બાળક કઈ બાબતમાં ઉમંગ લહે છે અને તે બાબત પ્રમાણે જો કેળવણી આપાય તો ખરેખર મજા શાયદો યાય છે. હાલના વખતમાં ધણા શિક્ષકો બાળકની પ્રકૃતિ જાણ્યા વગર કેળવણી આપવાનું ચર કરે છે પણ મોટે ભાગે તેઓ નિષ્ફળ યાય છે. આવા ધણા કામલા મળી આવે છે.

ન્દાના જાળકોને કેળવણી આપવામાં ઘણુંખરું નિયત્રી ચીજોની મદદ લેવામાં આવે છે. ૧ સંગીત ૨ રમકડાં-ગામ-કેળવણી આપવામાં જગીયો અને હાનું ફરવું.

કેટલીક ચીજોની દરેક શિક્ષકે જોવું જોઈએ કે જાળક યામાં લેવાતી મદદ. ઉમર લહે છે અને તે યદી કેળવણી આપવી જોઈએ.

મંગીન એ એક એવી ચીજ છે કે જેથી જાળકોનું મગજ ખીણે છે. અને તેના યદી જાળકો પોતાની કેળવણી ઉમંગથી ચાલીત. લઈ રહે છે. પરિમની જમી રક્ષોમાં સંગીત પહેલેથી રૂં થાય છે અને આપણા દેશોમાં પણ ઘણી ખરી મોટી રક્ષોમાં મંગીનધીન શિક્ષણો અપાય છે.

આપણા દેશમાં મંગીન સાથે કસરત મોટા જાગે થતી નથી. અને તેથી કસરત કરની વખતે જાળકોને આજસ આવે છે. અને " હસ " થઈ જાય છે. આ સવાલ ધ્યાનમાં લઈ મુંગધની એક મોટી રક્ષતા શિક્ષકે એક ચોપડી જદાર પાડી છે. જેમાં દેશી સંગીત સાથે કસરત કેમ કરવી તે જતાવ્યું છે અને કસરત સાથે જણી દેથી મુંગીનનું જાળકોને જ્ઞાન થાય છે અને તેઓના કંઈ પણ સુધરે છે. આ રીતે ન્યુ હાઈસ્કૂલ તથા એરપ-લેન્ડ હાઈસ્કૂલમાં હાખવ થઈ છે અને ઘણા ગૃહસ્થાના વખાણને પાત્ર થઈ છે.

રમકડાંની મદદ તો સાધારણ છે પણ તેથી ને ફાયદો થવા જોઈએ તે યતો નથી તેનું કારણ એ કે શિક્ષકો તેનો ખરો-રમકડાં. ખર ઉપયોગ કરવા નથી અને ખાત્ર શોખાને માટે જ કપાટોમાં મકો રાખે છે. ફોએલની ધણી બહીસો આવે છે. અને જો તેનો જયગર ઉપયોગ કરવામાં આવે તો ફાયદો થવા વિના રહેશે નહિ.

આ રીતે સામાન્ય જ્ઞાનને ધણીજ ફાયદાકારક છે. જાળકોને વર્ગમાં બેસાડી આખો વખત સખાવ્યા અથવા વચાવ્યા

બાગ બગીચા કરતાં નેઓને ચોક્કસ વખત ને કોઈ બાગ બગી-
ચામાં લઈ જવામાં આવે તો ત્યાંની ખુશ્કી હવા-
હરણું ફરણું. યી તેઓની તબીબી સારી રહે તે ઉપરાંત ત્યાંનાં
ઝાડપાન, પશુપંખી ઇત્યાદીથી તેઓનું તે જાળન
જાન સારું પાવ છે. વર્ગમાં પણ અથવા ઝાડપાનનું ચિત્ર બાગકો આગળ
મકી તેઓને તે વિશે જ્ઞાન આપવા કરતાં તેઓને તે ખરી ચીજ આગળ
લઈ જવામાં આવે તો જાગકો ઉમંગ સાથે જલદી સિમે.

કેટલીક વેળાએ બાગકોને બહાર ફેરવવા લઈ જવાનું મુરકેલ થઈ
પડે છે ત્યારે જો “ સેન્ટ-સે રજાઉસ ”. એટલે સાંજના બતીની શીઝમથી
અથવા તો ગિરોધો જો જ્ઞાન આપવામાં આવે તો પણ થલોજ ફાયદો
પાવ છે.

આપણા ગુજરાતમાં ન્હાનાં બાગકોને શરૂઆતની કેળવણીમાં ઘણીજ
મુશ્કેલી પડે છે. તેનું કારણ એ છે કે રકુલના
ગુજરાતી બાગકો માસ્તરી તેમજ તેમનાં માબાપો શરૂઆતમાં શિક્ષ-
ક અને તેઓને શુની ખીલકુલ કાગજ કરતા નથી. રકુલમાં તેઓને
શરૂઆતમાં પાંચ સાત વર્ષ મૂકે છે. અને ત્યાં તેઓને એકકો
શિખ્યાની પડતી અને ક. ખ. ગ. ઘુટાવે છે. આથી પરિણામ એ
મુશ્કેલીઓ. આવે છે કે ચાલાક બાગકો ઘુટવાથી કંટાળી જાય
છે અને તેઓનું મગજ શુન્ય થઈ જાય છે, અને
આગળ વધતાં તેઓ કાંઈ સારું કરી શકતા નથી ? ત્યારે તેનો ઉપાય શું ?
ઉપાય ઘણા છે અને તે ઉપાય શોધી કાઢનાર ધણાજ અનુભવી શિક્ષકો
છે પરંતુ તેઓ જાપડાને કોઈ ઉત્તેજન આપતું ન હોવાથી તેઓ જાપડા
પોતાની રૂઢી પોતાનાજ વર્ગમાં ચલાવી દુનિઆને તેથી ફાયદો કરવા
અચક્ર છે.

મહારા અને બીજા કેટલાક શુના અને અનુભવી શિક્ષકોના વિચાર
મુજબ નિચતી રૂઢી, ન્હાના, શરૂઆતનું શિક્ષણ લેનાં
નથી રૂઢી. બાગકોને ખાટે ઘણી શ્રેષ્ઠ છે અને તે રૂઢી મુખ-
ધની ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં લખત પાતુ થઈ છે. માત્ર સર-
કારી રકુલોમાં કેટલાક દેખાવાની શિક્ષકોથી આ રૂઢી લખત મતાં
આટલી છે.

આ રૂઢીનો મુખ્ય હેતુ એ છે કે બાગકોને ઘુટાવ્યા કરતાં તેઓને
હલનાં રમતાં વાંચવાનું પહેલેથી શરૂ કરવાનું છે. વાંચનાં આવડવા પછી તેઓ

ધર્મીજ સહેલાઈથી લખી શકે છે અને તે લખવાનું શિખતી વખતે તેઓને ભૂમીનીનું પણ જ્ઞાન થાય છે.

સરઝાનમાં બાળકોને પુના કિચરાજાની મૂળાક્ષરોની ચોપડી આપવી. તેમાંથી દરેક મૂળાક્ષરો વિષે સ્મૃત્ત વાર્તા કહી શકરાના મન ઉપર દરેક મૂળાક્ષરો દસાવવા. ન્હાનાં બાળકોને વાર્તા સાંભળવાનો ઘણોજ શોખ હોય છે અને વાર્તાવકી કક્ષા શિખવવા ઘણા રહેલા ચક્ર પડે છે.

કક્ષા બોળાખ્યા પછી મી. બેરીનાં ડીક્ટેશન માઇક્ર કાર્ડસ આવે છે તેમાં દરેક કાર્ડ જુદી જુદી બારાક્ષરીઓને લગતું હોય છે. આ કાર્ડથી બાળકોને બાળાક્ષરી ગોખ્યા વિના સારી રીતે આવડે છે. અને વાંચતાં લગભગ એક મહીનામાં શીખી જાય છે.

વાંચનાં આવડ્યા પછી એક મુખ્યમતી ડીક્ટેશન પેટી આવે છે તેમાં કક્ષા અને દ્વચેનાં ટુકડાં આપ્યા છે. આ ટુકડાં વળી બાળકો ન્હાના ન્હાના શબ્દો સહેલાઈથી ગોડવી શકે છે.

વાંચનાં અને શબ્દો ગોડવવાનું જુદીથી આવડ્યા પછી કહી અને સળાઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. કહી અને સળાઓવડે દરેક મૂળાક્ષર ગોડવાય છે અને તેથી ન્હાના બાળકોને મૂળાક્ષરોના જુદા જુદા બાગો યાદ રહે છે. અને ત્યાર પછી તેઓને સ્વેદ અને પેન્સીલ આપવામાં આવે છે અને તેઓના આગળ જુદા જુદા મૂળાક્ષરોના બાગોના યાનથી તેઓ મૂળાક્ષરો રહેલાઈથી લખી શકે છે. આવી રીતે લખનાં બાળકોને એક મહીનો લાગે છે.

દવે છેલ્લું બાળકોને માટે શિખવાને આંક રહ્યા તેને માટે એક “

અંકગણિત ” પેટી નીકળી છે તેની અંદર એક-

આંક. યાના ટુકડાં અને મણકાની જુડીઓ સમાવેલી છે.

તે વળી ન્હાના બાળકો સરવાળા, બાદબાકી વિગેરે

જાણદીથી શિખી જાય છે.

આ ઉપરાંત દરેક કેટલીક રીતો છે તે ધર્મીજ બારીક અને લંબાણ દોવાથી અને આવવાને મૂલતવી રાખવામાં આવ્યું છે.

ઉપરી રીતો બે દરેક સ્તુતોમાં લખાઈ કરવામાં આવે તો હું ખાતરીથી કહીશ કે તેથી બાળકોને ઘણો ફાયદો થયા ઉપરાંત ઉર્મગી અને આનંદી બનશે.

શ્રી હરી.

“ભાગ્યહીના.”

(મંતાહના.)

આ મંસારે દુઃખભરી દશા જોગવે ભાગ્યહીના,
 આ સંસારે કહર થતી ના જે રહ્યા ભાગ્યહીના;
 બુદ્ધિ તેની બધિર ગામૃતા જે થયા ભાગ્યહીના,
 શક્તિ તેની તજણી મજૂના જે રહ્યા ભાગ્યહીના;—
 મંભારીનું મગપણ જણું જે થયા ભાગ્યહીના,
 જ્યાંથી ત્યાંથી અમૃતજલ તજ્યાં વાદળોં આવવાનાં;
 ધમર કેરી મદન મનિમાં આ મતી મૂંચવાએ,
 શા હીસાએ જગનગી દશા ચાલતી ના જણાએ.—
 કોઇ રથાને ધન મસ અને ધાન્યની સુગ ધાએ,
 કોઇ રથાને અન્ન વગરના માતવી દુઃખી થાએ;
 હું પુણું છું જગત જનને ભાગ્ય ચેતું બન્યું છે?
 હું વિનવું છું રસીક સવળા જાનિ વિનાનીઓને,—
 શોધી કાઢો, જગત જનને લાખવો કેંક એવું,
 શા એવાં છે સખત તરવો, ભાગ્ય તેનું ધણયું;
 વગેજ જોયાં, અનુભવ કર્યો, સખત પાપાળુનો એ,
 તોએ ના'વે કદી નહિ અરે, ભાગ્યના તોણમાં એ.
 પ્રારબ્ધોના સખત જગમાં ખેત પાણી જરે છે;
 ને યત્નોનાં સકલ પગલાં ભાગ્ય દીવાં કરે છે;
 જોવું, રહેવું, દીકરોરે થવું, ના થવું વધ્ય દીસે
 લેવું, દેવું, નવ કંઈ અરે, “ભાગ્ય-શૂંઝી મનિ” ને.

જ્ઞાતિ-સંસ્થાને દેશોપયોગી કેમ બનાવી શકાય ?

શ્લોક—“પ્રવાસી” ને સમર્થકર સુદરશ દેવે.

“The family bonds have grown looser than they were of old. Even in the home, has spread general tendency to exaggerate individual freedom and the revolt against authority.”

જગતના એક મહાન અવલોકનકારના આ વાક્યો વિષય સાથે સંબંધ ધરાવે છે.

જ્યારે કુટુંબો, ન્યાયના સ્થાનો મહાભારતના કુરુક્ષેત્રને યરભાવે તેવાં કુરુક્ષેત્રો બન્યાં છે, કુટુંબીજનો અને ન્યાયના અગ્રેસરોએ મહાયુદ્ધના રણ-વીરોનું સ્થાન લીધું છે; ધર્મો અસ્પર્શ પ્રેમનો અભાવ, અને ધનલોભથી સ્થળ સ્થળ કોશિ વર્તી રહ્યા છે ત્યારે હાલની જ્ઞાતિઓ, ત્યાં અને મંડયાઓના કિસ્કાઓને અમુક દેશમાં મજબુત કર્યાંથી, બા સીમા વગરની એક સંસ્થા કરવાથી, વધારે સાફ અને અમલમાં મૂકી શકાય તેવું પરીણામ બે રસ્તામાંથી કયે રસ્તે આવશે એ કંઈ શક્ય નથી.

એક વ્યક્તિનો સડો તે એક કુટુંબનો સડો છે—એક કુટુંબનો સડો તે જ્ઞાતિનો સડો છે. તેમજ ભિન્ન ભિન્ન જ્ઞાતિઓના સડા સમસ્ત દેશનો સડો છે. દરેક કુટુંબની દરેક વ્યક્તિ, દરેક જ્ઞાતિનું દરેક કુટુંબ, અને સમસ્ત દેશની દરેક જ્ઞાતિ, આચાર-વિચારમાં સમંત યાય-ખરા સ્વરૂપમાં સુધારો કરવા પ્રયત્નશીલ થવનો વિચાર કરે; ત્યારે કંઈક પરીણામ કહેવાય પરંતુ આ સ્થિતિ તપાસવા જેની છે. એક કુટુંબમાં જુના મનના પિતા કેળવાયલા પુત્રના વિચારોની વિરુદ્ધ પડે છે—જ્યારે કેળવાયલા પુત્રથી (જો મંદકારી હોય તો) પિતાની આજ્ઞાની આડે અવારું નથી; એક નિરક્ષર અજ્ઞાન પત્ની એક સુધારક પતિના વિચારને અમલમાં મૂકવા દેતી નથી—ત્યારે સુધારક પતિ કોશિના ત્રાસથી જેમનો તેમ પડી રહે છે. એક ગરમ પ્રકૃતિનો વડીલ બંધુ શાંત પ્રકૃતિના લઘુ બંધુની દરખાસને ટેકો આપી શકતો નથી ત્યારે આવી સ્થિતિમાં જે ખાસ જરૂરોઆવની અને ઇચ્છવા

જોગ બાળન છે તે એ કે, કુટુંબની જીવરથા, બંધન અને કલેશ રહીત થાય, એક વિદ્વાન પુત્રના વિચારોનું પિતાના હૃદયમાં વજન પડે, કુટુંબના નેતાનું યોગ્ય દરેક વ્યક્તિનાં મનમાં માન જળવાઈ રહે અને નાનડીઆંની પ્રજા પ્રત્યેની, અને પૂજ્યોની નાનડીઆં પ્રત્યેની પૂજ્ય-ભાવના અને પવિત્ર દ્રવ્યો સમજાય તેમ.

આખી જાતનું સુખ્યવસ્થિત કુટુંબ જાતિની ઉન્નતિના એક સ્તંભરૂપ બને અને પરીભ્રામે તેવાં કુટુંબોનો વધારો થતાં આપોઆપ જાતિ આદર્શરૂપ બને.

"A certain number of lives, that eat and drink together and that sleep together under the same roof by no means make a family."

આખી જાતનો કુટુંબનો અર્થ થતાં પહેલાં કુટુંબો જાતિના અગ્રેસરો બને-કુટુંબો જાતિના એક વિભાગ તરફ શોભે એ સમયની શુદ્ધ જોવાની જરૂર છે.

ઉપરોક્ત મુશીબતો ઉપરાંત બીજી કેટલીક મુશીબતો પણ તપાસવાની છે. જેમ નદીનો પ્રવાહ નીચાણમાં વજવાને બદલે ઉંચાણમાં વળે તો એક વિચિત્રતા મળ્યાષ છે; આદિત્ય પ્રાતઃકાલમાં ઉદય થતો હોય તેનો સમય સાયંકાળ થાય તો જગત્ વિચારમાં પડે; બન્ધ્ય પર્વતો પોતપોતાનાં મથાન છોડી સહિની આસપાસ ચલન કરે તો એ દેરદાર કેવો મળ્યાષ ? ચંદ્રમાની શીતળતા ઉઘળતામાં દેરવાઈ જાય તો મનુષ્ય શું વિચારે ? તેમ સમજાએલી યા ગાડોઆ પ્રવાહ જેવી રીતીમાં દેરદારો થાય છતાં મનુષ્યોનાં હૃદયો ખળભળે નહીં, તેમજ રહી તે ચાઓષ છે પરંતુ દેશકાળને અનુસરતો દેરદાર કરી શકાય તેવો એક નિયમ છે એમ સમજાય તે સમય પણ મર્યાદા જોગ છે.

"વિદ્યા-રસથી વંચિત રહેલા જાતિના અગ્રેસરો પોતાના મંરકારોનેજ મારા મંરકાર સમજે છે અને જે કોઈ વિષયમાં ઉત્તમ રીતિ રચાપવાનો પ્રારંભ જુએ તો-તેને દિનજનક છતાં અર્ધર્થ મૂલક સમજે છે અને કલી-કાલનો ઉપદ્રવ મનજે છે. આવી સમજને લીધે ખરો સુધારો કરનાર પરા-જયંતે પામે છે.

છેવટમાં અંદરખાનેથી. હાંસના કિછરતા જુવનો જાનિ બંધનોને
શિયિલ કરવાને યા કંઈકે એવો અર્થ વગરનો સુધારો અને શંભુમેળા કર-
વાને જે રીતિ અપત્તાર કરે છે એટલે કે, જાનોજાનો પરગાનિ સાથે
બોજન વ્યવહાર કરવો વિ. તે રીતિ પરીણામ વગરની છે. પરંતુ હિંદની
એકજ જ્ઞાતિને બદલે કંઈ પણ અધિકાર યા શાસ્ત્રના પ્રમાણ
વગર થએલા, બ્રાહ્મણ-વાણીઆ-ભાટીઆ વિ. ન્યાતોના જુદા
જુદા ટુકડા એકત્ર એકત્ર થાય તો હાંખા વખતનો કલેશ કોટનો
થાયો ખજાણાવા મ'ટે—કન્યાની અજનથી અનાચારમાં હતરી જઈ—
નીનિને ખંડના વાંદાઓની મંખ્યા થો અને પરિણામે નીતિ વધે. સુસા-
નના સમયમાં જેમ તેમ બોજનની રિવા મલાવી લેવા કરતાં બોજનની
છુટ વધે—ભાતુભાવ વધે, પરગાનિના બ્રાહ્મણને જોઈ પત્ની સુગ કમતી થાય,
અને પરિણામે એકત્ર થએલું સસ્કર જેમ થવું નસાડે તેમ આવગતિરૂપી
થવું નસાડે એ બનવા ભેગ છે. જસ્તુ.

માલિકને સંદેશો.

બસે જા તું, બસે જા તું, બની સુખીયો બસે જા તું;
જઈ ત્યાં માહરે કાન્ને ખરા બે ગોલ કહેને તું.

બળેલાને જળેલાનું કંઈ મુજુને સમય આ તું;
ન સુણેતો મણીય કું હા ! પડ્યાપરની પછી પાડું.

દીકું દુઃખ ઇન્ક બાહમાં ગદન દુઃખ જમત રાહમાં;
ઇતર પંથો મડિં દુઃખોં તણી ખાણી સમાઈ છે.

બની તેરી બજાઈ મેં સદુ મંગે કરી તોયે;
ખુશબનો ખરે મોટો મળ્યો છે ચાંદ દીર્ઘમાં.

ગદન ગેળી હૃદયવાળાં જનોનો પ્રેમ લેતાં તો;
બમાયો ને ફસાયો હા અરે કટકે સખત વાગ્યો.

મુણાવ્યાં સ્નેહ ગીતો મેં પમાશે ઐક્ય આમાંયા;
પરંતુ આર ધુને જે મયેજાં તે મુખે કયાંયા ?

પ્રતીતિથી અહિં આખો પરંતુ કંઈ દીકું જૂદું;
 બાપજીને બીરતાવાળા જનો નિષ્કુરમાં વસતું.
 જરા આનંદ લીધો તો થયું શું? ક્યાં થઈ તૃપ્તિ;
 અને આનંદનાં દેવી જધામાં ક્યાં વસી તૃપ્તિ.
 પાંચ ધારી કદિ લેનાં હાથાહથ એર ધાયે છે;
 તપાસું પ્રેમ ખાણોતો પડે આંસું તથાં ત્રીપાં.
 હાથ ઘેણું કદિ મેણું કદિ બોળું કદિ દુઃખીયું;
 કદિ સુખીયુ થયું તોયે જમનું તંત્ર છે જૂદું.
 કદિ હસતો રહું હું જો જમન ત્યારે રહે રડતું;
 મહદ નાદો થતા રે'તાં તહિં સરજાઈ, ક્યાં વાણું!
 હવે રહેવાયતા બાઈ! સિતામ તોશન સંસારી;
 ખરા માલિકને કે'જે હાડે કે' નવી જારી.
 પ્રભુ ધાર્યું હશે તે સૌ સ્વીકારું તે થઈ ખુશી;
 અરે કિન્તુ અરજ છેલ્લી મુદિત મન રાખજે આ કે'
 કસોટીના પડેલા ધા મૂજે મોટે સહન ક્રીધા;
 હવે તો આ બસા બગવાન! ન રહેવાયે ન રેવાયે.

“કસોટીના ધા રહેનાર.”

સુશીલાનો તેની સખી પ્રતિ પત્ર.*

(લેખક:-અરુણ.)

પાટનગર, તા. ૧૭ મી જાન્યુઆરી.

બહાદી સખી,

અત્રકુચળા, તત્રાસ્તુ. ત્રિ. વિ. સાથે લખવાનું કે મારાં લગ્નની વાતચીત ચાલતી હતી એ મેં નવે અગાઉ પત્રથી જણાવેલ છે. એ લગ્ન નહીં થયાં છે. એજ સમાચાર આનંદના કહે કે ક્લેશના કહે, સુખના કહે કે દુઃખના કહે, હર્ષના કહે કે શોકના કહે, જે કહે તે કહે; પરંતુ હું મારું હૃદય તારી ખાસે ઉઘાડું મૂકું. કોની સાથે લગ્ન થાય છે તે હું જાણતી નથી. ફક્ત તે ધનવાન અને અમારી જાતિમાં ગણાતા અયમણ્ય પુરુષનો એક-પૂરો લાડકવાયો પુત્ર છે, આમ મારા પિતાશ્રીના કહેવાથી જાણું છું. તેની ઉમ્મર આશરે અઠારેક વર્ષની હશે.

હું નથી જાણતી તેનો સ્વભાવ કે મને નથી ખબર તેના શુભ દોષની; મેં તેનું મ્હોં મુદ્દાંત જોયું નથી. જે પુરુષની સાથે મારે લગ્નની પવિત્ર ગાંઠથી જોડાવાનું છે, જેની સાથે મારે આખું જીવન ગાળવાનું છે, અને જે મારા જીવનનું સર્વસ્વ છે; તે પુરુષના શુભ દોષ-આંતરિક વર્તણૂક-જોવાનું તો કીડ, પરંતુ તેનું મુખ જોવાને પણ લેણ મારું હૃદય નહિ ? બહેન ! આતે કેવું કહેવાય ? માતાજી પાસે મેં મર્મમાં માગણી કરી તો મને સુધારાવાળા, મૂર્ખ, ઉછાંચળા, અદ્વલ વિનાની, બેચરમ કહી હતી કાઢી. આ વખતે જો મને પ્રથમ પૂછવા જોઈએ સિદ્ધિમાં રહેવા દીધો હોત, મને એટલોએ હૃદય રહેવા દીધો હોત, તો હું તેમને એટલોજ પ્રથમ કરત કે કપડું અને દાગીના કે જે અમુક મુદત સુધીજ ચાલવાના છે તે ખરીદ કરતી વખતે મારી સલાહ લેવાય છે કે ફાણું કપડું અને દાગીના તને પસંદ છે ? અને જે પુરુષની સાથે મારે આખું જીવન ગાળવાનું છે તેનો

૥૧૭

* આ પત્ર “સસ” જીન સ. ૧૯૧૫ ના અંકમાં છપાયો છે. પરંતુ આ વિષય કોઈ જાતિના માસિકમાં ચર્ચવા યોગ્ય હોવાથી આ સ્થળે ફરીથી પ્રસિદ્ધ કરું છું.

લેખક.

શીકાર કરતી વખતે મારી સલાહ કેમ ન લેવાતી જોઈએ? કપડું કે દાગીનો પસંદ ન પડે તો ફરીથી જાણાવી ગ્રામ્ય છે, પરંતુ લગ્ન શું ફેરી ચકારો? કપડાં અને દાગીના એટલી પણ લક્ષ્મી કિંમત નથી!!! શું આપણાં રીતિનિધનો છે!

ખરૂં જોતાં તો મારેજ મન લેવાની તેમને ખાસ જરૂર હતી, કારણ કે લગ્ન થતા પછી તો મારે આખું જીવન તે પુત્રપત્ની સાથે ગાળવાનું છે, નહિ કે તેમને. છતાં પણ આપણાં રીતિનિધનો તેમ કરવા ના પાડે એ તે કેવું? એવાંજ રીતિનિધનોથી હજારો યુવકો અને યુવતીઓને અસલ ખમતું પડ્યું છે, અને પડે છે. છતાં પણ એવા દુટ્ટ રિવાજો હજી દુર યતા નથી એ જોઈ મને કમ્પારી છુટે છે.

એક ખીમની મંમતિ લીધા સિવાય માળાપો સ્વેચ્છા મુજબ કોઈ ધન લોખંધી, તો કોઈ કુળના લોખંધી, અને કોઈ કોઈ તો આગરદાર કુટુંબના લોખંધીજ લાકડેમાંકડું વગમાડી દે છે! જસ, પુત્રીનાં લગ્ન કરી નાખ્યાં એટલે માળાપ તેમની ફરજમાંથી મુક્ત થયાં, આવા પ્રકારનીજ નેઓની માન્યતા છે. પછી પુત્રીને બંદે સુખ કિંવા દુઃખ યાય એની ચિંતા તો કવચિત્ કોઈક કેળવણી પામેલાં માળાપોજ કરે છે. અરે! કેળવણી પામેલાં માંનાં પણ ચોક્કસ જાણીતો એઓ પણ રીતિનિધનના માસ પાસે કશું પુત્રીની ઈચ્છાનુસાર કરી શકતાં નથી. હું એમ કહેવા નથી માગતી કે બધાં માળાપો પુત્રીને દુઃખમાંજ નાખનાં હશે તો. પણ દુઃખના આવેલથી લખી દેવાય છે. આપણાંમાં કહેવત છે કે ‘આપ નેવું જગ, ‘મેની આંખમાં કમજો હોય તે પીણું પીણું જ દેખે.’

માળાપની સ્વેચ્છા મુજબ યએલાં લગ્નથી પુત્રીને સુખ હોય તો પછી એ વાત બાજુપર રહી, પરંતુ દુઃખી થતી હોય અને માળાપ પામે આવીને દુઃખનાં માણાં માંનાં શરૂ કરે એટલે માળાપ ફક્ત એટલેજ જવાબ આપે કે:—

‘એમાં અમે શું કરીએ? તારાં નસીબ. એમાં અમારો શું દોષ!!’ અરે! એ સમ્પ્રદો બોલનાં તેમને લેશ માત્ર શરમ પણ નહિ આવતી હોય!!! એમતો નહિ તો પછી કોનો દોષ? પુત્રીની મંમતિથી લગ્ન થયાં હોય અને પછી માળાપ એવા યજ્ઞરત્નો ઉત્તર આપે તો તે કંઈક અશે સત્ય છે,

પરંતુ આતો એથી ઊલટું ! ‘ દિકરી અને ગાય બંન્ને દોરે ત્યાં જાય, ’ નિર્દોષને કસાઈખાને લઈ જઈ રેસી નાંખવાં !! અને પછી મરતી વખત જુએ પાડે ત્યારે મોઢે ડૂબો દેવો એજ માખાપોની ફરજ !!

બહેન, વિશેષ લખવાથી શું કાલે છે ? લગ્નના દિવસો હવે નજીક આવી પહોંચ્યા છે. માતા, પિતા, સગાં, સ્નેહી, આપજનો અને આનંદની લહાણીમાં પડી ગયાં છે. માફ હૃદય તો મેં તને જોલીને ખતાવી દીધું. હવે વિશેષ શું લખું ? મારાં લગ્ન થાય છે કે સંસારરૂપી સમુદ્રમાં મને જગાત્કારે પાસલાથી ખેંચી દેવામાં આવે છે ! તે હું મમજી શકતી નથી. આ લગ્ન પ્રસંગે.

“ લોકો કહે તહેવાર છે, હું કહે તહેવાર છે !

“ લોકો કરે આનંદ, મ્હારે આંસુથી બહેવાર છે !

“ લોકો કરે તે લોકને અસ્તુ, મ્હને રૂચતો નથી !

“ અન્તઃ સ્થિતિ જોખણું શું ? રે ! હર્ષ પણ પડતો નથી ! ”

આવાં મંમતિ વિતાનાં લખથી હું તદ્દન વિરહ છું, પરંતુ બંન્ને માતા પિતા મારા સંસારચકટની દોરી પોતાનાજ હાથમાં રાખવા માગે છે; ત્યાં હું ગમે તેટલાં આત્મમાં વલખાં મારું. પરંતુ તે વૃથા છે.

છેવટે હું એટલુંજ લખીશ કે જે પુરુષની સાથે મારાં લગ્ન થાય છે તે કદાચ શોખ નીકળે તોતો હીક; ન કરે નારાયણ અને કદાચ ન નીકળે તો પછી પાણી પીને ધર પૂછવા જેવું થાય કે ખીલું કંઈ ?

એટલો વિચાર કરવાનો પણ મને હક ક્યાં છે ? આપણાં રૂઢી-બંધનો એની પણ ના પાડે છે ! એ તે કેવો અન્યાય !! એક નાની સરખી ઇમારત ચણવાની હોય તો પણ તેને પાકા પાયાની જરૂર છે, તો પછી આ ઇમારત તો અંદાજી પર્વત ટકાવી રાખવાની છે; શું એને પાકા પાયાની જરૂર નથી ? પણ એ પાયો નાંખવાનો હક પુત્રીએને જણવાની આપણાં રૂઢીબંધનો ના પાડે છે. હશે. જાવિ. ચલોયસી કૈવલમિશ્વરેચ્છા ।

વી. બાણુને મારી વતી ધણાજ સ્નેહથી રમાડજો. સમય મળે તો પ્રત્યુત્તર લખજો.

લી. સ્નેહાધીત

સુસીલાના પતિ.

* બલીયસી કેવળમિશરેશ્વર.

પટણામાં પોતાની માની જાણી બેનનું સાસરું હતું. મંસારના રીતિ રીવાજ મૂજબ ચારેક વર્ષ થયાંબેન પોતાને સાસરે જ હતી. પિયરમાં મા, બાપ, બાઈ, બહેનો સહ હતાં. “દીકરી અને માય દોરે ત્યાં જાય” આ કહેવત અનુસાર સાસરે ગયા પછી પિયર મળવા આવી શકાયું નહોતું.

દિવસમાં જ્યારે શ્રીમતી મંપૂર્ણ સુખી હોઈ શકતા નથી ત્યારે નોંધએ તે કરતાં સારી રીતે ગરીબ પોતાની છાંયી આનંદમાં ગુળરી શકે છે. આ પ્રમાણે પીનાકીપ્રસાદ આચાર્યનું કુટુંબ નિઃશબ્દિ આનંદમાં રહેતું હતું. દીકરી સાસરવાસી થયા પછી પિયરવાળા આંધે ફેરો જતા રહે, ને આંધુ વૂરે એ આપણા દેશની જૂની પ્રથા છે. આપણે સૌ હજી તેને વળગી રહ્યા છીએ, અને આ કારણથી જ દીકરીનું મન પિયર તરફ પ્રીતિયુક્ત રહે છે.

એક દિવસ રાત્રિએ પીનાકીપ્રસાદ આચાર્યના ઘરમાં વાતચીત કરતાં નક્કી થયું કે, બેન ચાર વરસ થયાં આપણે ઘેર આવી નથી માટે અત્યંતે તેડવા જવું. “બહુ સાઈ” કહી સૌ પોતપોતાની ઈલામાં સૂઈ ગયાં.

સવારના પહોરમાં હડી અત્યંત રવાના થયો અને ત્રીજે દિવસે પ્રભાતમાં પક્ષીઓ કીલકીલાટ કરી રહ્યાં છે, અરજીનો ઉદય થઈ ગયો છે, સૂર્યનાશયજ્ઞ પોતાની પ્રમા વધારના જાય છે, ગામની સ્ત્રીઓનો સ્નાનાદિક ક્રિયા કરવા નદી કિનારે જાવરો આવશે શરૂ થઈ ગયો છે, આજે વખતે બાઈ જઈ બેનને બેઠશે. ચત્તાર વરસ થયાં જે બાઈબેન મળ્યાં નહોતાં તે મળ્યાં એટલે એક જાનનો એવો દર્જ થઈ રહ્યો કે દરીક મિનિટ સુધી અસ્પર્શ એક બીજાનાં મોં માં આમ જોઈ રહ્યાં. ન હજી સમાચાર પૂછે કે, બાઈને બેન બેસવાનું કહે, આખરે બાઈનાથી થોડું ઘણું બોલાયું કે, “બેન સૌ ખુશીમાં છે ને?” આમ પૂછનાંની આજે જ બેનથી સેવાઈ જવાયું. પરંતુ રોનાં રોનાં પછુ બોલી કે “શ્રીર! આજે તે બહુ હીક કર્યું. મા શું કરે છે? બાપ શું કરે છે? બેન તો મળ્યાં છે ને?” બાઈ કેટલીક

જાતની આડીઅવળી વાતો કરી એન રસોઇના કામમાં પડી, અને બાઈ વેવાઈની સાથે વાર્તાવાપમાં પડ્યો.

સમય જતાં રસોઈ તૈયાર થઈ, અને “જમવા ઉઠો” આમ સાદ સંબળાવો, કે તુરંતજ સૌ કપડાં ઉતારી મુખ માર્ગન કરી જમવા બેઠા. પરંતુ કુદરતનો નિયમ વિચિત્ર છે. માણસ ધારે છે કાંઈ અને ઈશ્વર પાર ઉતારે છે કાંઈ. માણસના સજ્જામાં ઈશ્વર રાજ રહેતો નથી, નહિ તો આવો વિચિત્ર બનાવ કેમ અને ?

યાળીમાં હજીતો થોડું પાણું પીરસાયું હતું અને કેંક બાકી હતું, તે ચીજને લેવા માટે એન રસોઇમાં ગઈ. જાણથી એક મોટો મણિધર દોડતો આવ્યો, જોતજોતામાં અતુલના પગે કરડી આવ્યો ગયો. મણિધરને જતાં તમામે જોયો પણ કંપાંથી આવ્યો તે કોઈ જાણી શક્યું નહિ. નહિ તે વાતો થવા લાગી, એકાદ જણ બોલ્યો કે બાદશાહની તરખીનો સર્પ થયો હતો, આતો તેમ થયું. જમવાનું જમવાને ઠેકાણે રહ્યું. ઘરના સૌ સ્તમ્ભ થઈ ગયાં. એન નયા તેનાં સાસરીયાં પક્ષનાં તમામ દોડ્યાં, સર્પ ઉનારવાની વિદ્યા જાણવાવાળાને બોલાવ્યાં, પરંતુ તમામ નિરર્થક. પાંચેક મિનિટમાં તાળવું ફાટ્યું અને પ્રાણુ જતો રહ્યો. શીવ ! શીવ ! શીવ !!! કેવો માઠો બનાવ !!!

ઘેરથી નીકળતી વખતે અતુલે શું કલ્પના કરી હશે કે હું મૃત્યુના મૂખમાં જઈશું. પીતાકીપ્રસાદ આચાર્યના ઘરનાંમાંથી એકાદપણ જાણતું હોય કે આવું અનિષ્ઠ પરિણામ આવશે તો પટણા શા માટે જવા દે ? અને પોતે પણ શા માટે જાય ? પણ એમ કંઈ કહે. “ધાર્યું તો ધરણીધરનું યાતું.”

એન એનને ઘેર હતી. ઈશ્વરે નીર્માણ કરેલ રસ્તે અતુલબાઈનો જીવ આવ્યો ગયો, બાઈ એનનાં માળાપો હિદુમંસારના નિયમ પ્રમાણે રહતાં કુટતાં એનને ઘેર આવી ગયાં ને શોક બતાવી ગયાં. થોડે દિવસે પુત્ર વિયોગથી દુખી માતાપિતા પણ મરણ પામ્યાં.

એન વખતો વખત ઈશ્વરને ઠપકો આપતી ને કહેતી કે, “ભાઈ જેવો ભાઈ જેવી લીધો, મારી ગરીબ બાળીને વૈધવ્ય આપ્યું. ને મને જીવંતી સુધીનો મેંચનો ચાંદલો કર્યો. આમ કહી આંસુમાં પાડતી ને હંચું બાળતી. બાવી !! બલીયસી કેવળમિથરેચ્છા.

ભદ્રાચાર્ય.

અવલોકન સૂત્રિ.

૧ આદેસીપાડેસીના છવનનું બંધારણ એજ આપણા છવનનું બંધારણ એ તેા આપણા દિંદીવાનો જ કરશે.

૨ તુંબી, કમરંગ, જમવાં વસ્ત્ર, અને જળાર જટા એટલેથી જ સન્વાસી થવાનું નથી. મેસારી કરતાં સન્વાસીની છંદગી સરલ છે. જંગલનો વાસ, ખેરાકમાં ખરેલાં, ખડેલાં, કાચાં પાકાં ફળ અને સૈયામાં ફળેલ સાદી એજ કેં કમોટી નથી.

૩ સપાનું જમાના પ્રમાણે છે. સ્ત્રીઓને હવે મનમાનના વસ્ત્રાલંકાર મિલાય રીતની યજમાન તેમ નથી.

૪ જે ફળમાં દલદી અને રજમાઈની સ્ત્રીઓ છે તે ફળનું બદિખ્ય બૂકું છે.

૫ અત્યંત મોજશોખ, કમંપ, વ્યભિચાર, અને માંસ મદિયનો બડોળો વિપયોગ, આટલી વસ્તુ મદારાજપતે જામુખથી નાથ કરે છે. ગેર-અવરથા, ઇર્ષ્યા, અવિદ્યા અને રવાયનું પ્રાણત્ય કુટુંબનો જલસદીથી નાશ કરે છે.

૬ એક ખીખની ગેરમખતથી જેટલાં બપાંડર પરિણામો આવે છે તેટલાં ખીખનું કયાથી બાગ્યેજ આવતાં દરો.

૭ કન્મલ વગર કન્નતિ નથી.

૮ નાનડીઆને ઘરમતી ફરજ અને મોટેરની બેઠકારી એ નાનાનું છવન બગાડવા જેવું છે.

૯ શૂદ્ર એ નાનકડું રાજ્ય છે. રાજ્યમાં રાજનો વાસ તેમ શૂદ્રમાં સ્ત્રીઓનો ગામ.

૧૦ માણસના ગુણ ગણા પછી વાદ આવે છે.

૧૧ વિદ્યુજી વમરનો પજી ચેકસરિપર પેદા થયો હતો.

૧૨ આધુનિક સર્વ ડોગડમાક છે પણ પરિણામે શૂન્ય છે.

૧૩ કેજવણીનો ખરો અર્થ ખુલે બોચરેજ થાય છે.

૧૪ દ્વારકાની છાપ વગર યાત્રા વળે નહિ. ડીઝી વિના યાત્રા જૂઠું,
એ પણ લોકોનો ન્યાય !

૧૫ નાનું છોકરું પોતાના મનસ્વી વિચારો પ્રમાણે વર્તે એ તો ફક્ત
નાશન જુદિથી અને હિતાહિત ન સમજવાનું અજ્ઞાન કહેવાય. પરંતુ કુટું-
બનો અગ્રગણી મતુષ્ય, જેના આધારે કુટુંબ નબળું હોય તેની બેદરકારી
તથા મનસ્વીપણું એ આખા કુટુંબની પામખાલીની રાશચાત છે.

રામશંકર મુન્દરજી દવે.

ધન્ય એ ગૃહને સદા.

અનુક્રુપ.

આધિ, આધિ, ઉચાધિની હોય ના કદિએ વધ્યા;
અરિ, એ નામ જાણેના, ધન્ય એ ગૃહને સદા.
સામ્રાજ્ય ચોપનું વ્યાપી સદા આનંદ હોય જ્યાં
કસેચનું નામ ના કોદિ' ધન્ય એ ગૃહને સદા.
સિદ્ધિને જુદિનો વામો, સિદ્ધિની પથું છે કૃપા;
(તોપણ) અહંભાવ નિહાળો ના, ધન્ય એ ગૃહને સદા.
અપંગો અન્ન પામે, ને વિદાતાન અપાપ જ્યાં;
નિરાશ્રીતો સદા પોષે, ધન્ય એ ગૃહને સદા.
નીનિનો રાહ ત્યાગેના, સ્વાર્થનેા ભોગ આપતાં;
રાગ કે દ્વેષ જાણેના, ધન્ય એ ગૃહને સદા.
મનસાને કર્મણા વાચા, જનિ સર્વમિત્તઃ પ્રાણુશાં ?
સન્નારી હોય જ્યાં એવી ધન્ય એ ગૃહને સદા.
પ્રાણાન્તે યે પિતા આત્મા, સિરસા વંધ કરે અહા !
ગુપ્તો હોય જ્યાં આપા, ધન્ય એ ગૃહને સદા.
દારિદ્ર પીડનું હોયે, હૃદય મંત્રાય તે જ્યાં;
સમાન હૃદય ને શોક, ધન્ય એ ગૃહને સદા,
પ્રજુના નામની ધુનો, હૃદય જ્યાં જસ સર્વદા;
વિજુના વડાલનાં બૂખ્યાં, ધન્ય એ ગૃહને સદા.

ગિરનાર યાત્રા.

(જુનાગઢ અને ગિરનારના જોવા લાવત રથજોનું થોડું વર્ણન.)

(પ્રતાપરાય મિત્ર મહેતા-કપોળમોડિંગ-અમરેલી.)

અવલોકન એ કેળવણીનું મૂખ્ય અંગ છે, અને અવલોકનારે પ્રવાસ બહુ આવશ્યક છે, એ વાત સર્વમાન્ય છે; અને એજ હેતુથી અમરેલી કપોળ મોડિંગના વ્યવસ્થાપકો ઉક્ત મંસ્થાના વિદ્યાર્થીઓને રજાના સમયમાં રમણીય સ્થળોમાં પ્રવાસાર્થે લઈ જવા અભિલાષા ધરાવના હતા. જગન્નિયંતાના અનુગ્રહથી અને કેટલાક સદ્ગૃહસ્થોની અમૂલ્ય સહાયથી આ વખતે ઉનાળાની રજામાં અમે તે ગિરનારના રમ્ય અને આનંદજનક પ્રદેશમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા. અહીં આવવાથી અમારે “એક પંથ દો કાજ” યથા, પ્રવાસ સાથે યાત્રા પણ થઈ. આવા પ્રવાસોથી જનહ્રદય પર ખુબ સારી અસર થાય છે. જે સ્થળોમાં કુદરતે બોલે હાથે ઉદારતા વાપરી હોય, તેવા સ્થળોમાં પર્યટન કરવાથી હૃદયના ઘડિત વધે છે, અને પ્રાપ્તિનું આવું સૌંદર્ય જોવાથી જોનાર હૃદયની અગાધ લીલામાં વિલીન થઈ જાય છે. ગિરનાર પણ આવા મનોહારક સૌંદર્યનું સ્થાન છે, કે જેના દર્શન માત્રથીજ માણસને ઉચ્ચગામી વિચારો હૃદયમાં ઉછળે છે. વિશેષમાં તો એ એક પ્રખ્યાત યાત્રા સ્થાન છે. યાત્રાની પૃથા આપણા તેમજ ખીજ દેશોમાં જુના કાળથી ચાલી આવે છે. અમારી પણ આ એક યાત્રાજ હતી !

આ પર્વત ઐતિહાસિક અને પ્રાચીન ચહેર જુનાગઢ પાસે આવ્યો છે, અને કાઠીઆવાડના પર્વતોમાંથી સર્વ કરતાં ઉંચો છે. અમે ગયા ઉનાળાની રજામાં જુનાગઢ ગયા અને બાઠીઆની ધર્મશાળામાં ઉતર્યા. યાત્રાળુઓ માટે આ ધર્મશાળામાં ઉંચા પ્રકારની વ્યવસ્થા રાખી છે.

આ ચહેર નવાજ સાહેબની રાજધાનીનું હોષ લાંબો ભપકો સારો છે.

ઉપરકોટ.

જુનાગઢની પ્રાચીનતાનું દર્શન કરાવનાર આ કીલ્લો પ્રાચીન જુનાગઢ હતું એમ મનાય છે. તેની આસપાસ એક ખાઈ છે કે જે જુના વખત

જા પાની સો એ માણસ
જાતને કરેલા ઉપકાર.

માકડ, મચ્છર, અને બીજા જીવજંતુઓના

ડંસથી બચવા વાપરો.

કાટોલ પાઉદર.

માંચક, કસારી, કીડી, માકડ,
ફેધાઈ, અને બીજા જંતુઓનો
નાશ કરે છે અને નદમારે છે.
રીતના ગૃહના પાંચ.

કા
ટો
લ.

કાટોલ સ્ટીક.

મચ્છર અને માંખનો નાશ કરે છે અને તેમને નદમારે છે. ૨૪૦
ગ્રામરૂબનીના એકમના ગાના ૧૨. મજાવાનું ટેકુણું.
એ. એચ. નાંસરની કંપની.
અને અંગા ગાંધી નવા ક્વા વગનારને ત્યાં એકલા મંગાવનારની.
હારા તાગદેવી સ્ટ્રીટ મુખ્ય.

તમાં વિશેષ ઉડી દશે એમ જણાય છે. આ કિસ્સામાંનાં તળાવોમાંથી હાલમાં ગામને પાણી પુરું પડાય છે. એક ભાગમાં “અડીકડી”ની વાવ છે. આ વાવનું કોનરથી કામ શુના વખતની કોનરથીનો એક સુંદર નમુનો છે. આગળ જનાં “ખાપરા-કોડીઆ”નું એક બોંયડું છે. “તેની રચના બીધ્ય ગુફાઓને જાદુ મળતી આવે છે; પરંતુ તેના કાળ વિશે દજ કાંઈ નિર્ણય થયો નથી. આ ગુફાઓ ખાપરા-કોડીઆની નામથી ઓળખાય છે, અને દંતકથા તેમને, પછી થયેલા કીંદુ રાજાઓના ઇનિહાસ સાથે જોડી દે છે.* ત્યાર પછી થમે એક મસીદ જેઈ. આ મસીદ પહેલાના સમયમાં રાણક-દેવી-રાખેગારનો મહેલ હતો એમ કહેવાય છે, ત્યાંથી થમે “નવવણુ-કુવો” જોવા ગયા. આ કુવો બહુ ઉડો અને બપોર છે તે માટે એક પ્રચલિત હોય છે કે—

“ અડીકડી વાવને નવવણુ કુવો ”

“ જે ન જુએ તે જીવનો મુઓ; ”

આ સિવાય આ કિસ્સામાંના દરેક રચના પ્રાચીન વૃષ્ટિઓની સમૃદ્ધિ બતાવાને પુરતાં છે.

સુકરભો, નરસિંહ મહેતાનો ચોરો વિગેરે.

જોયનથી આવના એક મુસજમાની ગાંધણીનું સુંદર મકાન આવે છે. તેને “સુકરભો” કહે છે. ત્યાં મહુમ નવાખો અને અમીરાની કબરો છે. કેટલેક સ્થળે તે monuments કોનરેલા છે. અને ત્યાં નવાખ સાહેબની ખાસ મસીદ છે, તેની પાસે કોઈ અને મુસજમાની આઈનેજ છે. આ સર્વ જોઈ થમે જોશ જોવા ગયા; અહીં કેલીઓને દુન્નરકળા બહુ સારી રીતે ચીખવે છે. ત્યારબાદ અમે, ગુર્જરીમીરાના આદિ કવિ અને વિશ્વ વિખ્યાત ભક્તરાજ નરસિંહ મહેતાનો ચોરો જોવા ગયા. અહીં નરસિંહ મહેતાની એક પ્રતિમા છે તેને અમે શુદ્ધભાવથી નમન કર્યું, અને પરમાત્મા પાસે ખરા જીમરથી પ્રાર્થના કરી કે “ હે પ્રભો ! આવા નરસિંહો આરવર્ષમાં ઉત્પન્ન કરાવી ભારતની વિશેષ વિખ્યાતિ કરાવો ! ” અહુ !

* જુઓ ત્રીજા સાદિત્વ પરિશદનો નિર્ગમ સંમદ-નો. વિગતવાલ જુવો મેખ.

આ સિવાય કોલેજ, લાયબ્રેરી, સ્કુલ, યુનિવર્સિટી, સરકાર, વિગેરે ધણા જોવા લાયક સ્થળો છે તે અમે જોયાં પણ. સ્થળ સંકોચને લીધે અત્રે કંઈ પણ લખી શકતો નથી.

જે દીવસ ગામમાં રહીશીએ. દીવસે ગિરનાર પર ચડવા અમે નિકળ્યા. રસ્તામાં અચોક્કસ એક સીલાલેખ આવે છે. તેનું આપાંતર પણ કેટલાકે કર્યું છે. ત્યાં રસ્તામાં “ હામોદર કુંડ ” “ અવનેશ્વરનું તળાવ ” “ મહા-પ્રભુજીની બેઠક ” વિગેરે સ્થળો આવે છે. આમાં હામોદર કુંડ બહુ પવિત્ર સ્થળ મનાય છે. ત્યાં મરેલાના હાડકા (કુલ) પંથરાવવા માણસો દુર દેશથી આવે છે. અહીં બહુ થી નરસિંહ મહેતાનાં આવાસ એમ તેમની નીચેની કવિનાથી માણુમ પડે છે—

“ ગીરિ નજેદીને કુંડ હામોદર. ત્યાં મહેતાજી નાવા જાય. ”

અહીં હામોદરનું મંદીર છે, અને અહીંજ શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્માએ મહેતા-થીને હાર પહેરાવી મહેતાની લાજ સખી હતી.

પર્વતની નજેદીમાં જોતોની ધર્મશાળાઓ છે, પણ ખીજા સુસાહરોને ધણુજ સહન કર્યું પડે છે. કોઈ દવાળુ સદૃશ્યદરથ આ સ્થળે ધર્મશાળા બંધાવી આવે, તો આખી હોદ્દા આલમની ખરી સેવા કરી કહેવાય. આ પર્વતની સાન “ પિક્ક ” (Pick) કહીએ તોપણ ચાલે) છે, આમાં પ્રથમ કુંડ “ બહાર-કોટ ” ને નામે જોગબાવ છે. અહીં ખીજા કુંડ કરનાં આ બહુ લાંબી છે. ત્યાં જતાં રસ્તામાં બર્હદીની ગુફા આવે છે. વળી એક મોટી સીલા આવે છે તેપર સોંદરના યાપા દીધા છે. તે માટે એમ કહેવાય છે કે જ્યારે રાહ-જોગાર મરી ગયો ત્યારે રાણકેવીએ કોપથી ગિરનાર પર્વતપર દ્રષ્ટિ કરી કહ્યું—

“ ઉંચો મઃ ગીરનાર, વાજી શું વાતો કરે. ”

“ પડના રાહજોગાર, ખડી ખાંચો ન થયો. ”

ત્યારે સતીના સતીત્વથી પર્વત પડવા લાગ્યો. રાણકેવીને બાન આવ્યું અને આ અયોગ્ય જાણી કહ્યું—

“ મા પડ, મા પડ, માત્ર આધાર ! ચોસના કોણ ચડવશે ?

x   x   x   x   x   વિગેરે.

આ સાંભળી ગિરનાર પડતો અડક્યો; અને જે વખતે રાણકદેવી અટકવા ધાગી હતી, તે વખતે હાથ ચીકાને અડતાં, ત્યાં ધાપા પડ્યા છે. આવી સોકોક્તિ છે.

પહેલી ટુંક ઉપરકોટ પર જૈનોનાં મંદીરા છે અને તેમાં નેમનાથ, પારસનાથ, મદાવિર, અને ઋષભદેવ વિગેરેની મૂર્તિઓ છે. એક બારોટ આ સપાટું અમને દેખાડવા આવ્યો હતો. અહીં રાણકદેવી રાખેંગારના મે મહેલો છે, પરંતુ હાલમાં જૈન લોકોએ પોતાની પ્રતિમાઓ પધરાવેલ છે એમ કેટલાક માને છે. રાખેંગારના મહેલમાં પારસનાથની અને રાણકદેવીના મહેલમાં નેમનાથની મૂર્તિઓ છે.

દેવજો જોતા, અને મહેલો વિશે વાદવિવાદ કરતા અમે આગળ ચાલ્યા. ખીજી ટુંકને “ ગોમુખી-ગંગા ” ની ટુંક કહે છે. ત્યાંથી અમે પથરચટ્ટી નામની જગ્યામાં ગયા; ત્યાં થોડો વખત આરામ લઈ અમે બરતવન અને શિયાવન વિગેરે સ્થળો જોવા ગયા. ત્યાં “ હનુમાન ધારા ” નામનું એક સ્થળ છે. ત્યાં હનુમાનની પ્રતિમાના મુખમાંથી જળધારા વહે છે. આ સ્થળો જોવા છેક તળેરીમાં જવું પડ્યું હતું. (જે સ્થળેથી અમે ચડ્યા હતા તે તો નહીં) સાંજે ૭ વાગે ફરી અમે ઉપર આવ્યા.

મંથ્યા સમય થયો. અમે ચોનરફ દહિ કરી તો કેવી ઉત્તમ શોભા દર્શિમાં આવી ? દૂર દેખાતાં ગામો અને રસ્તો, તળેરીમાંનું જુનાગઢ, લીલા કુંજર રસ્તો અને તે પરના વિદ્યોતોને મધુર કિલકિલાટ, ઝાડપાનથી અલંકૃત વનો, બચકર ખીણો, અને સમીરની મીઠી લહરીઓ વિગેરે કુદરતદેવીની મમતાનું પથાસ્થિત દર્શન કરાવતાં હતાં, અને એક વખત તો એક નાસ્તીકને પણ “ આ સર્વજો કર્તા કોઈપણ દરો ” વિના વિચારોનું સ્ફુરણ કરાવતાં હતાં. બરે ગિરનારપર સુંદર મહેલો, બન્ધ મહેલ કે કૃત્રિમ ધ્રુવાસઓ નહતા, પણ તેપરનું પ્રકૃતિ સૌંદર્ય નેત્રને આનંદ આપે તેવું અને વિચાર ચક્ષિતું સ્ફુરણ કરાવે તેવું હતું. भारी मान्यता પ્રમાણે તો આવાં સ્થળો જોઈ કલ્પના ચક્ષિતે તેજસ્વી બનાવવી, આવા સ્થળ પ્રદેશો જોઈ આત્માની ઉચ્ચ બાવનાને જાગૃત કરવી, અને હૃદયની શુદ્ધ પ્રતિઓને કુદરતના રસદ્યાન વડે દેગવવી એ એક હવનનું મહત્વ છે. કુદરત ! ઓ હાથરની રસીકી કુદરત દેવી ! તારા માટે હાજીવાસ કે એકસમીયર જેવા હઝારો મહાન

કવિઓ પણ ચપાસિયન સખી સકયા નથી, તો, પછી હું જાણક તો કોણ માન ?

ખીજે દોવસે મવારે ત્રીજી દુક પર જવાનો રસ્તો લીધો, આ ત્રીજી દુકે અંબાદેવીનું દહેરું છે. આ માતાની 'માનતા' એ માત્રી ધણા માણસો અહીં આવે છે. ત્યાં માતાજીની બધી મૂર્તિ છે. ગોરખનાથની ચોથી દુક વટાવી દત્તાત્રયની પાંચમી દુક પર અમે આવ્યા. અહીં ચડવામાં છેવટના પંચાસ પગથીઓ બહુ વિષમ છે, અને સમસાવાની ખાસ જરૂર છે. ઉપર જગદ્ગુરુ શંકરાચાર્યની અને દત્તાત્રયની મૂર્તિઓ છે. ત્યાં એક બહુ વખતનો જુનો ઘંટ છે.

ત્યાંથી ઉતરી "કમળ કુડ" નામની એક જગ્યા જોવા ગયા. ત્યાંથી પાછા ફરી, સાંજે "સાતપુદા" નામની એક ખીજ જગ્યા જોવા ગયા. અહીં સાત પત્થરાઓના પડમંથી તળ વહે છે. ગિરનારપરના ઘરેક રપળનું પાણી બહુજ મિષ્ટ છે.

ગિરનારપરનો આવો આનંદ અને મિત્રો સાથેની આતી મુંદર માવા છવનના કોષ્ટ પણ પ્રમંથમાં નહિં બૂલાય. આ આનંદના દિવસો છંદગીના ધનિકાસમાં સુવર્ણાક્ષરે અંકાર્ધ રહેશે. ૭ દિવસ જુનામદ-ગિરનારમાં રહી સુખચોંતિથી અમે અમરેલીમાં આવ્યા. ત્યાં અહીં ગિરનારની મઝા, ત્યાં મુંદર જરણાઓ, વનો કે કુંજો, ત્યાં તે સૌંદર્યના કે તે ગિરનાર! તેતો સમજું ગયુંજ ! ફક્ત દૂરથી દેખાતા ગિરનારના દર્શન કરી આનંદ માનવાનો!

વિનંતી.

આવા આનંદ પર્યટનોની ધણીજ આવશ્યકતા છે, અને બોર્ડીંગ જેવી સંસ્થાઓ માટે તો ખાસ સગવડો થવી જોઈએ. આ મંસ્થાના ઉત્સાહી વ્યવસ્થાપકો દ્વારા આની મુસાફરીઓ કરાવા ઈચ્છે છે ઉદાર દીલના કપોળ સદ્ગુહર્યો આ યોજનાને એક ફરજ માની દાર્ પૂર્વક ઉપાડી લેશે એમ હું આશા રાખું છું.

શ્રીયુત ડૉક્ટર અવરાજને

(નંદા, દ. કવિનાં “પધારો પખીકાં પરદેશવાસી હો!” એ શબ્દ)

પધારો બન્ધુ, પ્રાણ સખા, ન આવો કાં ?

કહું શું સ્વામના ! અમ સાધનો હુંકા !

ખિછાવું હૃદયની સખ્યા ધરો ચરણો,

કરો આરવાદ, ધરું ચરણે હું રનેદકણો.

સફર—સાફલ્ય છાંછીને હવું ગાયું*

કયું તે પૂર્ણ, બન્ધુ, સર્વ અમ આશું:—

હૃદયની આગરો વિદ્યા તણા ત્હાંતા,

હૃદયની કીર્તિ, અમુલ્ય રત્ન વિદ્યાનાં:—

પિપાસા પૂર્ણ થાત તણી કરી હાવાં;

પધારો દર્શનાતુર છે સદુ અદિઆં.

કસો ના બન્ધુ, આતુરતા હવે હૃદ ધઇ.

ખમાએ ના વિભાગ, અમારી ધીરજ મઠ.

પસર્થો, ને દયાળુ, જે હૃદય તમ છે,

થઇ વચ્ચે તેહને આવો ન તો સમ છે.

કહું શું કે વિશેષ ઉલ્લેખને સીમા ?

હવે બસ તુર્ત આવો ના જનો ધીમા.

કૃષ્ણપ્રસાદ.

* ડૉ. અવરાજને વિદ્યાપતંગમન સમયે લેખકે અર્પેલી કાવ્યાનુસિમાં જે જે આશીર્વાદ ગાયા હતા તે તેમણે અનેકધા પૂર્ણ કરેલ છે.

પ્રાંસગીક નોંધ તથા ખબરો.

કપોળ સ્ટુડન્ટસ યુનીયનનો ધનામે વહેચી આપવાનો મેળાવડો અને મીસીસ સરોજની નાયકુ.—મુખ્ય યુનીવર્સિટીની પરીક્ષામાં પાસ થયેલા કપોળ વિદ્યાર્થીઓને તથા કપોળ સ્ટુડન્ટસ યુનીયન તરફથી થયેલી નીબંધોની તથા બાપજોની હરીફાઈમાં ફતેહમંદ થનારાઓને ધનામે વહેચી આપવાનો એક બચ્ચ મેળાવડો તા. ૨૯ મી ઓગસ્ટ રવીવારને દિને પ્રખ્યાત કવિ મીસીસ સરોજની નાયકના પ્રમુખપણા નીચે સર મંગળદાસ ઢાઉચમાં થયો હતો. આપણી ચાલીના આગેવાનો, અન્ય ચાલીના જણીતા ગૃહસ્થો વિદ્યાર્થીઓ તથા બાનુઓ મોટી સંખ્યામાં હાજર હતાં. શરૂઆતમાં મી. રણછોડદાસ પી. પટેલે પ્રભાતીય ગીત મધુર સ્વરે ગાયા પછી યુનીયનના પ્રમુખ શેઠ ત્રિભોવનદાસ મંગળદાસની મેરહાજરીમાં મી. નગીનદાસ પી. મહેતાએ યુનીયનના મંબંધમાં થોડીએક હકીકત કહી મંબજાવી હતી. મીસીસ સરોજની નાયકુ જેવાં જણીતાં માત્ર પામેલાં બાનુને પ્રમુખ તરીકે મેળવવા યુનીયન બાંચશાળી થયું તે માટે આનંદ પ્રદર્શિત કર્યો હતો. યુનીયન આજ આઠ વર્ષથી જે કાર્ય બજાવી રહ્યું છે તે જોકે પરીપૂર્ણ ન હોવા છતાં તેનાથી બને તેટલો હિસ્સો ચાલીના વીદ્યાર્થી વર્ગની ઉન્નતી કરવામાં આપ્યો છે અને હજુ પણ ચાલીબાંધઓની મદદથી અને વિદ્યાર્થીઓના વધુ ઉત્સાહથી યુનીયન વધારે સાફ કામ બજાવશે એવી ઉમેદ દેખાડી હતી. ત્યારબાદ મી. દ્વારકાદાસ છોટાલાલ વણીજે અને મી. જમનાદાસ પ્રમાણુદાસ મહેતાએ શિક્ષણીઅરમાંથી હેમસેટ અને ઘોરનો ડાયલોગ બજાવી બતાવ્યો હતો ને શેઠ વરછવનદાસ માધવદાસ કપોળ બોર્ડીંગ સ્કૂલના કેટલાક વિદ્યાર્થીઓએ મહેનાજી અને માનપત્રનો હાસ્તજનક સંવાદ સરસ રીતે કરી બતાવ્યો હતો. ત્યારબાદ યુનીયનના એકેટરી મી. એધવજી કાનજી ભુતાએ મીસીસ સરોજની નાયકને ધનામે વહેચી આપવાને માટે વિનંતી કરતાં યુનીયનની સંસ્થા એકજાલીય હોવા છતાં તેણે જે થોડીપણી સેવાઓ બજાવી છે તે કુકમાં જણાવી હતી. અને મીસીસ સરોજની નાયકુ નોબેલ પ્રાધિક મેળવવા બાંચશાળી થાય તેમ ઇચ્છા દર્શાવી હતી. ત્યારબાદ મીસીસ સરોજની નાયકુએ વિદ્યાર્થીઓને ધનામે વહેચી આપ્યાં હતાં. અને પોતા

તરફથી જે કોઈ વિદ્યાર્થી વિશ્વ મીનીટમાં ક્ષવિના કરી લાવે તેને ધનામ આપવાનું જાહેર કર્યું હતું. મી. મંગલદાસ વિઠ્ઠલદાસ દેશાઈ ખેરીરટરે વિદ્યાર્થીઓને ધનામ આપવાના ફંડમાં મદદ આપનારા કપોળ ગૃહસ્થો અને ખાનુઓનો ઉપકાર માનવાની દરખાસ્ત રજૂ કરી હતી અને જણાવ્યું હતું કે આ ગૃહસ્થો અને ખાનુઓએ આ પ્રમાણે વિદ્યાર્થીઓને ઉત્તેજન આપી અમોને મોટા આભાર તથા મુક્યા છે. અને આજ રાખીએ છીએ કે તેમની તરફનો ટેકો અને મદદ હમેશાં અમારા કાર્યમાં મળતી રહેશે. તે દરખાસ્ત મી. જંગશંકરદાસ નારાયણદાસ મહેતાએ ટેકો આપ્યા બાદ તાળીઓના અવાજે વચ્ચે પસાર થઈ હતી. ધનામો મેળવનારાઓમાંથી મી. હરીલાલ પીરશ જવેરીએ ધનામો વહેંચવા માટે યુનીઅનનો આભાર માન્યો હતો. મીસીસ સરોજીની નાથડુ પ્રમુખ નરોડેનું બાપણ આપવા ઉમાં યનાં તેઓને તાળીઓના અવાજથી ભારે આવકાર આપવામાં આવ્યો હતો અને તેઓના સુંદર વિદ્વાન બહેલા અને માનવાળા બાપણથી શ્રોતાજનોમાં તેઓએ ઉડી જાપ પાડી હતી. તેઓએ મુજબમાં આવ્યા પછી સ્ત્રીઓના લગ્ન નિવારણ ફંડની સખામાં, રુડાન્ટસ જ્ઞપ્તરુડમાં, સેવાસદનમાં વિગેરે મેળાવણાઓમાં પોતે મેળવેલા અનુભવ અને આનંદ હાથદાર ભાષામાં રજૂ કર્યા પછી વેપારમાં જણીતી ધણેલી કપોળ માનિના આ મેળાવણામાં હાજર થવાથી તેમને અતિશય આનંદ થયો છે તેમ તેઓએ જણાવ્યું હતું. આ મંડયા એકજાતીય હોવા, છતાં તે દેશની સેવામાં પોતાનો ફાવો રજૂ કરી શકે, કારણ કે વ્યક્તિઓનો સમુદ્ધ એક માનિ જનાવે છે અને માતિઓનો સમુદ્ધ એજ પ્રજા છે અને દરેક માનિઓ અને વ્યક્તિઓ જેટલા પ્રમાણમાં આગળ વધશે તેટલા પ્રમાણમાં સમગ્ર પ્રજાની પણ ઉન્નતિ થશે. અને તેના દ્રશ્યમાં ડૉ. જીવરાજનું નામ તેઓએ રજૂ કર્યું હતું. તેમ કરતાં તેઓએ જણાવ્યું હતું કે આજ બે વર્ષ પહેલાં ડૉ. જીવરાજની મિત્રાચારી મેળવણા દુ ભાગ્યશાળી થઈ હતી. ને ત્યારે ડૉ. જીવરાજ એ કેવી વ્યક્તિ છે તેનો મને ખ્યાલ આવ્યો હતો. તેમને માટે મરદુમ મી. ગોખલેએ જણાવ્યું હતું કે ડૉ. જીવરાજ બવિધ્યમાં ધણે આગળ વધશે અને માણસોનો નેતા થશે. તમારી માનિએ અને તમારી માતિની કેળવણીની મંડયાએ એક ડૉ. જીવરાજને ઉત્પન્ન કર્યો છે તે દેશની ઝાંઝી શેવા નથી. અને મને મંપુર્ણ ખાતરી છે કે ડૉ. જીવરાજ બવિધ્યમાં ડિ'ડુસ્તાનના નેતાઓમાંનો એક થશે. આ માનિ એવા વિશેષ વિદ્યાર્થીઓને

બહાર પાડે એવી ઇચ્છા દર્શાવી હતી. અને હાજર રહેલા વિદ્યાર્થીઓને બોધ આપતાં ઉધમાં પડેલી હિંદોળીને ઉઠાડી માનાતા ચરણમાં પોતાથી બનતી સેવા અર્પવા દરેકને અપીલ કરી હતી. મી. ત્રીભોવનદાસ પદમરી મહુવાકરે તેમનો ઉપકાર માનવાની દરખાસ્ત મુકતાં તેઓએ ત્યાં હાજર રહેલાઓ પર જે ઉડી છાપ બેસાડી હતી અને તેમના છટાદાર બાપણી અને ગુરુસાથી પુરોને પણ ચરમમાં નાખ્યા હતા અને તેમણે અહીંઆ આવી યુનીયન ઉપર મોટા આભાર કર્યો હતો તે માટે ઘટના સમ્બંધમાં તેમણે વિવેચન કર્યું હતું. આ દરખાસ્તને મી. માધવદાસ વિઠ્ઠલદાસ દેશાઈએ ટેકા આપ્યા બાદ તાળીઓના અવાજને વચ્ચે પસાર થઈ હતી. ત્યારબાદ સર મંગળદાસ હાઉસનો ઉપયોગ આપવા માટે શેઠ ત્રીભોવનદાસ મંગળદાસનો ઉપકાર માનવાની મી. હોદાલાલ કરચનદાસ મુળશીની દરખાસ્ત પસાર થયા બાદ રીફ્રેશમેન્ટ લઈ મેજાવડો વિખરાયો હતો.

શેઠ વરછવનદાસ માધવદાસ અને શેઠ નરોત્તમદાસ. માધવદાસનાં ખુદ્દાં મુકાયેલાં બસ્ટો—આપણી યાત્રિના સ્વર્ગવાસી શેઠી. આઓ શેઠ વરછવનદાસ અને શેઠ નરોત્તમદાસના નામે કપોળ યાત્રિમાં ધણી વર્ષોથી જાણીતા થએલા છે. કપોળ યાત્રિ તેમજ હિંદુ કોમ માટે તેઓએ ને તેમના કુટુંબોએ બંધાવેલી સંરચાઓથી અત્યાર આગમજ તેઓનાં નામે અમર થઈ ગયાં છે. તે જાંને બાઈઓએ સાથે મળી રૂપીયા અઢી લાખની કિંમતથી બંધાવેલું માધવબાગ જેવું મધ્યસ્થળ હિંદુઓને આશીર્વાદ રૂપ થઈ પડ્યું છે, તેમના બાઈ મુળશીબાઈની યાદગીરી રાખવા માટે બંધાવેલી ધર્મચાળા હજારો ઉનારઓના કામમાં આવે છે. શેઠ વરછવનદાસના નામથી સ્થાપન થએલી કપોળ બોર્ડીંગ સ્કૂલે તેમનું નામ કપોળ કેળવણીના છત્રીકાસમાં મથકુર કર્યું છે. તે સિવાય તેમનું ધીવસેનેટેરીયમ અને દવાખાતું સર્જને જાણીતું છે. તેમના પુત્ર શેઠ ત્રીભોવનદાસ તથા શેઠ સર જગમોહનદાસની દુઃખી દર્દીઓ માટેની અને વેપારી કેળવણી માટેની સખાવતો જાણીતી છે. મરદુમ શેઠ નરોત્તમદાસના પુત્ર સર હરકીસનદાસ અને તેમનાં ધર્મપત્ની બાઈ માનકોરબાઈની હિંદુ હોસ્પિતાલ માટેની મોટી સખાવતો અને ખીજ પુત્ર શેઠ જગવાનદાસની વરસોળા અને દેવલાલીના સેનેટેરીઅમોની સખાવત અને તેમનાં ધર્મપત્ની શેઠાણી જવેરબાઈની કપોળનિવાસ અને બનિનાવિશ્રામ માટેની સખાવતોથી કોઈ અગમણું નથી. અમોએ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેની આ સખા સખાવતોથી

તેઓનાં નામો અમર યથા ગયાં છે. તે બન્ને બાઈઓ પોતાના મરણ સુધી સાથેજ રહ્યા હતા અને તેમનો બાઈઓનો સંબંધ આદર્શરૂપ હતો. એ બન્ને બાઈઓનાં બરોડા બાણ બાણમાંજ શ્રી લક્ષ્મીનારાયણની મુર્તિની સામે ઉભાં યએલાં જોઈ આપણને ખચીત આનંદ થાય છે. અને જ્યારે જ્યારે હજારો હિંદુઓ શ્રી લક્ષ્મીનારાયણના દર્શનાર્થે જશે ત્યારે આ મરદુમ શેડીઆઓની પ્રતિમાઓ સખાવતો કેવી થવી જોઈએ, પોતાથી ગરીબ બાઈઓ માટે શું ઉપાયો યોજવા જોઈએ તેના દષ્ટિએ રજુ કરશે. આજકાલ આપણા શહેર મધે માધવબાગ સર્વેને જાણીતું સ્થાન થઈ પડ્યું છે. અને તેની વિશાળ જગ્યામાં શ્રી લક્ષ્મીનારાયણનું મંદીર આવેલું હોવાથી દરરોજ હજારો હિંદુ ગ્રહસ્થો દેવના દર્શનાર્થે આવી લાભ લે છે. એટલુંજ નહિ પણ આ વિશાળ જગ્યા હિંદુ બાઈઓ માટે વિશાન્તીનું સ્થાન હોવા સાથે સર અવસરે અતી ઉપયોગી યથા પડી છે. આ ભવ્ય સ્થાન સુખર્ષમાં તો શું પણ દેશ દેશાંતરે પ્રસીદ્ધિને પામ્યું છે. આ સંસ્થાના મુપ્રસિદ્ધ અને માન પામેલા કપોળ સ્થાપકો શેઠ વરજીવનદાસ માધવદાસ તથા તેમના બાહુ શેઠ નરોત્તમદાસ આજ કેટલાક વર્ષો ધયાં દેવલોક પામ્યા છે. તેમનાં સ્વર્ગવાસ થવા પછી તેમની યાદગીરી જાળવવાના હેતુથી તેમના મીત્રો અને વખાણનારાઓ તરફથી સ્મારક ફંડો ભરાયાં હતાં, જે મધેથી માધવબાગના અંદરના કમ્પાઉન્ડમાં મધ્ય દરવાજાની ડરેક બાજુએ શોભીના સોનેરી કળશો સાધના ચોરખંદર પથ્થરના શીખરખંધ જે છબો બંધાવી તે મધે શેઠ વરજીવનદાસ માધવદાસ તથા શેઠ નરોત્તમદાસ માધવદાસના મંગેમરમરના બરોડા, માધવબાગના હાલના ટૂંટીઓ શેઠ ત્રીભોવનદાસ વરજીવનદાસ, સર જગમોહનદાસ વરજીવનદાસ અને શેઠાણી ઝવેરબાઈ ભગવાનદાસ નરોત્તમદાસ તરફથી તા. ૨૬ મી ઓગસ્ટ વાર ગુરવારને દીવસે ધરતી કીલા સાથે ખુશ્વાં મુકવામાં આવ્યાં છે. શેઠ વરજીવનદાસનું બરોડા જાણીતા સીલ્પ શાસ્ત્રી મી. જી. કે. મહાન્તે એ બનાવ્યું છે. જ્યારે શેઠ નરોત્તમદાસનું બરોડા જાણીતા કારીગર મી. કૃષ્ણાજી પંથના હાથથી બનેલું છે. આ બરોડાથી માધવબાગની રેનકમાં ચોર વધારો થયો છે.

કપોળ સર્વિસ લીગનો ૧૯૧૪ ની સાલનો રીપોર્ટ અમોને અવલોકનાર્થે મળ્યો છે. આ લીગને રચનાને ત્રણ વર્ષ થવા આવ્યાં છે અને તેમના કાર્યથી કેટલાંક સારાં કામો થયાં છે. તેમના મેમ્બરોની સંખ્યા ૨૧ ઉપરથી વધીને ૨૬ થઈ છે, એ ખુશી થવા જોતું છે. દરેક મેમ્બરને દર

વર્ષ ૬૩૧ ૩. ૨૫) આપવાના હોય છે. છતાં આપણી માતિમાંથી એટલાજ મેન્બરો આ સંસ્થામાં છે તે દીલગીરીની વાત છે. લીગે મઠ સાલમાં મુંબઈ તથા બહારગામના વિદ્યાર્થીઓને લગભગ ૩. ૧૨૦૦) ની મદદ આપી હતી, એટલું જ નહિ પણ વિધવાઓને તથા નિરાશીતોને પણ જુદી છવાઈ મદદ આપવામાં આવી હતી. લગભગ વીસ વિદ્યાર્થીઓને જુદી જુદી રીતે મદદ આપવામાં આવી હતી અને તેથી આ સંસ્થાએ વિદ્યાર્થીઓને મદદ આપવામાં ઘણું આસીવાંડ બરેલું કામ બજાવ્યું હતું. લીગે પોતાની સમક્ષ જે હેતુઓ રાખ્યા છે તે હેતુઓ પૈસાની તાણને લીધે પુરા પાડી શકાયા નથી તે આપણને યદમાવા નેવું છે. નમળી સિધ્ધિનાં બાઈ બહેનો માટે દવા વિગેરેની સમવડ કરી આપવામાં, સ્ત્રીવર્ગ તથા કન્યાઓ માટે બરન સીવણુ વગેરેના કાસો ઉપાડવા તથા ધાર્મિક વસ્ત્રો વધારવા માટે ઉપાયો યોજવા માટેના કોઈપણ બાબતો હેતુ કળીમુત વધ ઇક્ષે નથી તેવું કારણ ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે મદદનો અભાવ છે. કંપોળ સર્વોચ્ચ લીગના વ્યવસ્થાપકો શેઠ ઇશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ શેઠ તુલસીદાસ દેવવદાસ તથા શેઠ હોદાદાસ કરચનદાસ મુગડાએ આ લીગને સારા પાયા ઉપર લાવવા માટે જે મહેનત કરી છે અને તેના મેન્બરોએ માનિ લીગના કાર્યમાં જે શ્રેણી આપ્યો છે તે માટે સદગતઓનાં અમે આભાર માનીએ છીએ. અને ઇચ્છીએ છીએ કે તેઓ આ લીગને વિશેષ ઉપયોગી બનાવવા બાબતમાં ધાય. હવે તેના રીપોર્ટનાજ ચબ્દોમાં જણાવીએ છીએ કે “આવા સમાજ યા માનિના કાર્યો સમાજ તથા માનિના મેન્બરોની પુરતી મદદ સિવાય નહીં શકે નહિ, કાર્યો અનેક કરવાના છે પણ એ બધાનો આધાર આપણા બાઈ-ઓની પૈસાની મદદને અવલમ્બીને જ રહેશે છે. અમારી પાસે ૬૩ પુરતું નહિ હોવાથી કેટલાકોને મદદને માટે ના પાડવાની દીલગીરી બરી કરજ પડે છે. દિનપ્રતિદિન કેળવણી લેનારાઓની મંખ્યા વધતી જાય છે. જેને માટે પણ સ્ત્રીની નજાત હોવાને લીધે મદદની ઘણી જરૂર છે. આ ઉપરાંત બીજા ઘણા કાર્યો આર્થિક મદદ વગર લગભગ અસંભવિત છે. તો આશા છે કે માતિના દિનચિંતકો અને સખિદીવના બહેનો અને મંદુઓ આ ખાતાનો ઉચ્ચ હેતુ બર લાવવામાં ધટતો શ્રેણી આપશે જ.”

વાલકેન્દ્ર ઉપર કંપોળ કોન્વેલેસન્ટ હોમ—શેઠ નાગરદાસ નવ-લખીના જણીના કંપોળ ખાતદાનના એક નજીરા મરદુમ મી. વજાલ

લક્ષ્મીદાસ મોદી અને તેમના ઘણીઆણી રૂ. ૨૫૦૦૦) ની મિલકત મુકી મરણ પામ્યા હતાં તે રકમ હાલ વધીને ૪૦ થી ૫૦ હજારની થવા આવી છે. તેમના એકલા ટ્રસ્ટી આપણા રોડ ત્રીભોવનદાસ વરજીવનદાસ તરફથી એ રકમનો કપોળ કોન્વેલેસન્ટ હોમને માટે ઉપયોગ કરવા માટે હાઇકોર્ટની પરવાનગી મેળવવામાં આવી છે. રોડ રજીસ્ટ્રારદાસ ત્રીભોવનદાસ, રોડ કલ્યાણદાસ કેશવદાસના પુત્રો અને રોડ તુલશીદાસ કેશવદાસે આ રકમનો ઉપયોગ કપોળ કોન્વેલેસન્ટ હોમને માટે કરવામાં આવે તો પોતાનો હક આ રકમ ઉપરથી છોડી દેવા ઉદારતા બતાવી હતી એટલુંજ નહિ પણ રોડ રજીસ્ટ્રારદાસ ત્રીભોવનદાસે રૂ. ૨૫૦૦૦) નો જાણુમંગા ઉપર આવેલો પોતાનો બંગલો આ કામ માટે કાઢી આપ્યો છે જે માટે તેમને ખચીત ધન્યવાદ ધો છે. આ કોન્વેલેસન્ટ હોમ આપણા મરીજ કપોળ બાઇઓને આશીર્વાદરૂપ થઈ પડે એવું આપણે ઇચ્છીએ છીએ અને આશા રાખીએ છીએ કે તેમના માટે દરેક જનની સમવડ કરવામાં આવશે. આ રકમનો આવો સારો ઉપયોગ કરવા માટે હાઇકોર્ટની પરવાનગી મેળવવા માટે રોડ ત્રીભોવનદાસ વરજીવનદાસનો અને રૂ. ૨૫૦૦૦) ની રકમ આપવા માટે રોડ રજીસ્ટ્રારદાસ ત્રીભોવનદાસનો આપણે ઉપકાર માનીશું. અને ઇચ્છીશું કે રોડ રજીસ્ટ્રારદાસ આથી પણ વિશેષ આશીર્વાદવાળાં કામો કરવા બાગ્યથાળી યાવ.

કૃષ્ણ જ્યન્તિનો કપોળ બોલન્ટીયર્સ ટીમ તરફથી માધવબાગમાં થએલો મેળાવડો—આ મેળાવડો સવળદાદર ચુનીલાલ સેતલવાડ માછરોટના પ્રમુખપણા નીચે કરવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે સોફોએ મોટી મંજૂઆમાં હાજરી આપી હતી. કપોળ જાળકેએ સંવાદ કર્યા પછી કેટલાક ગૃહસ્થોએ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ગંજંધી વિવેચનો કર્યા હતા અને તેમાં મોટા મંદિરના શાસ્ત્રીએ ઘણું વિસ્તારપૂર્વક અને વિહતા બરેલું બાપણ કર્યું હતું. સ્વારપછી સવળદાદર સેતલવાડે આવા ધાર્મિક મેળાવડાઓ કરવા માટે કપોળ બોલન્ટીયર્સ ટીમને ધન્યવાદ આપ્યો હતો અને સારા ઉદ્દેશોથી કહ્યો હતો કે આ સિવાય માતિનું કાર્ય જનવચે તો તેઓ ઘણું સાફ કામ કરી જનાવશે એમ આશા દેખાડી હતી. સવળદાદર સેતલવાડનો ઉપકાર માન્યા જાત સભા વિસર્જન થઈ હતી.

ડોહા જૌરફક મંડળનો—એક મેળાવડો કપોળ નિવાસમાં મી. જનમાળાદાસ જ્ઞાનાર્ધના પ્રમુખપણા નીચે કરવામાં આવ્યો હતો. જે વખતે

જુદા જુદા ગૃહસ્થોએ ગૌરક્ષાના કાર્યમાં મદદ આપવા, હાજર રહેલા બાધ-
ઓને અપીલ કરી હતી. અને ફેટલાક બાધઓએ સારી રકમ ત્યાં જરી
આપી હતી.

મુખ્યકર્મમાં વસતા કૃષિજ્ઞ સંઘવી બાધઓના મંડળની એક
સભા—મંવત ૧૯૭૧ ના આવજી મુદી ૧૨ ને રવીવારે રાત્રીના ૮ વાગે
બાધ જનતાદાસ હરખજીને ઘેર બાધ માધવજી બાણજીના પ્રમુખપણા
નીચે મળી હતી.

સરઆનમાં બાધ માધવજી બાણજીએ ઈશ્વર સ્તુતી કર્યા બાદ મંડ-
ળના બાધઓને આદર મતકાર કરનાર ઠાણ ગાયું હતું. ત્યાર બાદ બાધ
સુદરજી વલ્લભદાસ એમ. એ. એલએલ. બી. એ આગળની સમાની
મીનીટ્યુઃ વાંચી મંજગાવી હતી. અને ત્યાર પછી નાયાલાલ સવજીએ
સ્વયં સેવકોના મંડળનો રીપોર્ટ વાંચી મંજગાવ્યો હતો. બાધ પ્રદુદાસ પ્રા-
ણજીવનદાસે મંડળમાં બાધઓની હાજરી સારા પ્રમાણમાં થઈ હતી તેને
મોટે સંતોષ જાહેર કર્યો હતો, અને હવે પછીની દરેક મીટીંગમાં બાધઓ
બરાબર વખખસર હાજરી આપે એવી વીનંતી કરી હતી.

ત્યાર બાદ સંપનો વિષય ચર્ચવામાં આવ્યો હતો અને નીચે જાણા-
વેલા બાધઓએ સંપ વિષે જાડુ સારા અને અમરકારક વિવેચન કર્યું હતું.
જનતાદાસ હરખજી સંઘવી, બાધ જગતલાલ દેવજી, બાધ ત્રંબકલાલ
આણંદજી, બાધ ધારસી કાનજી, જલલાલ મોસારજી, જાદવજી ગાંડાભાઈ
અને પ્રીતમલાલ પરમાણુદાસ અને સુદરજી વલ્લભદાસ સંઘવીએ સંપ ઉપર
દાખલાદલીલો આપી સારાં વિવેચનો કર્યાં હતાં.

ત્યાર બાદ પ્રમુખ સાહેબે આ સભામાં બાધઓની સારી સંખ્યામાં
હાજરી જોઈ અને સંપ વિષે જાડુ સારા વિવેચનો થયેલા જોઈ પોતાનો
દર્જ જાહેર કર્યો હતો. અને હવે પછી પણ બાધઓ દરેક સભામાં આ
કરનાં પણ વિશેષ હાજરી આપે અને ચોનપોનાના યોગ્ય વિચારો જાહેર
કરે તેવું અંતઃકરણપૂર્વક ઇચ્છ્યું હતું.

છેવટે કેસવ નામના એક વિદ્વાને સ્વયંસેવકોને યોગ્ય બોધ આપ્યો

હતો. છેવટે આ પાણીધર્મ મેળાવડો શ્રી ગોવરધનનાથની જય ચોલાવી મોડી રાત્રે વિસરજન થયો હતો.

મુ'બમ્મ નિવાસી કુપોળ ચિતળીયા મિત્રમંડળની સભાઓ- મજકુર મંડળ તરફથી આવજુ સુદ ૫ ને રવીવારને દીવસે મંડળના વાર્ષિક મહોત્સવનો ખુશાલીમાં પ્રીતીભોજનનો જે મેળાવડો કરવામાં આવ- નાર હતો તે મેળાવડો મજકુર મંડળના એક વડીલ પુન્ય પીતાંજરદાસ માવજી ચિતલીયા સીંહાર ખાતે સ્વર્ગવાસ થવાનો તારનો સદેશો મળવાથી તેઓના માનમાં મુક્તવવી રાજવામાં આવ્યો છે. તેઓના મરણ માટે જેદ દરયાવવાને મંડળની એક ખાસ સભા મેળાવવામાં આવનાર છે.

ઉપસા મંડળની એક સભા આવજુ સુદ ૧૨ ને રવીવારે રાત્રીના મુ. ટા. ૯ વાગે મી. કરસનદાસ બાણુજીભાઈના પ્રમુખપણા નીચે તેઓના જુલેશ્વર પાસે આવેલી ડોકામરડીની વાડીમાં રહેવાના મકાનમાં મળી હતી. તે વખતે સભાસદોએ સારી હાજરી આપી હતી અને નીચે મુજબ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. મજકુર મંડળના એક સભાસદ રતીલાલના પીતાશ્રી પીતાંજરદાસ માવજી સીંહાર ખાતે સ્વર્ગવાસ થવાથી આજની સભા ધણી દિલગીરી જાહેર કરે છે. વડીલ પુન્ય પીતાંજરદાસ મજકુર મંડળ પ્રત્યે ધણી લાગણી ધરાવના હતા. તેમના સ્વર્ગવાસથી મંડળને મોટી ખોટ ગઇ છે તેને માટે જેટલી દિલગીરી દરયાવીએ તેટલી થોડી છે. દિલગીરીની નોંધ મીનીટબુકમાં લેવામાં આવી હતી, અને બાઇ રતીલાલ ઉપર મંડળ તર- ફથી દીલાસા ૫૪ સીંહાર લખી મોકલવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો. મરદુમ પુન્ય વડીલ પીતાંજરદાસના આત્માને પ્રભુ ચાન્તી આપો એટલું કહી સભા વીખરાઇ ગઇ હતી.

શેડ લગવાનભાઈ લવાનભાઈ લાવનગર કુપોળ બોર્ડિંગ સ્કૂલના સેક્રેટરીઓ નીચેની સખાવતો આભાર સહીત સ્વીકારે છે:—

૨. ૨૫૦) શેડ હથિરદાસ ગજનરદાસની કુપની તરફથી બેટ.

૩. ૧૦૦) સીંહાર નીવાસી ડોકારી વિઠ્ઠલદાસ નારજીદાસ તરફથી તે-

મના મરદુમ બનીબ મોહનલાલ દેવીલાસની કાપમ પાદમીરી રાખવા માટે બેઠા.

૩. ૫) કીહોર નીવાસી વકીલ નયુબાઇ હદખાઇ મુની તરફથી તેમની પુત્રી બેન દેવકુંવરના લગ્નની ખુશાલી નિમિત્તે.

૩. ૨) સદરદુ શહરથ તરફથી ગરીબ વિદ્યાર્થીને કપડાં માટે.

૩. ૫) શેઠ જલ્લાલ બગવાનદાસ બવાનબાઇ તરફથી તેમના પુત્ર બાઈ કાન્નિલાલના જન્મદિવસની ખુશાલીમાં.

૩. ૧૦) પારબુ નિવાસી શેઠ ચંદુલાલ પુનમગંદ તરફથી તેમને ત્રીં પુત્ર પ્રસવ થયો તેની ખુશાલીમાં.

એ ઉપરાંત શેઠ નરોત્તમદાસ બગવાનદાસ બવાનબાઇ તરફથી ર. ૨-૮-૦ ની તથા શેઠ ચંદુલાલ પુનમગંદ તરફથી ર. ૨-૦-૦ ની કેટલી વિદ્યાર્થીઓ માટે મોકલાવવામાં આવી.

બાહર ખર્ચ.

૨૫. ગંગાબાઇ નિરાશ્રીત ફંડનો લાભ, મુળદામાં વસતા કપોળ નિરાશ્રીતોને તથા ગરીબ કપોળ વિદ્યાર્થીઓને આપવામાં આવે છે. આ ફંડ ગ્રાંથી લાભ લેવા ઈચ્છનારને, માસિક રૂ. ૫) અંકે પાંચ મદદરૂપે આપવામાં આવે છે. હાલમાં, નિરાશ્રીતો માટે રૂ. ૫) નો ચાર જગ્યા તથા કપોળ ગરીબ વિદ્યાર્થીઓ માટે રૂ. ૫) ની બે જગ્યા ખાલી છે. તો મદદ લેવા ઈચ્છનારાઓએ નીચેને સરનામે એક માસની અંદર અરજી કરવી.

ગંગાબાઈ નિરાશ્રીત ફંડના ટ્રસ્ટીસાહેબો એમ

કે. શેઠ લખવાનદાસ નરોત્તમદાસની પેઠી,

કપોળ નિવાસ.

સેન્ટ્રલ રોડ, ગીરગામ.

જાહેર ખખર.

આથી ખખર આપવામાં આવે છે કે મુ'બાઈમાં વનિતાવિશ્રામ માટે બંધાવેલું ધી. ઝવેરજીભાઈ ભગવાનદાસ નરોત્તમદાસ બિહીંગ પ્રદલું મુકાયું હતું તેનું કાર્ય ચરૂ કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં વિધવા બાઇઓ માટે આશ્રમ રાખવામાં આવ્યો છે. કપોળ સ્ત્રીની વિધવાઓ સારૂ ગોઠવણ રાખવામાં આવી છે માટે તેમને વિદ્યાર્થિ છે કે ન બહેનો આશ્રમ તેમજ શાળાનો લાભ લેવા મંગતી હોય તેમણે નીચેને શિરનામે લખીને પ્રવેશ પત્રિકા મંગાવી લેવી ને વધારે વિગત સારૂ જાતે મળતું. ૫૬૨ વર્ષની અંદરની કન્યાઓ તેમજ પરણેલી સ્ત્રીઓ માટે રૂ. ૮ રાખવામાં આવ્યા છે. તે ઉપરની ઉમ્મરની બહેનોના રૂ. ૧૦ રાખ્યા છે. ટ્રસ્ટીઓ આશા રાખે છે કે બાઇ ઝવેરજીભાઈની ઉદારતાનો લાભ કપોળ કોમ લેવા ચુકશે નહીં.

શિવગૌરી કલ્યાણભાઈ ગજખર.

વનિતા વિશ્રામના ટ્રસ્ટી.

સાંસારીક જનાવો.

મુ'બાઈ-મરજુ—શંઘવી ત્રીભોવનદાસ મોસારજી ઉમર વર્ષ ૨૫. શુદ્ધ લક્ષ્મીનો પુત્ર બાઇ ગીરધર ઉમર વર્ષ ૨૦. વિદુલદાસ બવાનીદાસ જાયલ-વાલાના પુત્ર બાઇ કલ્યાણદાસનાં ધર્મપત્ની ઉમર વર્ષ ૨૦. શેઠ હમ્મરદાસ લક્ષ્મીદાસની પુત્રી ઉમર વર્ષ ૧૦. શેઠ ધરમદાસ ભગવાનદાસના પુત્ર બાઇ રણજીદાસ ઉમર વર્ષ ૧૫.

વેશવાળ—પારેખ ધરમણી વનગાળીના પુત્ર બાઇ પ્રભુદાસનું વેશવાળ મોણપુરવાળા શંઘવી મુગડની પુત્રી બેન મોંધી વેરે.

સીહોરવાળા બુના નંદલાલ મુળાનું વેશવાળ પારેખ મનોરદાસની પુત્રી વેરે.

સીમન્ત—ડેઠાણવાળા મહેતા પુરશોતમ રાધણ દડમતીઆવાળાના પુત્ર બાધ હમનલાલનાં ધર્મપત્ની બાધ જડીને .

અમરેલી—મરણ—ગાંધી ધનણ કમળાદી ઉમર વર્ષ ૨૨, ધાંસણીધી.

જન્મ—ગાંધી મોનણ નારાયણની પુત્રી બાધ તાપીને પુત્ર.

મહુવા—જન્મ—પારેખ કેશુદાસ પ્રમાણુદાસનાં ધર્મપત્નીને પુત્ર, ઘઠટર જોડાલાલ વનમાળી પોરાના ધર્મપત્નીને પુત્રી.

કુંડલા—મરણ—મહેતા હરગોવિંદદાસ હંસરાજની પુત્રી ઉમર માસ ૧૧. મહેતા કલ્યાણુણ પુરશોતમ ઉમર વર્ષ ૬૧.

ભીંડ જન્મ—મુંબજીવાળા બુના દુલમદાસ આણુંદણના પુત્ર નંદવણના ધર્મપત્નીને પુત્ર.

સીહોર—વેશવાળ-પારેખ વેણીલાલ રૂગનાથનું વેશવાળ અમરેલીવાળા શેઠ અમરદી ત્રીભોવનની પુત્રી બહેન બાગીરથી વેરે.

મુની જોડાલાલ લક્ષ્મીદાસનું વેશવાળ ઉમરાળાના વગીયા મુળણ વીચરામની પુત્રી સાથે.

દોશી ભક્તિ મગનલાલની પુત્રીનું વેશવાળ ઉમરાળાના મહેતા જન્મનાદાસ વનરાવનદાસના પુત્ર સાથે.

મરણ—બાધ બાણી તે મહેતા શુવરાજ કેશવજીની સ્ત્રી ઉમર વર્ષ ૬૨ પેટના દરદથી.

પારેખ પુરશોતમ શુવરાજ ઉલટી તથા ગ્રાગથી.

ચીતલીયા પિનાંજરદાસ આવણ ઉમર વર્ષ ૭૮.

સીમન્ત—રાધવી હારકાદાસ મગનલાલની સ્ત્રી.

પાંચતળાવડા—મરણ—કાણુડીયા જન્મનાદાસ મતશુભના પુત્ર નાગરદાસ ઉમર વર્ષ ૨૨.

AMRITANJAN

અમૃતાંજન

મથાનો દુખાવો, માથાનું શુભ
મથાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લચક, છાલ-
તો દંડીનો વિકાર સંધિવા, કમરનો દુખાવો
ઠેસ, ધા, વિગેરેનો દુખાવો એ સર્વ

રોગ કષ્ટ આ બોધાયતો લેખ મોખડવાથી તરત આરામ થશે.

હીંમત માત્ર આઠ આના,

ઠેકાણું—હૈદ્ર આફ્રીસ, અમૃતાંજન ડીપો,

૧૦૮ ફીચર રોડ, નવાં જનરલ પોસ્ટઓફીસની સામે-મુંબઈ.

પ્રખ્યાત દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી પણ કિલ્લની દવાઓ મળી શકશે.

Can be had at—

Head Office, Amritanjan Depot.

109 Feroz Road, opposite New General Post Office

BOMBAY.

ખાસ વનસ્પતિમાંથી બનાવેલી

દેશી દવાઓ.

રાત્રીકે ઇલાયચ ગુણકા:—લોહીને સુધારી શરીરને મજબૂત બનાવે છે. અને તાબુદ થયેલી સ્ત્રીઓમાં તેના અમલ ૩૫માં લેવાય છે. ક્રા. બા. ૧ નો ૩૧. ૧-૮-૦

દમનો મહાદાન શત્રુ:—અમે તેના જૂથો અને લગ્ન થાલી બેઠેલા દમ ઉપર આ દવા અમલ કરી છે.

તાલ નિવારણ ચુરુક:—એકાંતીઓ, ટાડીઓ વિગેરે ગમે તે જાનના તાવમાં આ દવાનું સેવન કરવાથી અત્યંત સુખ થાય છે.

આ ઉપરાંત દરેક જાનના ચુરુક તેમજ ખાંસી, દરોજ, ખુજલી વિગેરે રોગો માટેની આક્રમી દવા અમારે ત્યાંથી સરતી કિંમતે મળશે.

ઉપરાંત દરેક જાનની દવાઓમાંથી આપેલી ખાસ જાતની મહેનત અને દેખરેખ નીચે બનાવી આપવામાં આવશે. એક વખત વાપરી ખાતરી કરો. અને સુરક્ષિતો મેળવો છે.

વેદ આઠ. જે. મીસી.

નારાયણ બિહરીજી, ૨ જે માળે.

ગીરગામ બેકંગ્રો-મુળાઈ.

ખાસ ઉચ્ચ વર્ણના હીંદુ પ્રહરથો માટે.)

શ્રી સાબરકાંઠા બોડીંગ હાઉસ.

૬. મુમ્માદેવી પોસ્ટની પાછળ.

મુખ્ય નં. ૨.

આ બોરડીંગ હાઉસ માલીકોની જાતિ
દેખરેખનીયે અપદ્ધેઃ ધોરણ ઉપર ચલા-
વવામાં આવે છે સ્વચ્છતા, ધર્મની સાચ-
વાણ, ઉત્તમ અનાજ અને નોકરોની ત-
ત્પરતા એ ખાસ ધ્યાન ખેંચે છે.

ભાવ એકદમ સાધારણ.

વધુ ખુલાસો મેનેજરને મળવાથી.

વીન્વીટા

રૂઢીનનો

પુષ્ટીકારક અરક.

આમાં શુદ્ધ કારણોના મળને તંદુરસ્તી લાવે છે
માટે ખામ મેળવણીઓથી તર્યવાર કરવામાં આવ્યો છે
ખામ, ક્ષય અને કંઠમાળા જેવાં દરેકો માટે તે ખીસકુલ ખીનદરીક છે
અગરી ગયલી પાચનશક્તિના મળને નબળામાં વધુ લેવા
વપર એનો ઉપયોગ જરૂરી છે.

મલીસરો ફેમકોટમ જેવું શક્તિ આપનાર ટોનીક એમાં લેવાય
ખામ ઘટી જાય, અદ્યત્તમી થાય, ભુખ નહીં હોય, કબજિયાત
અને મુસ્તી થાય તથા ઉઠારી જાય રહે ત્યારે એ લેવાથી ઘણું
ફાયદો થાય છે, અને એ ચાર દીવમમંજર સંતોષકારક અને અગાધ
જેવું પરીણામ નીપજે છે.

તાવ, મેલેરીયા વગેરે બીમારામાં આરંભ પડેલો છે. ગોદલું
નહીં પણ ટોનીક અર્થ પુષ્ટીકારક સત્વ લેવાને લીધે પાચનશક્તિ
વધે છે. ભુખ હોય, પાચનક્રીયામાં મુધારો થાય છે અને શરીર
ખામું તેની અસહ્ય સ્થિતિ પર આવે છે.)

ઘણું જ લેવેજનકાર લેવાથી તે ખામ મળે એવું છે.

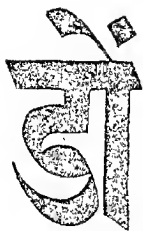
દરેક બાટલીપર ટ્રેડમાર્ક અને નામ લેવા છે.

એકલા એજન્ટ

જમનાદાસ બ્રધર્સ—દવાવાળા.

મારકેટ, છીપીવાડ, મુંબઈ.

નાનાં છોકરાંઓ માટે
શક્તીની અકશીર દવા.

ગરેનું વાલામૃત.

આ દવાનો સ્વાદ મધુર હોવાથી તે છોકરાંઓ
સોગમી પીએ છે. એથી ઢેછી તથા પેટનું મોટું
થવું, હાથ પગની કૃશતા, વીગેરે રોગો નાશ
પાવે છે. બગરમાં હાલ જાલામૃતની ઘણી ન-
કલ નીકળેલી છે. માટે અમારું જાલામૃત ખરી-

દની વખતે તે ડેંગરેનુંજ છે એવી યોદ્ધા ખાતરી કરી ખરીદવું.

ગીઝા એકની કિં. ૧૨ આના. ટપાલ ખર્ચ ૪ આના.

ડે. ટી. ડેંગરે અને કું., ગીરગામ—મુ'બક.

તુવેરનીદાળ.

મુ'બક તથા દેશાવરતા મુન મદર્યોને ખગર આપવામાં આવે છે કે
અમારે લાં દિ'દુસ્તાનમાં વખજાયકી રહેર, મુરત, વિમરેદ, ખંખાત, નડીયાદ
વગેરેની તુવેરની દાળ મોટા જ્યામાં રહે છે, તે ને બાષ્પોને બોધતી હશે
તેઓને ખગર આવથી જ્યાજેંધ તેમજ છટક રોકોથી આપવામાં આવશે.
એક વખત ખરીદ કરી ખાતરી કરો

શા. કરશનદાસ ભાણુભાઈ.

કમીશન એજન્ટ.

ડે. દાણખંદ, ૩ છ ગલી—મુ'બક.

આ ત્રણ હરેકને થાય છે પણ જે
વેહેલો આરામ કરવો હોય
ગરડ ધ્રાપ દવા વાપરો.

દરાજનોકાળી - આ મસમ સમારવાથી દરાજ બેજ દીવસમાં બરડ
મુગમાં જાય છે અગત્ય મળી નથી. કીમત દાંડી ૧ ના તથા શીશીના
૩. ૦૧ ડાનના ૩ ૨૧

ખસનાખમ - ફક્ત ખમ તથા જીભા રોગ કપર ચોપરો જેથી
કરક સાથે આગમ મહા અમરો માફ થાય છે. સોમ આને આર દરાજનો
મયમ ગાયો છે જે કવટું નુકસાન કરેછે પ્રીમન દાંડી ૧ નો ૩. ૦૧ ડાન-
નાના ૩ ૦૧

કાન્તીખામ - (સુધિવા તથા આગતા દુખામે કપર મમવવાનો
કીમતી મયમ) જેની એક શીશી શુદ્ધરોએ દમેશા હરમાં રાખવી. કીમત
શીશી ૧ ના આના ૮ અમરો આનાની ૪૦૬ મોકલવાથી. નમુનાની દાંડી
માત્ર મોકલવામાં આવે છે.

શા. કીલાભાઈ અવેરચંદ.

દરેક આગી દવા, મુખેથી લેવો, અગત્ય, સરખો, પેટની દવા, મે-
વનપેદર મમવવામ, પીપરમીનના ફૂલ, અમરો, સીચેરે અપાનર તથા ઉટક
કીમત ખાતે લેવામાં.

૧. કાળી ચાવ, ખાંડકીટ સામે—મુગનો.

આપણી પહેલી ફરજ

હૃદયીપર્યંત તંદુરસ્ત રહેવું એ આપણી પહેલામાં પહેલી ફરજ છે. તંદુરસ્તી આ કારણથી જગડે છે અને જગડી ગયેલ તંદુરસ્તી કેવી રીતે પાછી સુધારી શકાય છે તે મંત્રાંશમાં મંત્રાંશ જ્ઞાન આપનાર આચાર્ય.

વૈદ્યવિદ્યા

નામનું આયુર્વેદીય પુસ્તક વાંચો જે જનકિતાબે મંગાવનારને તદન મદત પહોંચાડવામાં આવે છે. તેની ૪ લાખ કોપીઓ ક્યારની ખાલી ગઈ છે. તેજ તેનું અતિ કિયોમીપણ જણાવી આવે છે. માટે આજે જ લખી મંગાવો.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

જમનગર—કાઠિયાવાડ.

સંસાર મુખનું શ્રેષ્ઠ સાધન

મંત્રાંશ તંદુરસ્તી એ સંસારના દરેક મુખનું શ્રેષ્ઠ સાધન છે. અને તંદુરસ્તી સાચવવાનું શ્રેષ્ઠ સાધન.

મદનમંજરી ગોળીઓ

છે. કારણ કે તે લોહી સુધારી નેમાં વધારે કરે છે, કબજિયત તોડી દેત આક્ર લાવે છે, વીર્યને વધારી ઘટ્ટ કરે છે, પેશાબ અને રૂવનાવસ્થામાં જળી ધાતુને બંધ કરી વીર્યવિકારના તમામ રોગો નાશ કરે છે, જાનવંતુને મજબૂત કરી ચરીર કઠાવર બનાવે છે, માદશક્તિ અને જાનનશક્તિને વધારે છે. હસ્તકર્મ અને જીવન તેજાવ તેજોથી આવેલ કમજોરીનો નાશ કરી મજ અને કાયમનું પુરુષત્વ બહે છે. વિગેરે વિગેરે.

કોમલ ૪૦ ગોળીની ડીની ૩. ૧

ધાન્ય ઓપીસ નં. ૧૮૭ } રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.
કાલજાદેવી રાહ-મુખજી. } જમનગર—કાઠિયાવાડ.

શા. તાપીદાસ મોનજી.

ચાખળી ગામઠી ચાંદીના બટન, છેડા, બે ટપકીનાં નેવર,

તોડા, વિગેરે તરેહ તરેહના ફેતઝી દાગીના તથા

ચાસણો બનાવનાર તથા વેચનાર.

એકવાર પધારી ખાત્રી કરવી.

બહારગામના ઓરડોપર તુરત ધ્યાત આપવામાં

આવશે.

કે. સુતારચાંદ-મુંબાઈ.

(ખાસ હિંચ વર્ણના હીંદુ ગૃહસ્થો માટે.)

શ્રી અંબીકા

ભોજનશાળા.

નં. ૨૭૪ કાલખાદેવી રોડ--વીરૂંલવાડી સામે.

મુંબાઈ નં. ૨

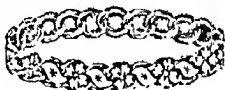
આ ભોજનશાળા, માસીકોની જાતી દેખરેખ નીચે છેલ્લામાં છેલ્લી પધ્ધતિ મુજબ ચલાવવામાં આવે છે. ધર્મરક્ષણ, સ્વચ્છતા, પ્રમાણિકતા, હિંચો ખોરાક અને ખંતીલા નોકરો એ આ ભોજનશાળાનાં મુખ્ય લક્ષણ છે.

સગવડતાના પ્રમાણમાં ભાવ ધારાજ મધ્યમ રાખવામાં આવ્યા છે.

વધુ ખુલાસા માટે મેનેજરને મળો યા લખો.

રામજી ભગવાન એન્ડ પ્રધર્મ.

સોના, ચાંદી તથા ઝવેરાતના ઘણીના ખનાવનાર અને વેચનાર

૨૦૬, શેખ મેમન સ્ટ્રીટ મુંબઈ   ટેલીફોન નંબર ૬૭૪

તારનું સિરનામું " મધ્યેન " — મુંબઈ.

જો આ માસિક મુંબઈના ' કોષળ સુરત મંડળ ' માટે કાંઈકેટલા અમૂલ્યો અમદાવાદ ખાતે પોતાના ' જ્ઞાનમન્દિર પ્રાન્તીય પ્રેક્ષકોના પના અપનાવ્યાં હાવું અને મુંબઈમાં શ્રી:શામળાં આપેલો કોષળ દર્શાવેલો થો જમજવનદામ તોરવણામ મદેવએ પ્રસિદ્ધ કર્યું.

કંપોળ.

પુસ્તક ક્ર. કું.]

સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૫.

અંક ૬ મો. ૫૯

કાંપોળખજરની આંગમાં

કોણની તીજેરીઓ બળી ગઈ ?

સખીદાસ ખીખડની કાષ્ટ મારફીટમાં આગ પડ તે વખતે દુકા-
નોમાં ગોદરેજની સાથ તીજેરીઓ હતી; અને એરેઓમાં મોતીના દાગીના,
ચણી નોટો, ખાખરો વગેરે તથા સજામન મ્યું હતું.

આગ થઈ રહેવા પછી ખીખડ એ લેવામાં આવ્યું કે બ્યારે
ગોદરેજની સજામ તીજેરીઓ મળેલો અને સખી તેમજ નરમ આગમાં
સજામન રહ્યો હતો ત્યારે ખીખડ દેશી અને વિલાપની મેકરોની તીજેરીમાં
બધાં આગ સખીન હતી ત્યાં ચણી જળી મ્યું હતું વા જળવાની આગી
ઉપર હતું; અને લગરોની ચણી નોટો કોણસો પડ મ્યો હતો, પાણ
બધાં નરમ હતી ત્યાં જળી મ્યું હતું.

ગોદરેજ ઍન્ડ બ્રાઈસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.

કારખાનું—ગેમ કુંબની પાસે, પોરબ, મુંબઈ.

દુકાન—સેળોમન સ્ટ્રીટ, મુળજી બેલા મારફીટની સામે, મુંબઈ.

શાખા—રીચીસ્ટ—અમદાવાદ

“કંપોળ” સંબંધી પત્રવ્યવહાર મેનેજર “કંપોળ ઓફીસ”
ગીરગામ—મુંબાઈને સરનામે કરવો.

કપોળ.

પુસ્તક ક્ર. ૬૬૦.]

સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૫.

[અંક ૬ મો.]

કાપડબજારની આગમાં

કોણની તીલેરીઓ બળી ગઈ ?

લખીદામ ખીમજીની કાપડ ખાસીયાં આગ પછ તે વખતે ફક્ત ગોમાં ગોદરેજની સાત તીલેરીઓ હતી; અને એકેએકમાં ગોતીના દાગીના, ચણાની નોટો, ખનખો વગેરે લદન સજામત રચું હતું.

આગ થઈ એટલા પછી બીજી એ લેવામાં આવ્યું કે બપોરે ગોદરેજની સવળી તીલેરીઓ માલિકો આવેલ સખત તેમજ નરમ આગમાં સજામત રહ્યો હતો ત્યારે ખીમ દેવી અને વિલાપની મેકરોની તીલેરીમાં જ્યાં આગ સખત હતી ત્યાં સવળું જળી ગયું હતું. આ બળવાની આગી વેપર હતું; અને લગરેજની ચણાની નોટને કોણે મધ મયો હતો, પણ જ્યાં નરમ હતી ત્યાંજ જળી ગયું હતું.

ગોદરેજ ઍન્ડ બોઈસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.

કારખાનું—ગેર કુખી, જાલે, ખરેલ, મુંબઈ.

દુકાન—ગેળોમ્લ સીટ, મુંબઈ જેમ ગારાટીની સામે, મુંબઈ.

ગ્રાણા - રીંગરોડ - અમદાવાદ

“કપોળ” સંબંધી યાજ્ઞચક્ર મેનેજર “કપોળ” જોડીત
ગીરગામ-મુંબાઈને સરનામે કરવો.

નમુનો મફત મંગાવી ખાત્રી કરો.
મુન્દર, મુશોભિત વાગ !

તમારા અંગને આરાધક અને જલનની જગ્યા
છે, તેટલીજ તમારા વાગને પણ છે. કારણ
કે વાગ એ ત્રીનો શબ્દમાર છે. જ્યાં તમારો
વાગ ખરી પડતા તેવ અથવા તેની તેવ
રચના ઓછી થતો માત્રમ પાત્રી તેવ તે.

કામીનીઆ ઓઇલ.

(રજિસ્ટર્ડ)

ગુણકારક, ગુણકારી તેજ —

હરે વાપરે. કામીનીઆ તેજ વાગને ઓ
કલમ છે અને તેમાં વર્ણાન ગુણકારક વધારે
વાંઓનો અભાવેશ થયેલો છે, આ તેજ
સમાવવાથી તાલકાનાં છિદ્રો ખુલ્લાં થાય છે,
ખારો નાશ થાય છે, વાગ ખરી પડતા અટકે છે,
અને મંગાયા. તેટલી બને છે મોટા આરામ
વાપરી અનુભવ મેળવી શકો. પડી રહેલ
વાપરેલો એમ જમાવી ખાત્રી છે! આ પુણ્ય
કારક તેજ વાપરના: શું કહે છે ?

મિ. કે. કે. પીટી, ઝવેરી, કોલંબો (સંકા) થી-લખે છે કે.
“તમારો કામીનીઆ ઓઇલ ખરેખર કમલ બનાવદ છે. મારા કુટુંબે આ
તેજ વાપરવાથી કદા ૧૫ વર્ષમાં કાયદો મેળવ્યો છે. માથાનો દુખારો
અને મગજનું તણી જાડું, એ મર્ચ વરત દુર કરી નાંખે છે.”

ડા. હરીનારાયણ, સીવીલ સર્જન અને કમાલપુરથી લખે છે કે, “તમારો
કામીનીઆ ઓઇલ મર્ચ કરતાં વધુ પસંદ કરું છું. ખીલ ત્રણ આટલી મોટી.”

કિંમત: બારડોલી ૧ નો રૂ. ૧-૦-૦ વી. પી. પાર્થના રૂ. ૦-૪-૦

કિંમત: બારડોલી ૩ નો રૂ. ૨-૨-૦૦ વી. પી. પાર્થના રૂ. ૦-૭-૦

દરેક દવા જમવાના પામેથી મળશે. જો તેઓ પાંચે ન હોય, તો નીચે
જાણવા માટે એન્ટ પામેથી મંગાવવી.

ધિ એન્ડો ઇન્ડિયન ડ્રગ એન્ડ કૃત્રિમલ કંપની.

તા. ૧૫, જુલા મસહ—મુંબાઈ

અંકુ ફાર્માસ્યુટિકલ વર્કસ.

એલ્ડી-સ્ટન રોડ, -મુંબઈ.

લાલના લગામમાં બ્યારે વિલાયતી દવાના બાવ ધણાજ વધી ગયા છે ત્યારે ખરી અને અમરકારક દવાઓના બાવ લેના તેજ કાયમ રાખેલા છે.

આમારી અનાંવડી દેલી દવાઓ માટે માટા માટા ગ્રાહકો અને વૈદ્યોએ ધણાજ કામ અભિપ્રાયો આપેલ છે; તેમાંના એ નીચે આપ્યા છે.

૧ કલકત્તાના પ્રમિદ્ધ ગ્રાહકો અને દેલી વૈદ્યોમાં પારંગત મળના, ત્રીજા વૈદ્યન મંમેજનના પ્રમુખ કવિરાજ મળનાથજીએ, એમ. એ., એમ. એમ. એન્ડ એમ. પાનાના ના. ૨-૪-૧૮ ના પત્રમાં લખે છે:—

".....તમારી દરોજો મળી છે. જળી નીચે પ્રમાણે થીજી ગોકલસો. તમારી દવાઓ અને તેમાં ખમ કર્મને વનરખતી ડાહ્યો, ધણાજ કામ પ્રકારની છે. વગેરે...."

૨. નામદાર મરકારે વંચાં પંચસેલસો ટાઇટલ આપેલ છે તેવા બાનેશાન નાનાના, મગનની આયુર્વેદ મેસેજના ધ્ય-ઓપાસ, અને મુંબઈની વૈદ્ય નમાના પ્રમુખ, પંડીન દા. ડોખાસા ચાહુ, પોનાના ના. ૨૪-૭-૧૭ ના પત્રમાં લખે છે:—

".....તમારી પામેથી ન'આંવંજ કમોનયા અવશેદો મે' મારા પોનાના દરોજોએ કપર અલ્પમાથી લેયાં, અને તેની અસર ખરેખર અમલકારિક માણુમ પડી. તમારી ઓપધીઓની લોકોમાં ખરી કદર થાય, અને આયુર્વેદની કન્નિ માટેના તમારો પ્રયત્ન દુષિદ મદ્દન કરે!....."

બ્રાહ્મચારી—કેલ્કત્તા દેલી સીન્ડ વિનાની બસસો માટે અકસીર, રોગી નેમર નિગોગી બદલાંને આપવાથી તેમને અર્ધા મગનુન ધણ છે. ૨૦૦ ગોળીની બાટલીની ડી. ૩. ૦-૮-૦

હિંચરગની અકસીર દવા—એમે તેરી ખાંમોને દુર કરી નરંગ આરામ આપે છે. કેવળ વનરખતીની અનાવડીના મનમની ડી. ૩. ૦-૧૦-૦

પ્રદરના દવા—અલ્પમાથીને ખાત્રી કરેલ મવન અને રક્ત પ્રદર બંને કપર અકસીર—ફક્ત એકજ વનરખતીમાંથી અનાવેલ છે. તોલા ૧ ની બાટલીના ૩. ૦-૮-૦

તાવની દવા—મેસેરીયા જેવા દરીલા અને બીજા નાવેને ઉતારે છે. કાયમે ૨૪ કલાકમાંજ દેખાય છે. ગ્રાહકો પળ વાપરે છે. ૩૦ ગોળીની બાટલીની ડી. ૩. ૦-૮-૦

તમામ જાનની દેશ દવાઓ, તથા આખી અને દોલો દરેક જાનની વનરખતિ અમારે ત્યાં તૈયાર મળે છે.

વધારે વીગન તથા પ્રાપ્ત્યવીસ્ટ માટે કપરને સારતામે લખો.

બાલનો ઉત્તમ ખોરાક.

જરૂર દેશી માટેનું છોકવોટાફિશિયલ હેરડુશ.

બાલના ઉત્તમ ખોરાક તરીકે આ દવા બાદેર પ્રજાની વિષયોગ માટે અમારા તરફથી બહાર પાડવામાં આવી છે તેની વધતી જતી લોકપ્રિયતાની સાબીતી તરીકે, વગર પ્રયત્ને મળેલાં નીચલાં સર્ટીફિકેટો પ્રજાની ખાતરી માટે બસ યથો:-

મોઝામ્બા.

“છોકરાં મારે
વરસથી આપનું
ઉત્તમ હેરડુશ હું
વાપરતો આવ્યો
છું. મેલેરીઆ તા-
વના ખીમાડીપણી
મારા બાલ ખડી
પડના દના, પણ
થોડો વખત ત-
મારું હેરડુશ વાપ-
રવાપણી તે પીણ
દુર થઈ છે. તે વા-

બોવનહેમબેરેન્ગ,
લેડેરડુશ.

“દિલ્હીનામાં

વસવાટ દરમ્યાન
ઘણાં વગેરે મૂળી
મે આપનું ‘હકુલ’
ટોરીઅસ હેરડુશ’
વાપર્યું પણ હવે
આદિ વિલાયતમાં
તેનું સરસ હેરડુશ
મળે મળી થકતું
નથી. તમારું હેર-
ડુશ બાલને માટે
સાચી વધુ પુષ્ટીકા.

પરવાને મારા મિત્રોને મેં બતાવ્યું, રક દોવાથી તેનું હેરડુશ અહીં ક્યાં
કરી છે. અને ‘મારું ઘણીઆણી’ મળશે તે મને મારેશ્યાની કરી લખી
દમેશાં તમારા હેરડુશનો વિષયોગ, બનાવશો.”

લી. મેવર,

લી મેવર,

E. E.

J. P. Lieant Col, (R. M. P.)

KEMP & CO. LTD. BOMBAY.

તા. ક.—નકલ કરવાનેઆર્થે સાવચેત રહેવું. જમદરમાં અમારી
ઠાપનું હેરડુશ વેધને લેજો. આદિ મોદલતાં “કપોળ”નું નામ લખવું.

કપોળ ઘીવાળા.

અમારે ત્યાંથી પોરબંદરનું ઉત્તમ ઘી તથા તેજ બરમાળેર તથા
કુટક કીણવન બાદે મળશે. લખ તથા બીજા પ્રગણે અમેને ઓફર
આપવા મહેરબાની કરી.

મેતા રણછોડદાસ ગોકળદાસ

રાવુલાવાલા.

જીવી દનુમાન ગતી—મુંબઈ.

વળી એક ગીલ આગમાં સપડાયલી

ગોદરેજની તીજેરી.

ધોણ ન્હાણ ઉપર ફેટમાં પાચી જવ્વરમાં મોટી આગ લાગી હતી. તે
પરમાં બીજે માથે મી. કાવચીત્ત દુબાઇના વખતમાં એક
ગોદરેજની તીજેરી હતી.

તીજેરીવાળા આગમાં લાકડાંનું ફરતીયર સુરં જગીને મેવસો પછ
મધુ હતું. તીજેરીની બંને જાગુએ લગોલગ મોટી કપાટો હતી. તે તમામ
જાગી મર્ધ હતી. આગ એટલી મળત હતી કે તીજેરીમાં મધુ જાગી મધું
દગે એવું મી કોઈ જાનતા નહોત.

તીજેરી ઉધાળાં અંદરનાં કાગળે વીંચે મરં જેખમ તદન
સલામત મળી આવ્યો હતો.

બળી ગયલાં ઘરના પારોશીઓએ તીજેરી માટે

ગોદરેજને કારખાને

આવડું શરૂ કર્યું છે.

છેતાં માઈસોરનાં પ્રદર્શનમાં ગોદરેજની તીજેરીઓ

અને તાળાં માટે બે જુદા જુદા

સોનાના ચાંદ માગ્યા છે.

પ્રદર્શનમાં જીજ તીજેરીવાળાઓને આગથી તીજેરીઓની તપામ
કરાવવાની મુયના ગોદરેજે કરી હતી પણ કોઈ કશુંક થયું હતું નહોત.

કારખાનું:—જેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

કપોળ.

જ્ઞાતિ સમસ્ત જનતાં હિત સાધવાને
ધાર્મિક બોધ કરીને સુખ અર્થવાને,
જ્ઞાતિ તણા ઉદય સંપન્નનીતિ કાઢે,
જન્મી “કપોળ” સ્વજાળે કૃતકૃત્ય થાળે.

પુસ્તક : ૬]

સપ્ટેમ્બર. ૧૯૨૫.

[અંક ૯ મો.

કન્યાવિકૃય સામે લડત.

કન્યાવિકૃય નિષેધક મંડળતરફથી થતું સ્તુતપાત્ર કાર્ય.

કય દિશામાં વિશેષ પ્રમાણમાં કાર્ય થવાની જરૂર છે ?

(કપોળ આદિસ)

કન્યાવિકૃય એ આપણા સંસારના સમાજની મોટામાં મોટી બીડી છે, એવું આપણે જાણીએ અને સદીઓથી ગણના આપ્યા છીએ અને આ બીડીથી દબરો કમળા વચની બાળાઓનું જીવન ઘણુંજ દુઃખદાયક અને વિપત્તિઓથી ભરેલું થાય છે અને તેનું પરિણામ ઘણું બયંદર આવે છે તે આપણે ગણીએ છીએ છતાં હજી પુરતા પ્રમાણમાં એ બીડીનો અટકાવ થયો નથી અને ભવિષ્યમાં જલદીથી તે દાનિકારક વિવાજનો નાગ થાય એવા સંજોગો આપણી દૃષ્ટિએ માત્ર મળ્યા નથી. અતો એમ માનીએ છીએ કે ઘણાં કન્યાવિકૃય કરનારાઓ પશુ માને છે—અંતઃકરણ પુર્વક

માને છે કે કન્યાવિક્રય કરવો એ અયોગ્ય છે, પણ સ્થિતિ, સંજોગો અને શાંતિ રિવાજોના ભારના ભોગથી તેઓને કન્યાવિક્રય કરવાની ફરજ પડે છે એમ અમારું માનવું છે. આ રિવાજ ધર્મશાસ્ત્રોથી, રીતો અને પ્રચલિત વ્યવહારથી નિંદાયેલો છે, એ વાત વિવાદ વગરની છે, પણ આખા હિંદુસ્થાનની સાથે આપણા દેશની સ્થિતિ ઘણીજ કંગાલ થતી જાય છે. ગરીબાઈ વધતી જાય છે ને હાલના જાનનામાં બોજાઓને પહોંચી વળવાના સાધનો ઓછાં થતાં જાય છે. તેની સાથે ખરચો, યા હોમ વધતા જાય છે, બે ત્રણ દીકરાઓને મફત પરણાવતાં પણ પાંચ સાત હજારનો ખર્ચ રહેજી લાગી જાય છે, છોકરીને પરણાવતાં પાંચસો સાતસોનો ખર્ચ થઈ જાય છે ને શાંતિ અને દુનિયાની નજરમાં સારા ગણાવા માટે રિવાજ પડી ગયો હોવાને લીધે કેટલાક અયોગ્ય ખર્ચો કરવા પડે છે, માટે કન્યાવિક્રયની બદીનો વિચાર કરવા સાથે આ સધળા સંજોગો અને સ્થિતિનો વિચાર કરવો ઘટે છે ને ક્યા સાધનો અને ઉપાયોથી આ બધા વહેલામાં વહેતી દુર ધર્મ શકે તે સંબંધી વિચાર કરી તે અમરમાં લાવવાની શાંતિના આગેવાનોની ફરજ છે. આ માટે આજે કેટલાએક વખતથી “કન્યાવિક્રય નિરોધક મંડળ” સ્થાપવામાં આવ્યું છે. અને મંડળના સેક્રેટરીઓમાં અમારા ઉમંગી તથા ઉત્સાહી ભાઈબંધ મી. પરબુદાસ લાધાભાઈ મોદી અને આપણા જાણીતા વકીલ મી. ત્રીભોવનદાસ પદમશી મદુવાડેરનો નામો જોવામાં આવે છે. વળી તેમાં આપણા શાંતિના શેઠ સર જગમોહનદાસનો તેમજ લેડી જગમોહનદાસનો, આ. શેઠ મનમોહનદાસ રામચંદ્રનો તથા અન્ય કપોળ ભાઈઓનો હિસોજા રોકો છે એ ખુશી થવા જેવું છે. વળી તેમાં આપણા કપોળ વૉલેન્ટીયર ભાઈઓ ઘણા ઉત્સાહ અને ઉમંગથી મદદ આપે છે તે જાંઘ આપણને ખુશાલી થાય છે. આ મંડળે જે જે કાર્ય જાગૃત્યું છે તેને માટે તેમને ધન્યવાદ ઘટે છે અને તેજ પ્રમાણે ઉત્સાહથી કામ ચાલુ રાખવાની આવશ્યકતા છે. પણ આવડી મોટી હિંદુ શાંતિમાં આટલાજ મેમ્બરો નાખસ ધાય, વર્ષ દોઢ વર્ષમાં બે ત્રણજ મીટિંગો ભરાય, અને ફક્ત ખસો પાંચસો રૂપિયાની આવક ઉપરજ આધાર રાખવો પડે એ ખચ્ચિત હિંદુ જેવી મોટી શાંતિને યરમાવતાઈ છે. આ કાર્ય એવું છે કે જેમાં મતભેદ જેવું હજ નહિ, છતાં આવાં નિર્વિવાદ કાર્યમાં મોટી સંખ્યામાં માણસો કેમ નથી જોડાતાં તેનું કારણ અમે સમજી શકતા નથી. સંબંધિત છે કે કેટલાએક માણસો દેખાવ, દંજ અને હોહાથી વિરુદ્ધ હોય અને નવાં શું

કાર્ય કરવાનું નિશ્ચિત પ્રોગ્રામ લોકો સમક્ષ રજુ ન થવાને લીધે અને તે પ્રમાણે કાર્ય થતું ન દેખાવાને લીધે લોકો મોટા પ્રમાણમાં આ સંસ્થામાં જોડાતા ન હોય તે સંભવિત છે. પણ આ પ્રમાણે દૂર રહેવા કરતાં આવી લીલચાલોમાં જોડાઈ તેનાં કાર્યને વ્યવસ્થિત સ્થિતિએ મુકવાની અને મોટી મોટી વાતોનું કાર્યમાં ફરતી નાંખવાની આવશ્યકતા છે. મુખ્યમાં વાણીયા, ખાલણ, લુવાણા, બાઘિયા, વિગેરે વિગેરેની જુદી જુદી જ્ઞાતિઓ અને પેટા જ્ઞાતિઓ હસ્તિ ધરાવે છે, તેમના આગેવાનોને આવી લીલચાલમાં જોડવાને અને કન્યાવિક્રયની ખદીના કારણોના સંબંધી અને તે કારણો ધીમે ધીમે કયા કયા ગોળાથી દુર થઈ શકે તેમ છે તે સંબંધે મસલત કરી વ્યવસ્થિત પ્રોગ્રામ રચવાની પહેલી મોટામાં મોટી આવશ્યકતા છે. લોકમત કેળવવો એ જરૂરીઆતનું છે એ અમેને કહ્યું છે અને તે તરફ જે કાર્ય થાય તે બેશક આવકારદાયક છે, પણ અમારા માનવા પ્રમાણે આ સવાલ એવો છે કે જેમાં લોકમત લગભગ એક છે ને તેથી જરૂરનું કાર્ય એટલુંજ છે કે આ સ્થિતિમાં જેમ અને તેમ જલદી વાતો ઉપરથી કંઈક કાર્ય તરફ આવીયે. ને તે કાર્ય અમારા માનવા પ્રમાણે જુદી જુદી જ્ઞાતિઓ તરફથી ઉંખાંડી લેવાવવામાં આ મંડળનું કાર્ય વિશેષ સરળ થશે. આપણી જ્ઞાતિ તરફ જોતાં આપણને, એમ દેખાવા લાગ્યું છે કે હળવે હળવે જેમ ખરી કેળવણીનો ફેલાવો વધારે અને વધારે પ્રમાણમાં થવા લાગ્યો છે તેમ તેમ કન્યાવિક્રયની ખદી ઝોછી થવા લાગી છે. જે કુટુંબો જુના જમાનામાં કન્યાવિક્રય કરતાં તે લોકો જરાપણ સ્થિતિ સારી હોય તો કન્યાવિક્રય ઉપરથી પોતાનો દાય ઉઠાવતા જાય છે. અને જમાનો પોતાનું કાર્ય કરે જશે, પણ આપણી દિલ્લગીરી વચ્ચે આપણી જાતે આપણા સંસારમાં પડેલી ખદીઓનો વિચાર કરવા અને ને સંબંધમાં કંઈક પગલાં ભરવાનું કાર્ય પોતાનું હોય તેમ ગણતી નથી અને જ્ઞાતિનું વડાણ જ્યાં આવે ત્યાં ધસડાવા લાગ્યું છે અને તેની સાથે જ્ઞાતિના બંધનો ચિથ્લીલ થતાં જાય છે અને જ્ઞાતિ જ્ઞાતિ તરીકે નિદ્રામાંથી ઊડી પોતાનું ઘર વ્યવસ્થિત કરવા વિચાર નહિ કરે તો આ પ્રોગ્રેસના જમાનામાં ઘર પડી જશે એટલુંજ નહિ પણ તેના બિન પડેલા બ.ગો વ્યવસ્થિત કરવા મુશ્કેલ થઈ પડશે. કન્યાવિક્રય જેવા સવાલના સંબંધમાં જ્ઞાતિબાધઓની આર્થિક સ્થિતિ કેમ મુધરે કે જેથી તેઓને કન્યાવિક્રય કરવાની ફરજ પડે નહિ, લગનના ખર્ચો કેવી રીતે નક્કર બોજા કરી યજ્ઞય કે જેથી ગરીબમાં ગરીબ બાઈ પોતાની

છોકરીને નજીવે ખરચે પરણાવી શકે. આણંદ વિગેરે જરૂર વગરના રીવાજો બંધ કરી છોકરીના માથાપને ખર્ચના બોજામાંથી કેમ મુક્ત કરવો, પોતાના દીકરાને પરણાવવાનો લાંબો લેવાના વિચારથી અને તેને પરણાવવા જતાં બે ત્રણ હજાર રૂપિયાનો ખર્ચ કરવા, છોકરીના પૈસા લેતા બાઈઓને છોકરાઓને પરણાવવાનો ખર્ચ ઓછો કશી તે લાલચમાંથી તેમને દુર રાખવા અને દરેક બાઈ અને બેતવા રૂપાડે કવાડામાં કન્યાવિક્રય એ મહાન પાતક છે એમ દસાવવા, કેળવણીનો બહેનો દેવાવો કરાવવા, આ સંધ્યાના માટે ચાલિઓ પોતાની વ્યક્તિઓને માટે જ્યાં સુધી કંઈ વિચાર કરશે નહિ અને ઉપાયો યોજશે નહિ ત્યાં સુધી એકલે હાથે આવાં મંડળો ચાલિઓના ટેકા વગર કંઈ કાર્યસાધક કામ કરી શકે તે માટે અત્યંત મોટો મંથન છે. જેટલું પૈસા લેવામાં પાપ છે એટલુંજ પૈસા દેવામાં અને પૈસા દઈ કન્યાવિક્રયને ઉત્તેજન આપવામાં પાપ છે એમ અમારા પૈસાના સાધનવાળા બાઈઓ જ્યાં સુધી માનશે નહિ, જ્યાં સુધી તેવા યુવાનો નિકળશે નહિ કે જેઓ પૈસા આપીને પરણવા કરતાં કુંવારા રહેવાનું પસંદ કરશે, કન્યા માટે પૈસા લેનારાઓ અને દેનારાઓ સાથે તેમનાં લગ્નો વિગેરે બાબતોમાં ભાગ ન લેવા વગવાળા માણસો અને ઉત્સાહી યુવાનો. બહાર પડશે નહિ, ત્યાં સુધી એકલે હાથે લાપણોથી બહુ ઝાઝું કાર્ય યરો એમ અમારું માનવું નથી. જે જે બાઈઓએ આ કામ ઉપાડી લીધું છે તે બાઈઓ ખરેખર પ્રશસ્તાપાત્ર કામ કરે છે પણ આ કામ કેરી રીતે કાર્યસાધક થઈ શકે તે માટે અમેએ અમારા યોગ્ય વિચારો રજુ કર્યા છે; અને અમે માનીએ છીએ કે અમારા કપોળ બાઈઓ આ બાબતમાં વિચાર કરશે અને પોતાની ચાલિમાંથી જેમ અને તેમ જલદી આ બધી દુર કરવાના ઉપાયો યોજશે, અને તેમ કરી આવા મંડળના કાર્યોમાં કાર્યસાધક ભાગ આપશે.

અમારે આંગણે.

(કવાલી ગઝલ)

સા. સા. લલિત.

૧

અહોહો ! આજ તો કોયલ અમારે આંગણે આવી !
 આવી ! રૂહેને શીખી સ્વાંથી મયવનાં ધૂન તું આવી ?
 ટલકે દમખદમ તું એકદમ હિલાસથી કેવી !
 મને યે શીખવી દેને મયવનાં મૂક તું એવી :
 અલી મુરબ્બડી કોયલ ! તને સહિ તો નમે-એવી :
 નથી ઘુજ કાંતિ તોયે તું હશે અલખેલ દિલદેવી !

૨

મધુર ટલૂકારથી રેલે સદા મહાભાવની ગીતા :
 અને ત્યાં એકની એ એક જામે સ્નેહસંગીતા !
 નથી ત્યાં નાદ એ ઘેરો વિરસ અતિ જાનનો જાણુ :
 લલિત લલકાર તારે તો હલ્ય ચુંજનતણું દલાણું !
 છવનઓદાય ત્યાં ત્હારું ! અને નેહુરે ક્યાં જગનું ?
 છતાં ઘર આંગણે અમ તું ધુમે કિલકારતી તું તું !

૩

પ્રપાં છાનાં અહો ! કોયલ ! કુળે ને કાન અમકાવો :
 ટલૂકો છ હજી ટલૂકો ! અને જલ પ્રાણુ ડેલાવો !
 અમે પણ એમ રૂઝું, અને બસ એમ મૂલીયું :
 પ્રપાં છાનાં પ્રાણુપટ્ટે અહો ! કૃતકૃત્ય રૂલીયું !
 રસામૃત નાથ વરસે ને ટલૂકે ત્યાંજ તું : કોયલ !
 અદા ! મરતાન એ તાને કૃતમો મુકિતે : કોયલ !

સૌરાષ્ટ્રનો સૂર્યાસ્ત.

લેખક. રા. રા. હરમોહન દાનંદ ભટ્ટ

સૌરાષ્ટ્રમાં અનેક રાજ્ય, મહારાજ્ય યથા તેમાં દરેકના સ્થાન કરતાં રા' મંડલીકનું સ્થાન કેંકે જૂદુંજ છે. તેમનાં કેટલાંક પરાક્રમોથી શુભ-નુવાદ ગાવાની આપણને શક્તિ થાય છે, પણ તેજ વખતે સાથે સાથે તેના પ્રતિ અમુક અંશે ખેદવાળા લાગણી થાય તો આપણે ચત્કિચિત પણ અન્યાય કરતા નથી આમ આર' નમ્ર માનવું છે.

રા' મંડલીક યશ્ત્રવિદ્યામાં એકકો, રાજ્યકાર્યમાં બાહોશ, ઉદાર, હિંમતી, યુવને મહાન કરવામાં નિપુણ, અને સમયસૂચક હતો. માત્ર જો એ વિષયલપટ ન હોત તો સૌરાષ્ટ્રના ઇતિહાસમાં એ મહત્વનું સ્થાન ભોગવત. એ નિઃશંક છે. પણ દિલ્લીની યથા જેવી વાત છે કે સૌરાષ્ટ્રને તેણે અન્યાય આપ્યો છે, મહાન ગેરલાભ કર્યો છે, અને પોતે કલંક વહેણું છે. ભારતવર્ષમાં યવન રાજ્ય યથાનું અર્થ કલંક જો પૃથુરાજને શિર આવતું હોય તો, સૌરાષ્ટ્રમાં યવન રાજ્ય યથાનું અર્થ કલંક રા' મંડલીકને શિર આવે છે. જે રા' મંડલીક એટલો બહાદુર હતો, યશ્ત્રવિદ્યામાં એકકો હતો, અને લડાઈમાં ફોટો મેજવીનેજ ઘેર આવતો, તે યશ્ત્રવીર રાજ યવન હુમલા સામે ન ટકતાં બિર જની યશ્ત્ર યથો, તેથી તેણે બતાવેલ બહાદુરી, યુદ્ધપ્રવિણતા, અને તેણે મેજવેલ કૌશલને માથે ખાચી ફરી વળે છે.

રા' મંડલીકને બરાફૂરિયા લીધેજ વહેલી રાજ્યગાદી મળી હતી. હજી તો તે નાનો હતો, પિતા મહીપાળ હયાત હતા. પણ રાજ્યકાર્યમાં બાહોશ અને હથિઆર વાપરવામાં બહુ કેળવાયેલો જોષ યુવને રાજ્યનિયંત્રક કરવા પિતાને વિચાર થયો. લાગતાવગમતા અને આસપાસના રાજ્ય અને દાકો-રાને ખબર મોકલવાથી ખેટના સાંઘણ વાદેલ સિવાય તમામે નમ્રાણો ધર્યો. પિતાની આજ્ઞાનુસાર મંડલીકે સાંઘણ ઉપર હુમલો કરી દરાળ્યો. ને

કેદ પકડી લીધો હતો. પણ ઘણી લૂંટ મેળવીને તેને છોડી દઈ વિજય મંડલીક જુનાગઢ આવ્યો. એ અરસામાં એક બીજો પ્રસંગ એવો બન્યો કે જુજરાતના સુલતાને આશા રાખી મિત્રભાવે પત્ર લખ્યો કે “ હું જો ગોહીલ અમારો મૂલક લૂંટે છે માટે તેને અટકાવો. પત્ર વાંચી રાજ્યસભામાં સર્વાનુમતે ઠરાવ થયો કે ” સુલતાનનો દુરમન તે અમારો દુરમન. ... પ્રધાન મંડળે આ ઠરાવ કરવામાં ઉચ્ચ જુદિનું વલણ દેખાડ્યું હોય એમ જણાતું નથી. જે સુલતાનને મિત્ર બન્યો તેમ દુરમન થયો. દૂધ પાછને સાપ ઉછેર્યો તે કરડવા માટેજ. ક્ષત્રી ધર્મ પ્રમાણે સુલતાનના હક્કોનું રક્ષણ કરવાને મંડલીકે પોતાથી બનતું કર્યું અને યશ મેળવ્યો હતો. ત્યારે સુલતાને સૌરાષ્ટ્ર-પતિના, અને સૌરાષ્ટ્રની પ્રજાના દરેક હક્ક ઉપર ત્રાપ મારી; વિશ્વાસપાત્ર કાર્ય કરી મિત્રનાનો બંધ છાંયો.

ઠરાવ પ્રમાણે, પિતાની આજ્ઞા મૂજબ મંડલીક હુદને યાસન કરવા લશ્કર લઈ ગયો. હું જખતર પહેરી મંડલીકને અટકાવવા માટે સામે આવ્યો. બંને પક્ષ વચ્ચે મોટું યુદ્ધ થયું અને ઘણાં માણસો ધાપત્ર થયાં, ઘણાં મર્યાં. પછી હું એ મંડલીક સમીપ આવી કહ્યું કે “ તારે મને સાંભળવા લેજો સમજવો નહિ. તું જાણક છે ને મારી બત્રીજને તારી સાથે પરણાવી છે. કદાપિ તારાથી પુત્ર થશે. માટે તારે આટલી નાની વયમાં ઉનાવળ કરી મરવા આવતું ઘટિત નથી માટે લગાઈમાંથી પાછો જા. ” મંડલીકે ક્ષત્રી ધર્મ પ્રમાણે કહ્યું કે “ હું ક્ષત્રી બન્યો છું. મરણથી ઠંરીને પાછો કેમ હજું ? ” ફરી લગાઈ આવો. લૂંટ યુદ્ધ થવા માટે બંને વચ્ચે પાતચિત થઈ.

હું— “ પહેલો ધા કર ”

રા ' મંડલીક— “ જો તમે પહેલો ધા નહિ કરો તો ફરીથી ધા કરવા પામશો નહિ. ”

તે સાંભળી હું મંડલીક ઉપર ધા કર્યો. તે તેણે સાચી લીધો અને હું ઉપર એવો ધા કર્યો કે તેનું માથું વેગળું જઈને પડ્યું, જખતાં વાગાં વગાવતો રાજવાનીમાં આવ્યો; ત્યારે પિતાને ખાત્રી થઈ કે પુત્ર રાજ્યમાર ઉપાડી ચકે તેવો જાણાય, અને સામર્થ્યવાન થયો છે. જેથી પુત્રને

રાજ્યગાદી એંપી પોતે ઇશ્વરસ્તવનમાં મુખ્ય વ્યતિત કરવા લાગ્યો. મંડ-
લીકને સ્વપરાક્રમથીજ પિતાની હયાતીમાં વહેલી રાજ્યગાદી મળી. રાજ્યસ-
થવા પછીજ કલંકીત જીંદગી કરી-વિશ્વવ્રત યર્ગ-પરધર્મીઓની અનેક
પીડા સહન કરી. રાજ્યારૂઢ થવા પછીની કારકિર્દી એટલી બધી પ્રમેયયુક્ત
નથી. તોપણ સાંગણ સાથે ફરી વેળા લગાડ લડતી પડી તેમાં મંડલીકને ભ-
મળ્યો છે. સાંગણ ઉત્તમ યદુ વ્રાસ વર્તવનો હતો તેને કબજે કરવા માટે
મંડલીકે ચક્રાધ કરી. સાંગણે ઇરાનના રાજાની મદદથી લગાડ કરી, પણ સાંગણ
હારીને ખડતી મંજીમાં સંભાળ ગયો. મંડલીકે તેના ઉપર દયા આણીને
જીવતો છોડી મૂક્યો. મંડલીકે જુનાગઢ આગ્યા પહેલાં સંહાર માટે કુળ-
દેવીની ક્ષમા માગી અને નગરમાં જઈ જવના માટે સર્વને ઇનામ
અકરામ આપ્યાં.

છેવટની ત્રણ લગાડઓ મવનપતિ સુવત્તાન મહમદ બેગડા સાથે થઈ
તેમાં તો મંડલીકને તફત નીચું મેવા નેતું પરિણામ આવ્યું છે. લડત
ઠાયર થયો, કિશ્વામાં બસાયો અને કાત્રી ધર્મ તઈને જુનાગઢનો આ છેલ્લો
કિંદુ રાજા મવનપતિને ચરણે થયો, ઇ. સ. ૧૪૭૨. સુવત્તાને તેને વટલાગ્યો
અને તેનું નામ ખાનજહાન પાડ્યું.

રાજ્ય કરવાની પદ્ધતિથી, જીવિયાતુર્ગથી અને દરેક શુદ્ધમાં ફતેહમંદ
થવાથી રા' મંડલીકની કીર્તિ દેશવિદેશ પહોંચી હતી એમ જણાય છે.
કેમકે પોતાના સાયકની કન્યા સોધી લાવવાને પ્રધાનને દુક્રમ કરેલો ત્યારે
નીચેના સ્થળોએ તપાસ કરાવ્યાનું મંડલીક કાવ્યમાં હોવાનું રા. રા.
આચાર્ય જણાવે છે.

- ૧ સિંહલદ્વીપ
- ૨ કણ્ઠાટિક
- ૩ ત્રિલિંગ (તૈલંગણ)
- ૪ કલિંગ.
- ૫ કાન્થકુબ્જ (કનોજ)
- ૬ કામરૂપ (આસામ વિં)
- ૭ રૈલ

- ૮ ગોપાળ
- ૯ મેદપાટ (મેવાડ)
- ૧૦ લાટ
- ૧૧ મહારાષ્ટ્ર
- ૧૨ સમુદ્રો (બેંગા)
- ૧૩ બાણુલ
- ૧૪ મુન્દર.

આર્થ ન. ઇલેક્ટ્રો પલેટીંગ વર્કસ.

દરેક ધાતુ ઉપર નીકલપલેટીંગ ઇલેક્ટ્રો
પલેટીંગ અને ગીલીટ કરવાનું કામ ઘણી
સુંદર રીતે અને કીફાયત ભાવે કરી
આપીએ છીએ. એક વખત કામ
આપી ખાતરી કરો.

આર્થ ન. ઇલેક્ટ્રોપલેટીંગ વર્કસ,

૬. પ્રીનસેસ સ્ટ્રીટ, કાલખાદેવીરોડનાં નાકા ઉપર.

જુનામાં જુનો અને હજારો લોકોએ અનુભવ લઈ ખાતરી
કરેલો તેમજ પ્રદર્શનમાં સોના ચાંદીના
ચાંદ મનામ મેળવેલો

ડા. વામન ગોપાળનો આયોડાઈઝ

સારસાપરિલા

આ જગ જાતેર આર્સાપરિલા એવી અનેક દવાઓથી તૈયાર કરેલો છે કે, જે ઔષધો કેમ પણ કામગીરી જાગેલા લોકોને મુશ્કેલી વધારો કરે છે. જ્યાં લોકો છે ત્યાં મનુષ્યનું હવન છે, જ્યાં મુશ્કેલી તે જાગેલું હશે ત્યાં મુશ્કેલી અનેક રોગો ઉત્પન્ન થાય છે. આ શિવાય બીજા મુખ્યત્વે કરીને નીચે દર્શાવેલા રોગોપર આ આર્સાપરિલા ધ્રોણજ સારો મુખ્ય ધરાવે છે. ઉપદ્રવ એટલે મરમી મરખો બીજાને ભયંકર રોગ કોઈ નથી. આ રોગનું એર જંતુ સ્ત્રીગમ રહે તે સ્ત્રીમાં જાગેલો રહે એટલું જ નહીં પણ તેનાથી ઉત્પન્ન થતી પ્રજામાં પણ તેનો અથ આપે, શીવાય બીજા અનેક રોગો જેવા કે પક્ષધાન, મધીવા, માંધાને લાગુ પડેલા દુખાવો શરીરના તથા લાય પગના તળીઆપર કાળા ગ્રાધ પડવા, અર્ધજાન તથા વામના શક્તિનું કમી થવું, મોઝામાં અપાળ તથા જડખાનો દુખાવો ને લાગ પડતી, હાથ તાવ તે ઝાંઝલી આવવાં, વગેરે અથળાં દરેક નામ પામે છે, વગેરે દરેક કિષ્ટ આ આર્સાપરિલા જેનું બીજું એક પણ ઔષધ નથી તે પચામ વર્ષો થયાં અનુભવથી મિલ્ક કરેલું છે. એક જાટલીની કી. ૩. ૧ પો. ૫ આના જુદું.

મારા મુખ્ય માટે ચાર જાગવી વાપરતી એકદમ લેનારો કી. ૩. ૪ પાંચેર ૬ આના.

આ શીવાય અનેક દવાઓ આમારો કારખાનામાં તૈયાર છે. કેટલોક મંગાવા.

વીશેષ મુખ્યના—કોઈ પણ દવાઓ એકદમ મુશ્કેલી કરે છે, તે જ્યાં ત્યાં તેની નકલ શરૂ થાય છે, પરંતુ નામ પ્રમાણે માંધન નહીં, મરવે નકલથી સાવચેત રહેજો.

માત્રેક—ગાતમરાવ કેશવ.

કામરદાર મુખ્ય.

ઓટો-દીક્ષાધાર.

સેન્ટનો રાજ.

દીક્ષાને આનંદ આપનારું, મનને પ્રવૃત્તિન કરનારું, અર્થાત્મક પ્રવૃત્તિના અરક્તી સુગંધીઓથી ભરેલું અંગાંતમ મેંટ છે. ઓટો-દીક્ષાધાર સ્પીરીટ વગરનું હોવાથી અતર તરીકે પણ વાપરી શકાય છે. દ્રુત ચાર દીપાંકુમાલ અથવા કપડાં ઉપર નાખવાથી એકદમ ખુશખો પસરવા માટે છે અને વાપરનારને તથા તેની આસપાસનાઓને પ્રમેની મીઠી સુગંધીમાં મુકી દે છે. દર્પે ખીલું કોઈ પણ સેન્ટ અથવા અતર ખરીદના પહેલાં ઓટો-દીક્ષાધાર ખરીદો અને તેની અપુરવ ખુશખોતો. જે ધડી ચીચાર કરો.

ખરીદની વખતે જે કોઈ પણ વેપારી ખીલુંગ ઓટો મેંટ આપવાનું કરે તો તે લેના નહીં પણ ઓટો-દીક્ષાધારની માંગણી કરવો અને નામ ખરાબર વાંચીને શીક્ષણી જાટલી ખરીદવો.

કીંમત નાની જાટલીના. ..	...	...	...	રૂ. ૦—૮-૦
વચલી ,...	...	...	...	રૂ. ૮-૧૨-૦
મોટી ...	...	...	...	રૂ. ૨-૦-૦

સુગંધી કારકના એક આનો.

સોલ એજન્ટ:—

એંગ્લો ઈન્ડિયન ડ્રૂગ એન્ડ કેમીકલ કંપની,

જુમામસીદ—મુંબઈ.

જાપાનીસોએ માણસ
જાતને કરેલો ઉપકાર.

માકડ, મચ્છર, અને બીજા જીવજંતુઓ
હંસથી બચવા વાપરો.

કાટોના પાકિટર.

માંગક, કસારી, કીડી, માકડ,
કિધાર્ધ, અને બીજા જંતુઓનો
નાશ કરે છે અને નદમાટે છે.
ચીનના આના પાંચ.

કા
ટો
ના

કાટોના સ્ટીક.

મચ્છર અને માંખેનો નાશ કરે છે અને નેમને નદમાટે છે.
મગરખનીના બોકમના આના ૧૨. મળવાનું ઢેકાણું.

એ. એચ. નાસરની કંપની.

અને મલગા ગાંધી તથા દવા વચનારને ત્યાં એકલા મંગાવવાનું.
કાંત નામદેવી સ્ટ્રીટ મુમ્બઈ.

હતાં પણ આશ્ચર્યની વાત છે કે તે બધી કન્યાઓમાં કંઈને કંઈ દુષણ નીકળી આવ્યાં એમ પ્રધાને જાહેર કરેલું. આમ જણાવવામાં પ્રધાનો કાંઈ હેતુ હોય તો કહી શકાય નહિ. કેમકે રાજ્ય ખટપટના એવા ધણા પ્રસંગો બનેલા છે. તોપણ પુત્ર નહિ હોવાના બદાને કરી આરથીલાના રાજાની બનીયું ઉપરાંત, કુવાના રાજાની કુંવરી, તેમજ ધણી ચંદ્રવંશી જાણા કુંવરીઓ; તથા સૂર્યવંશી ગોહેલ કુંવરીઓ સાથે પરણ્યા હતા.

રા' મંડલીકના ચીરત્વનાં, ઉદારતાનાં તેમજ તેની ઉજ્જવલ કીર્તિનાં વખાણ થયાં છે ખરાં પણ, તેની રાજ્ય કરવાની રીતિ વિષે તેમજ પ્રજાપ્રિય કેવો હતો તેનો ઉલ્લેખ જોવામાં આવતો નથી. ધર્મ ઉપર થકા કેવી હતી તેનું પણ નિર્ણયરણ થતું નથી. અને કદાચ હશે તો કયા ધર્મ ઉપર તે સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ નથી. અમૂક ધર્મના ધર્મચાર્યો ઉપદેશ કરી શકે છે તે ઉપદેશથી જ ભોકોનું વલણ ફેરવી શકે છે. પણ સત્તા ચલાવી શકતા નથી. પ્રજાને હુકમ કરી શકતા નથી કે તમારે અમૂક ધર્મ પાળવોજ પડશે, શ્રાદ્ધ કરવોજ પડશે. આ કામતો રાજ્યનું છે, રાજ્ય સત્તાધારીઓનું જ છે. બૌદ્ધ ધર્મના અનુયાયિઓ ઉપદેશક તરીકે ગમે તેવું સારું કાર્ય કરતા હોત પણ મહારાજા અશોકની સાહાય્ય ન હોત તો બૌદ્ધધર્મનો તે સમયમાં ધરો હતો તેટલો ફેલાવો રાજયાશ્રય વિના ઘાત કે કેમ એ સંકાર્થક વાત છે. રા' મંડલીક સત્તાધારી હતો, રાજ્યકાર્યમાં જાહેરાત ગણાયો છે, પરંતુ કોઈ પંથના ધર્મચાર્યોને ખાત્ર કરીને આશ્રય આપ્યો હોય એમ હજી સૂંધી પ્રસિદ્ધિમાં આવ્યું નથી. પણ ઠાનનો કાચો હોવાથી ભક્તિનું રહસ્ય ન સમજનારા દેવી મનુષ્યોએ આકું અવળું સમજાવવાથી નાગરભક્ત, આદિકવિ તરસિંહમહેતાને કેં કયાં હતા. કેદખાનામાં પરમાત્માએ મહેતાને હાર પહેરાવ્યો વિં અમલકારીક પરચાથી રા' મંડલીક પરનાયો, અને પોતાના અવિચારી કૃત્ય માટે ખારી માગી મહેતાને મુક્ત કર્યા.

તેના મિત્ર વીંજલવાંજાની ગૂણકાતનો પ્રસંગ પ્રસંગાર્થ હોઈ મહત્વનો છે એમ કહેવામાં આવે છે. મિત્રભાવે રા' મંડલીક મળવા દોડ્યો, અને મળનાં વીંજલનો રગતપીતનો વ્યાધિ દૂર થયો. પછી જલે બ્રાહ્મણને દાનમાં મગેલ સોનાના હાંપીની વહેંચણી કરતાં તકરાર પડી અને રા' મંડલીકને જાણ થતાં દિલગીર થઈ મિત્રને મળવા ગયો; ગમે તેમ પણ આ પ્રસંગ પ્રસંગપાત્ર તો છે. અને તેથીજ નામજાણ બોલી હતી કે-

“ ગંગાજળ મરેણા પંડ નાહારું હતું પવિત્ર;
વીજાને રગતગથાં મને તો વાલા મંડલિક. ”

પરંતુ આમ કહેવામાં બેઠ છે. બાઈ નામગાઇએ રા' મંડલીકનાં વખાણુ કર્યા છે તેમ વાક્યપ્રહાર પણ કર્યો છે, કે તારા પવિત્ર શરીરના સ્પર્શથી વીજાનો રોગ ગયો પણ મને તો વાળા થયા, એટલે કે દુષ્ટ ! તારા દુષ્ટ વિચારોથી-ક્રુમતિથી મને વાળાની જેમ પીડા ધાવ છે.

રા' મંડલીકની પડતી ધવાની એ ગૂદી ગૂદી વાતો છે, તેમાં રજુ-છોડી દીવાને સોરહી તવારીખમાં કહી છે તે વધારે પ્રખ્યાત છે. અને તે કંતકથા આ પ્રમાણે છે.

નામગાઇ નામે એક ખુનસુરત ચારણ સરસાઇ પાસે મોણીઆ ગામમાં રહેતી હતી. એ બાઇ જેવી ખુનસુરત હતી તેવી પવિત્ર હતી, તેની પ્રમથ સાંભળાને ચિંતારના બહાને મોણીઆ મુકામ કર્યો.

પિનાતુલ રાજાને ચાંદસો દરવાના રિવાજ મુજબ ખુનવધૂ માંદસો કરવા આવી. પણ રાજા ચારે દિશા તરફ મોં ફેરવતો રહ્યો. કામી રાજાની દુષ્ટ વાંચના વડુ સમજી અને સાસુને કહેવા લાગી કે “ સાસુજી રા' શીરે તો. ” તુરંતજ સાસુએ કહ્યું કે “ હાંણે રા' નાંધ શીરે તો, રા' જ્યો દિ શીરે તો. ”

આ દુષ્ટ વાંચનાના કીધે નામગાઇને રમે રમે ક્રોધ આપી ગયો અને તુરંતજ શાપ આપ્યો કે—

* જશે રા'ની રીત રા'પણું રે'શે નહીં
બમતો આગીય બાપ તે દી મું સનાડીય માંડલીક.
મટ જુનાની ટ્રોજા ઘમોડું દેખીય નહીં
રતન પડશે રાગ તે દી મું સખારીય માંડલીક.
દરવાજે દરવાન તારા કાઇ રે'શે નહીં
મેહી તારાં મસીન મુલ્યાં પોકારે માંડલીક.

* આ દૃઢા “ મેયગા ”ના ચારણ પાસેથી મેળવ્યા છે.

પોથીને પુરાણ ભગતો પે' બાળીય નહીં
કલભોને કુરાન પોકારે મુક્તાં માંડલીક.

x

x

x

રા' મ'ડળીકના રાજ્યઝપ્ટ માટે, જીંદગી ધૂળધાણી કરવા માટે, અને
યવન રાજ્યના ઉદય માટે આ પ્રસંગ છેલ્લો બંધ બેસતો છે. જટલી વિષય
લંપટતા આ પ્રસંગે જળ્લાય છે તેટલી, બહુ વિશેષ તેથી બચાંકર વિષય
લંપટતા પ્રધાન વિસલની સ્ત્રીના પ્રસંગમાં જોવામાં આવે છે. ચારણધાણી
રા' નો દ્રષ્ટ બાવ સમજી શાપ આપી મુક્ત થઈ હતી, ત્યારે પ્રધાનની સ્ત્રીને
પતિન કરી હતી. વિસલે મદમદ બેગણને ઉસ્કેરી ચડાઈ આણી હતી આમ
પણ દંત કથા છે.

આવાં કુકર્મ કરનાર, પોતાની સંતતી સમાન પ્રજા ઉપર કુદૃષ્ટ કરી
પતિત કરનાર, ગણના પવિત્ર હિંદુ રાજા! તને રાજ્યઝપ્ટ કરી યવન કર-
વામાં આવ્યો. તારી જીંદગી ધૂળધાણી થઈ એજ તારે માટે બસ છે!
પૂરતું છે! કંઈતે તને આ જન્મમાંજ ન્યાય આપ્યો.

રા' મ'ડલીક ગમે તેટલો શરીરે પવિત્ર હતો, શસ્ત્રવિદ્યામાં એકો
હતો, રાજ્યકાર્યમાં પ્રવિણ હતો પણ તેનું અંતઃકરણ ક્યાં પવિત્ર હતું?
વિષયલંપટ રાજા પ્રજા ઉપર રાજ્ય ચલાવવાને લાયકજ નથી,
એમ રાજ્યતંત્રના અને ધર્મના સિદ્ધાંતો કહે છે.

“ સૌરાષ્ટ્રનો સૂર્યાસ્ત ” નામક નવલકથા લખવા માટે મેં કેટલાંક
સાધનો મેળવેલ છે તેના આધારે આ લેખ લખેલ છે. કેટલીક ખાસ અડ-
ચણાના સ્તરો અને ગરરી પ્રાપ્તજન આજાવે આ કામ પેરેરે પડેલ છે.

એક મનોદશા.

હરિગીત.

૧

સગમી બલે બળા બપ આ હૈયું, નહિ કો પૂછશે,
ફાટી અને દ્રવતું બલે હૈયું, નહિ કો પૂછશે;
જાણે જીગર, કોઈ કહિ ના પૂછશે ના જાણશે,
હો નહ આ જીવન યતું કિન્તુ કહિ ના પૂછશે.

૨

સહેશે બધું, સગમી જતાં નહિ દર્શ એકે કાદરી,
માચકની મમતા તજી, બળતું હૃદય જઈ ક્યાં કરે ?
હિલબરતાગા કુખથી અરે નવ ખાન પાન કશું ગમે,
નિદ્રા મીઠી પણ હા । સદૈવ જતી અને છોડી અરે !

૩

ફરતો ફર જપતો સદા મુખ મંત્ર માચકનામનો,
મુંગાધને રડવું હવે એ રાહ કિરમતમાં લખ્યો;
રડવા ચઢું, ન રડાય, મુંગા આરંધી હૈયું રડે,
ટપકે ન અક્ષુ યમુએ, હૈયું બળા સગમે બલે !

૪

જા, જા, જીગર જસ જા બળી અંગારમાં તું રાખ થા,
દ્રવતું રહે નિયતિન છતાં ફાટી અને સગમે ન કો ?
ના પ્રેમવારિ છાંટવા અંગાર પર દે જો હવે,
રેજે તપેલું આતરો, હા, જા બળા સગમી બલે ।

અરુણ.

અવલોકન સૃષ્ટિ.

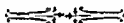
(લેખક રા. રા. રામશંકર મુંદરજી દવે)

- ૧ દુઃખ તે સુખને માટે છે; સુખનું ઓસઢ દુઃખ, દુઃખને અંતે સુખ કિંમતી સુખીને સુખની કિમત નથી. દુઃખીને સુખની કિમત વધારે છે.
- ૨ તડકો વેઠે તે છાંયડો સમજે.
- ૩ પ્રાકૃતિક નિયમો એક એકથી બિન્ન છે તથા અરરપરસ મદદગાર છે.
- ૪ કથેશવાણી બાબતમાં પણ કસાણુ સમાજેહું છે.
- ૫ શું જીવન જીવવું ઉપયોગી છે? હા, પરમાત્મનું તરફથી મળેલું સમજતા હોધએ તો ઉપયોગી છે. જીવનતરવ સમજી રહીએ તો ઉપયોગી છે. કંઈ પણ સુકૃત કરી રહીએ તો ઉપયોગી છે. ખાતું, ખીવું, ધન સંસાર કરવો, વ્યવહાર ચલાવવો એનું નામ જીવન નથી. ઉચ્ચભાવના ઉચ્ચ વિચાર-ઉચ્ચ આચરણ એજ જીવન.
- ૬ “સત્ય” એ ગણીતશાસ્ત્રના પ્રમાણ જેવું ફેરફાર વગરનું છે. “સત્ય”ના અર્થજી કરવામાં ધર્મના ઝગડા નથી, વાદવિવાદ નથી, મતભેદ નથી.
- ૭ કિન્નતિ ઇચ્છતારે વિદ્યાનો પ્રચાર કરવો, કરાવવો.
- ૮ જગતમાં મનુષ્ય વધુ ને વધુ જાજાગમાં લપટાતો જાય છે. કહેવાતા સુખની ઇચ્છા ઉપર ઇચ્છા કરતો જાય છે. જીવન પુરું થાય છે. જગતનો પ્રવાહજ એવો છે.
- ૯ શું કુટુંબના બંધારણ શીવાય દેશનું અર્થ બંધારણ ધઇ રહે કે?
- ૧૦ એકઠા ધુંટી રવા. “કોકો” શીખ્યા પછી આગળ શીખવ્યું કે “ઝાડ ટકે છે ઝુંડમાં એકલ’છડી જાય.” કુટુંબ એ નાનો દેશ છે.

નાના દેશી મળી એક ખંડ થાય છે. નાના નાના કુડુંબોની ઉન્નતિ તે દેશનીજ ઉન્નતિ છે.

૧૧ મુંબઈ જેવાં મોટાં રહેણીની અડચણોથી માણસોને સંકોચવાળો ક્ષુદ્ર વા વાયો છે. અમુક ચોરસરીટની ઓરડી કે જે દીવાનખાનું, રસોડું, ઓસરી, નહાવાની રૂમ એમ બધાની ગરજ સારે છે તેવા સંજોગોમાં સગાસંબંધ આવતાં અડચણો તો આવશે, પરંતુ પ્રેમ અને સહબાવ આગળ તે અડચણો શું હીસાબમાં છે ?

૧૨ ઉન્નતિ ધરનાર મુધારકોએ સમસ્ત દેશની ઉન્નતિ પહેલાં કુડુંબની ને ઝીણી ઝીણી બાબતોની જડની લેવાની જરૂર છે.

આવીશું.

રા. રા. લલિત.

(મને લાગી કટાશે પ્રેમની-એ ગીતનો ઢાળ)

આવીશું, આવીશું, આવીશું : હોંછ પ્રાણ !

પૂજ્ય તમ ઘરણું અવસ્થા આવીશું !

રિમત ને ઉદાસબર્ષી નયનના રસાણુવે-

નહાવા અમે અવસ્થા આવીશું !

યૌવન મૌનદય પૂર્ણ દેખાને હોંચકે-

હોંચવા અમે અવસ્થા આવીશું !

પુણ્ય કાંત દેહના, તીર્થાત્રમ મેઢમાં :

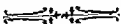
પ્રકૃત્ત્વવા અમે અવસ્થા આવીશું !

સૌમ્ય સુકુમાર મુનિ તારકોના મુંજને :

મુંજવા અમે અવસ્થા આવીશું !

સંસાર સુઢાવન, લલિત પ્રાણલાલનમાં :

ધૂમવા અમે અવસ્થા આવીશું !

૯
શા માટે ?

બહાર આદ્ય (પાસપોર્ટ લેવું એક સરતું ખનીજ તેમ), ઝોનોનાં ન રંગ, અને નાકને જાગી નાંખે ઝેરી કમ મંદિયાળી " દેર આદ્યો " ના નામથી પેચાલી બહાર દક્ષી ઝીંકે, માધ્યમાં ધાતી તાગ અને તદ્દિગ્ગીને વૃક્ષમાન દરો છે ?

વાપરો ગેરંટી સાથનું

ફુલિના ઓર્ડર.

અથવા

ફુલિના હેર ફુડ

કારણકે,

" ફુલિના " ની દરેક ઓર્ડર માથે ગેરંટી આપવામાં આવે છે કે, તેમાં વૃક્ષમાન કરનારો બહાર આદ્ય, એતીગ્ગીન કમ અને નાકને જાગી નાંખનારી કમ ધાતી નથી; પરંતુ તે કેવળ વાનસ્પતિક અને વિવિધ સુગંધથી મધ્યમધનું મદ્ય તેમ છે, અને તેમાં તાગનાં મળે, મગરતે, અને અગ્નિને કાચે કરનારો તથા આમેર કરવામાં આવ્યાં છે.

એક બોટલની કી. રૂ. તથા ૬. પી. અર્થે તુરંત પણ બોટલ માથે પી. રૂ. મવાવળ.

વેપારીઓને આરો તાબ આપવામાં આવે છે, અનેક શામલ અને મેળવાયેલાં ફુલોમાં વપરાય છે.

" ફુલિના " ની તમામની સીધી પેટરીમ, પેટરીમ વગેરે માટે મોટા આવાનાં પેટરીમ ઓર્ડર બોટલનારો તુરંત મોકલવામાં આવે છે, અને તે માથે " તાગ, તેની નિગરની અને ખૂચરની " નું પેટરીમ તકત મોકલવામાં આવે.

દરેક આબરુદાર વેપારીને ત્યાં વેચાય છે અથવા
ધી ઓનેરટાઈન વર્ક્સ, બામ્બે હીપો.

નાગરવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૩.

વકીલ—હા, પણ આ કેસમાં તો તમારે લડવું જ પડશે.

અસીલ—અરે સાહેબ ! લડ્યા ત્યારે તો અદિંગ આવવું પડ્યું.

વકીલ—ના, ના, કોર્ટમાં.

અસીલ—શું ? ત્યાં પણ લડવા દેવામાં આવે છે કે ? પછી ન્યાય ક્યાં કરાવવો ?

x

x

x

ધણીયાણી—ક્યાં જઈ આવ્યા ?

ધણી—હવા ખાવા.

ધણીયાણી—જમીને તો હમણાં જ બહાર ગયા તો એટલામાં જૂખ્યા થઈ ગયા કે બહાર જઈને ખાધું ?

ધણી—પણ શું ?

ધણીયાણી—હવા.

ધણી—પણ ખૂર્ખા ! હવા તે ખવાતી હશે ?

ધણીયાણી—તમે જ કહો છોને કે મેં ખાધી, અને હિલટા મને ખૂર્ખા કહો છો !!

x

x

x

જનજન—તેં ચોરી કરી છે ?

ચોર—હા, સાહેબ !

જનજન—હું જણાવવાને બહુ જ દિવસો છે કે ગયે વખતે તને શિખામણ દેવામાં આવી હતી કે તારે કોઈપણ દિવસે ચોરી કરવી નહિ.

ચોર—તેથી જ સાહેબ આ વખતે દિવસે નહિ. રાત્રે ચોરી કરી છે. માટે ખાધું કરે.

૯
શા માટે ?

બહાઈ ઓઈલ (ધાસલેટ જેલું એક સરતું ખમીજ તેલ), એનીમાઇન રંગ, અને નાકને જાળી નાંખે એવી કિંચ મધવાળી " હેર ઓઈલ " ના નામથી વેચાતી બજાર દલગી ચીજે, માથામાં ઘાલી વાળ અને તંદોરસ્તીને નુકસાન કરે છે ?

વાપરો ગેરંટી સાથનું

કુલિના ઓઈલ.

અથવા

કુલિના હેર કુડ

કારણકે.

" કુલિના " ની દરેક બોટલ ધીરે ગેરંટી આપવામાં આવે છે કે, તેમાં નુકસાન કરનારો બહાઈ ઓઈલ, એનીમાઇન કલર અને નાકને જાળી નાંખનારી કિંચ વાસ નથી; પરંતુ તે કેવળ વાનસ્પતિક અને ઉત્તમ સુગંધથી મધમધતું થતું તેલ છે. અને તેમાં વાળનાં મૂળને, મગગળે, અને અંખિાને હાનિ કરનારાં તત્ત્વો આમેલ કરવામાં આવ્યાં છે.

એક બોટલની કી. રૂ. સવા. ત્રી. પી. ખર્ચ જુદું ત્રણ બોટલ માથે કી. રૂ. સવાયલ.

વેપારીઓને સારો લાભ આપવામાં આવે છે. અનેક ધીંગાંત અને કેળવણીનાં દુરંદોમાં વપરાય છે.

" કુલિના " ની નમુનાની ધીસી પોસ્ટીંગ, પેકીંગ વગેરે માટે રોડ આનાતાં પોસ્ટલ સ્ટેપ્સ મોકલનારને તુરંત મોકલવામાં આવે છે. અને તે માથે " વાળ, તેની તંદોરસ્તી અને જૂથસરતી " નું પેકલેટ નાન મફત મોકલવામાં આવશે.

દરેક બાબત્તદાર વેપારીને ત્યાં વેચાય છે અથવા

ધી ઓનેસ્ટાઈન વર્ક્સ, ઓમ્બે હીપો.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ. ૩.

(ખાસ ઉચ્ચ વર્ણના હીંદુ ગ્રંથસ્થો માટે)

ધી સાબરકાંઠા બોડીંગ હાઉસ.

ડૉ. મુમ્માદેવી પોસ્ટની પાંછંગ.

મુખ્ય નં. ૨

આ બોરડીંગ હાઉસ માલીકાની જાતિ
દેખરેખ નીચે અપટ્ટોટ ધોરણ ઉપર ચલાન
વવામાં આવે છે સ્વચ્છતા, ધર્મની સાચ-
વાણ, ઉત્તમ અનાજ અને નોકરોની ત-
ત્પરતા એ ખાસ ધ્યાન ખેંચે છે.

ભાવ એકદમ સાધારણ.

વધુ પુત્રાસો મેનેજરને મળવાથી.

AMRITANJAN

અમૃતાંજન

માથાંજ દુખાવો, માથાનું શુભ

ગળાંજ સર્વ વડતલો દુખાવો, લચક, હાલ-

તી દંડીનો વિકાર સંધિવા, કમરનો દુખાવો

ઢેસ, ધા, વિગેરનો, દુખાવો એ સર્વ

રોગ હપર આ આપધનો લેપ મોપવાથી તરત આરામ થશે.

કીંમત માત્ર આઠ આના,

ઢેકાણું—હેડ ઓફીસ, અમૃતાંજન ડીપો,

૧૦૯ ફ્રેરો રોડ, નવા જનરલ પોસ્ટઓફીસની સામે-મુંબઇ.

પ્રખ્યાત દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી પણ હપરની દવાઓ મળી શકશે.

Can be had at—

Head Office, Amritanjan Depot.

109 Frere Road, opposite New General Post Office

BOMBAY.

BOSS OIL-AIR-STOVE.

શા માટે 'બોસ' ચુલો બેતાંની સાથેજ

લોક ખરીદે છે ?

કેમકે બોસ ચુલો તદ્દન સહેલો છે,
કેમકે બોસ ચુલો બીલકુલ સલામત છે,
કેમકે તે એક બાળકને પણ સોંપી શકાય તેમ છે,
કેમકે બોસ ચુલોમાં રસોડા જલદી થાય છે,
કેમકે બોસ ચુલો તમારો વખત બચાવે છે
એટલુંજ નહીં પણ તેથી બળતણનો ખર્ચાવ થાય છે.
વળી તે બીલકુલ શાંત બળે છે તે ધોંધાટ કરતો નથી.
બોસ ચુલો આ જમાનાની નવાઈ છે.
કોઈ રીતે તે બગડવાનો સંભવ નથી.
ધાસલેટથી બળે છતાં ધાસ્તી જરાબી નથી,
વાસ ન આવે ઘસ જરાબી ન થાય.
બ્યારે બેઈએ ત્યારે તઈયાર.
શોબામાં પણ ધણેજ શણે.
ચુલો પેટે છે તેની કોઈને ખબર પડતી નથી.

એલ. રોય સંપત.

૭૦ એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ-મુબમ્બઈ.

ધણીયાણી—બહાલા ! તમે મને જે અખંડ પ્યારથી અત્યારે ચાહો છો,
તેમજ બધો વખત ચાહશો ને ?

ધણી—હા, જરૂર, પણ મને ખાવાની, નોકરીપર જવાની અને ઉધવાની
રજા આપજે હો ! જાકીનો વખત તમે ચાલીશ.

x

x

x

ધણીયાણી—ભારી જહેન બિચારી હમેચાં કહેતી કે તમને તો કોઈ બસબસ
માયાની રૂંધો મળી હોત તો ઠેકાણે લાવત.

ધણી—અરરર ! તારી જહેન કોણ જણે કયા કાળ ચોધડીયામાં બોલી કે
તે અનુભવ તુંજ કરાવે છે. હવે ખીંછતો ખપ નથી.

દેશી જનોને.

હરિગીત.

૧

સેવા કરો નિજ દેશની ખરી ખંત ને ઉશ્વાસથી,
મળેા ઉરે દિ'મત ધણી નિજ દેશના ઉત્કર્ષની;
તન, મન અને વળી ધન સમર્પો આ મહા સત્કાર્યમાં
કરજો તમે સેવા સહુ નિજ દેશની આ જનમાં.

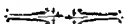
૨

ધનવાન જંધુ ધન તમે હોંશે યજ્ઞ સહુ આપજો,
તો અન્નક્ષેત્રો બાંધજો નિરાશ્રીતો ને પોષજો;
કરી સુકુતો આ જગતમાં કીર્તિ બધે ફેલાવજો,
આ છંદગીનું બંધુઓ ! સાક્ષ્ય જુલો ના જળો.

આ હાંડી છે ત્યાં સુધી કરમે સહુ પરમારથો,
 પરમારથે એ શંકુઓ ! પાની નદિ પાછી ઠરે;
 નિજ ફળને નહિ બૂલવી કરવી અદા એ પ્રીતથી,
 સહુ સુણમે વૌર ! સુણમે ધા સુણમે આ દીનની.

કરશનદારસ લગવાનદારસ પારેખ મહુવાકર.

કાળની ગતિ ન્યારી છે !!

(લેખક. રા. રા. વડીલ નંદરામ પ્રાગજી નાગેશી.)

કાળની વિચિત્રતાની ગતિ તરફ દ્રષ્ટી ફેંકતાં મનુષ્યોનું જીવન અત્યંત અને શબ્દિક હોવાનું જાન થાય છે. લાંબા કાળે ફેરફારોથી નવીન નવીન રૂપ ધારણ કરતો જન્મનો નજરે પડે છે. મનુષ્યજીવન ખરીરીતે જોતાં એક પળના અમકારા માત્ર છે. તોપણ જોને સમજાય છે તેવા બાજ્યશાળી નરોને તેનો ઉપયોગ જોવો તેવો નથી. સત્ય સમજનારને એક પળ પણ યુગ જેવો છે. સત્યતાન, સદ્વર્તન ઉપરથીજ મનુષ્ય જીવનની સાર્થકતાનું માપ થઇ શકે છે. આવા એક સફળ પવિત્ર જીવનવાળા પુરુષનું પરલોક ગમન થતાં હૃદયોદ્ગારમાંથી જે કંઈ હોઈ આવે છે તે આ લેખકારા પ્રકાશીત કરવામાં આવે છે.

આ સત્ય પુરુષના જીવનમાંથી જે જોવાનું અને લેવાનું છે તે સધા જાનો ઉદ્દેશ કરવાની મારામાં યોગ્ય નથી, તોપણ તેના પરમાર્થિક અનેક કાર્યોમાંથી હુંકી નોંધ જાણકના કાલા બોજના રાજની માફક કાવ્યરૂપમાં દ્યવિલ છે. સખી શેઠનો જાનિ જંબુઓ તરફનો પ્રેમ; જીવન; સખાવન આદી કૃત્યો તરફ દ્રષ્ટી ફેંકતાં મનુષ્યધર્મની જખી યમા સિવાય રહેશે નહિ.

સ્વર્ગવાસી શેઠ હરજીવન ધારસીનો જન્મ ઉના ગામે વીક્રમ સંવત ૧૯૧૪ ની સાલના આવણ વદી ૧૩ ના રોજ થયો હતો અને તેમનું બીજા સંવત ૧૯૭૧ના આવણ સુદી ૧૫ શુક્રના રોજ નાકાબાદમાં થયેલું છે. સને ૧૯૧૫ ના મે માસના " ક્યોળ " નામના માસિક પત્રના પુસ્તક ૧ અંક ૫ પ્રક ૧૧૪ પર.છટી જેવતાં તેમનું ઉચ્ચ જીવન, ધાર્મિક શક્તિ, ભાવુભાવ, ઉદારશક્તિ, અને સખાવતની સારી ખીલાણુ યદ્ય શકે તેમ છે. અને તે ચારીત્ર એવો પણ બોધ આપે છે કે એક આ જેવી સાધારણું વસ્તુના આધારમાંથી ક્રમે ક્રમે આગળ વધી ઈશ્વરે દયાના આયેલ અંકુર અન્વયે મોટી મોટી સખાવતો કરી મનુષ્ય જીવનનું સાર્થક કરી પોતાની કીર્તિ ને નામ અમર કરી ગયા છે અને પશ્ચાત જનોએ આણું જ ઉત્તમ વર્તન કરવું નોંધએ એવો પોતાનો પ્રત્યક્ષ અનુકરણીય દાખલો પાછળ મૂકના ગયા છે.

વિદ્યાદાનં સર્વદાનાત્ પ્રધાનમ્ વિદ્યાનું દાન સર્વદાનોમાંથી શ્રેષ્ઠ ગણેલું છે. કારણકે કષ્ટપટલ જેવી વિદ્યા શું નથી કરી શકતી ? અત્યંત અવશ્યામાંથી જ્ઞાનાવશ્યામાં લાવી ધર્મ અર્થ કામ અને મોક્ષ એ ચારે પુરુષાર્થ સધાવી આપનાર માત્ર વિદ્યાદાનજ છે. અને તેથી જ સપળા પરમાર્થ કાર્યોમાં પણ આ દાન અતી ઉત્તમોત્તમ ગણેલું છે.

સ્વર્ગવાસી શેઠનો જન્મ ઉના ગામે થયો હતો અને તેથી ઉનામાં હાઇસ્કૂલ માટે પંદર હજાર રૂપૈયા જેવડી મોટી રકમ આપી જન્મભૂમિના બાલકોપર મહદંપિકાર કરેલો છે. અને આ તેમનું સાર્વજનિક દીનકાર્ય છે તે પરથી તેમની સમાન દ્રષ્ટીનું દિગ્દર્શન થઈ શકે છે.

સ્વત્તાતીના બાલકો માટે તેની આવીજ ઉચ્ચ અભિલાષા હતી તે કાળની વિચીત્રતાએ પરીપૂર્ણ થવા દીધી નથી એ પણ એક " ઇશ્વરેચ્છા બલીવસી " જણાશે.

નાગેશી ગ્રામમાં વિદ્યાર્થીઓને માટે ઈંગ્રેજ સ્કૂલનું કંઈપણ સાધન નહિ હતું તે માટે નામદાર જીનામદ એડમીનીસ્ટ્રેટર સાહેબને અરજ કરતાં ત્રણ ધોરણ સુધી અભ્યાસ કરાવવાનો કલાસ ખોલી આપ્યો છે. પરંતુ માસ્તરના પગારના પંદર રૂપૈયાનો આધાર અભ્યાસ કરતાં છોકરાઓના માબાપો પર અવલંબી રહેલ છે. અને તેમાં દુર્જળ સ્થિતિના માબાપોને

વસાડે આવતી શી આપવાનું બારે યજ્ઞ પડે છે. આવી સ્થિતિ અને સમ-
યમાં આવા પરોપકારી શેઠ તરફથી પુરતી મદદ મળવાની વિદ્યાર્થીઓ આશા
રાખી બેઠા હતા અને એ યાચના કરવામાં આવ્યાની પૂર્વેજ હરજવન
બાંધતું ભવિષ્ય ચતાં આ આશા ફળીમૂન થયેલી નથી.

સમપરાના સખી શેઠ હરિદાસ નામજી જે કે હાલ ધધાયે મુજબ
છે તેમણે આ સ્કૂલને દરમાસે ચાર રૂપિયાની મદદ આપવાની ઉદારચિત્તિ
દર્શાવી વિદ્યાર્થીઓની શુભ આશીષ વહેતી છે. તોપણ જોતે ઈશ્વરે ચક્તિ
આપેલી છે એવા દ્યાર્દ્ર અંતઃકરણવાળા શેઠ ઘાઠુકારો તરફથી કંઈપણ
મદદની બાલકો સ્કૂલ ટકી રહેવા ખાતર આપા રાખે છે. શ. શ. પ્રાણજીવન
બીખાખામ, બાલનીષ્ટ શેઠ મોરારજી રવજી તથા ત્રીકમદાસ મેધજી આદી
મહાન સત્ પુરુષો આ યાચના તરફ નેક દ્રષ્ટી આપશે એવા આશા છે.
કારણકે જેના તરફ આશાનું અંવલંબન હતું તે તો સ્વર્ગવાસી થયા છે.
મહુમ શેઠ હરજીવનવસન્તા વિદ્યા—કિતેજક દુઝમરેલી રૂ. ૨૫) તથા ત્રીકમ-
દાસ મેધજી તરફથી રૂ. ૧૦ મળી કુલ રૂ. ૩૫ ની મદદ નાગેશી ઇંગ્લીશ
કલાસના વિદ્યાર્થીઓને મળી છે.

મહુમ શેઠ હરજીવન બાઈએ અવસાન સમયે પરમાત્મામાં યીન જોડનાં
જોડતાં પણ વડેથી બોલાવી આશ્રય આપી રાખેલા બટ જટાયકર નામ-
જીને વરસો વરસ ચલુંને માટે તેની ખસે સખ્તાદ કરાવવાની ગોઠવણ કરતા
ગયા છે એ પણ કંઈ નાની મુની વાત નથી. અરુ. "શુભેષુ કિમ બદુના."

શિખામણનો સદુપયોગ

૬

બુદ્ધિની બલિહારી ? !*

લેખક (રા. રા. અરુણ)

અમુક સમય પયાં મારાં માતૃશ્રી માંડગી બોગવતાં હતાં. એક દિવસ અચાનક પમરાળનું આમંત્રણ આવ્યું. આ આમંત્રણ તેમનાથી રોકાયું નહિ અને તેમનો અમર આત્મા આ દુનિયા છોડી કિરતારના દર-બારમાં ઇન્સાફ લેવાને ચાલ્યો ગયો. તેમના અવસાન પહેલાં તેઓએ મને તેમની પાસે બોલાવ્યો અને કંઈ કહેવા ઈચ્છતાં હોય એમ અવાજ બતાવી. તેમનાથી વધારે જોરથી બોલી શકાતું નહોતું જેથી હું મારો કાન તેમના કુખ પાસે લઈ ગયો. તેઓએ મને અમૂલ્ય સલાહ આપતી શરૂ કરી કે “ બેટા ! આ દુઃખ રૂપ મંસારમાં દવે નવે હું સદાને માટે છોડી ચાલી ગઈ છું. તારું કોઈ નથી, માટે સદા મંબાળાને ચાલજે. તારા પિતાના નામને દીપાવજે, તેમના કરનાં સવાયો કહેવરાવજે. વળી કોઈ સાઈ કામ કરતાં દીલ કરીશ નહિ. આપણામાં કહેવન છે કે ‘ ધરમના કામમાં દીલ નહિ.’ હવે તું જીવાન થયો, વળી ડાહ્યો છે; માટે તને વિશેષ શિખામણ દેવાની જરૂર નથી. દીધી શિખામણ કોઈની આવતી નથી, માટે સંભાળીને ચાલજે. ‘ શેઠની શિખામણ જાંબ સુધી’ આવું ન કરતો..... ” આમ કહેતાં કહેતાં તેઓની આંખમાં પાણી આવી ગયાં, વધારે જોરથી બોલી શકાયું નહિ. માતાની આવી સ્થિતિ મારાથી જોઈ શકાઈ નહિ. હું પણ રડી પડ્યો.—રડ્યો નહિ, પણ—ગાળકની માફક ડૂસકાં બરીને રડ્યો.

+

+

+

મારાં માતૃથીના અવસાન થયાને લગભગ એક વર્ષ પણ થવા આવ્યું. હવે મને વિચાર થવા લાગ્યો કે કુંવારી જીંદગી તે ક્યાં સુધી ગાળતી? પરપુયા વિના, લગ્ન પ્રમંગની અનેરી દલાણ હુંટયા વિના તે કઈ મનુષ્યની જીંદગી છે!! મને તેમ કરીને લગ્ન તો કરવુંજ આવડે. નિશ્ચયપર આવ્યેલ વિચારમાં ને વિચારમાં મારા દિવસો વ્યતિત થવા લાગ્યા. ખાવાનું આવે નહિ, નિદ્રા પણ ન આવે. એક દિવસ હું બદાર ઓટલાપર બેઠો બેઠો દાતણ કરતો રતો. તેવામાં મારા એક પાડોશી મારી પાસે આવીને મને કહેવા લાગ્યા.

“માખાપ તો સૌ કોઈનાં મરી જાય છે પરંતુ તારા જેવા ચિંતા કરનાર તો કોઈને દોહાજ નહિ! જો ને! હમણાં ને હમણાં તું કેટલો સુકાઈ ગયો છે! જનાર તો ગયું. હવે સદાશય તેનો શોક ક્યાં કરવો બર્થ છે. શોક કર્યાંથી કદાચ પાછું આવે તેમ હોય તો વધાર્થ છે; પરંતુ તેમ તો જને તેમ નથી. માટે મારી સલાહ માનતો હો તો ચિંતા છોડી દે. વળી યાત્રમાં પણ કશું છે કે—

ચિંતા ચિતા સમારૂપાતા ચિન્દુ માત્ર વિશેષતઃ ।

સજીવં દહતે ચિંતા, નિર્જીવં દહતે ચિતા ॥

સમજ્યો, બાઈ! ચિંતાનું ફળ આવું છે. ખાતું, પીતું ને મગ્ન કરતી. દુનિયામાં શું સાથે લઈ જવાનું છે! (એક મસ્ત આખસો સામે બેઠો હતો તેને બતાવીને) જો! આપણે આનોજ દાખલો લઈએ. કેવો મસ્તાન છે! છે એને બિલકુલ ચિંતા! શું એનાં મા ખાપ નહિ મરી ગયાં હોય? ચોમાસું ચરીને કેવો મસ્તાન થઈ ગયો છે! આપણે જાણીએ છીએ કે ચોમાસાના દિવસો જશે. ધીરે ધીરે સમય જતાં ઉઠાયો પણ આવશે, ધાસં ચારો, પાણી વિ. ની તંગી પડશે, અને તેનો સખ્ત અનુભવ આવે પણ લેવો પડશે; પરંતુ તે ચિંતા અત્યારથી શું કામની? ત્યારની વાત ત્યારે. હમ્મર જેવડો ધણી છે. બૂખ્યાં ઉઠાડે છે, પણ બૂખ્યાં સુવાડતો નથી. એવી ન-કામી ચિંતા અત્યારથી કરે, તો એના ચરીર ઉપર લોહીનો છાંટો પણ રહે ખરો કે? માટે તું પણ સમજી જઈને ચિંતા છોડી દે.”

ઉપદેશ પૂરો થયો. તેઓ તો ગયા પરંતુ મને એકં નવી ચિંતા વધી. શું હું સુકાઈ ગયો? ખરી વાત હશે? તેઓને જૂડું બોલવાનું પ્રયોજન

શું? ત્યારે હાથ હાથ! હું ખરેખર સુકાર્ધજ ગયો? મારે પૂછવું પણ કેને કે હું સુકાર્ધ ગયો છું? આવી આવી મારી ચિંતાઓ અને વિચારમાળાનો પાર આવ્યોજ નહિ. લગભગ બીજું વર્ષ પણ પસાર થઈ ગયું. જેમ જેમ દિવસો જતા જાય તેમ તેમ મને ચિંતા વધતીજ જાય વળી એક દિવસ મારાં તેજ પાડોશીએ આવીને મને કહ્યું કે:—

“બાઈ! તું દાકતર લલિતમોહનરાયની સલાહ લે. તને કોઈ વ્યાધિ લાગું પડ્યો હોય એમ જણાય છે.” વિ. થી તેણે ઘણાજ આગ્રહ કર્યો. જેથી દાકતરને ત્યાં જવું તો ખરું, આમ નિશ્ચય કરી ઘેરથી કપડાં પહેરીને નિકળ્યો. પરંતુ દવાખાનું જોયેલું નહોતું. રસ્તામાં એક માણસને પૂછ્યું કે દાકતર લલિતમોહનરાયનું દવાખાનું ક્યાં આવ્યું? તેણે આશ્ચર્યથી જવાબ આપ્યો; “અરે! તમે દાકતર લલિતમોહનરાયના નામથી અજાણ્યા છો? નાનું જમ્યું પણ તેને ઓળખે છે, વળી તેણે પોતાની દુકાનપર મોટું પાટીયું લટકાવેલું છે, એ નિશાની સમજો.” આ સાંભળીને દરેક દુકાનનાં પાટીયાં વાંચતો હું આગળ ચાલ્યો. આખરે Doctor. L. M. Rām. L. M. & S. એ નામનું પાટીયું વાંચવામાં આવ્યું. બચપણમાં હું A. B. C. D લખ્યો હતો, જેના પ્રતાપેજ આટલું વાંચી શક્યો. S શબ્દ વાંચનાંજ મને કાંઈક નવાઈ લાગી. એસ? એસ એટલે તો ગધેડો. ત્યારે શું ગધેડો દાકતર દરો!! વાહ પ્રભુ! તારી કળાં પણ અંગમ્ય છે. ગધેડો દાકતર યહ શક્યો ત્યારે પંછી હું તો માણસ છું, તો હું દાકતર કેમ ન થયો? ગધેડાજ દાકતર યતા દરો! આમ વિચાર કરતો કરતો હું દુકાન ઉપર ચડ્યો, અને અંદર જઈને જોઈ હું તો આહ! કેવી નવાઈ!! ગધેડો તો કોઈ પણ રૂબે મારી દષ્ટિએ ન પડ્યો. પરંતુ તેને બદલે એક માણસ કોટ, પાટલુન પહેરીને એક ખુરશીપર બેઠો હતો. તેની સામે એક મોટું ટેબલ પડેલું હતું. જે ચાર માણસો સામેના બાંકપર બેઠાં હતાં, એકાદ બે તેની પાસે ઉભાં હતાં; તેઓને પૂછીને તે કાગળમાં કાંઈક લખી આપતો હતો. સામેની કોટડીમાં બીજા ઉપર લાકડાનાં પાટીયાં ચોડેલાં હતાં, તેની ઉપર નાના મોટા કેટલાક સીસા પડેલા હતા, તેમથી એક માણસ ચૂતાં ખીળાં પાણી દાઢીને માણસોને શીશીમાં બરી આપતો હતો.

આ બધું જોઈને મને તો એમજ લાગ્યું કે મને કોઈ સ્વપ્ન આવે છે. હું તે જાણું છું કે હું છું? ખાત્રી કરવા માટે મેં મારી આંગળી

કરડી બેઠ તો જાગતો માણસ પડ્યો. અને કદી સમજ પડે નહિ. અ-
ગાઉ કોઈ વખત મેં દવાખાનું બેઠેલું નહોતું. અરે! સ્વાને પણ ખાલ
નહોતો કે દવાખાનું કેવું હોય! ત્યારે શું આ ખરેખરે દવાખાનુંજ હશે?
બે દવાખાનુંજ હોય તો પાટીયા ઉપર તો એસ આમ લખેલ છે અને
અંદર બેઠેલું શું તો એસને બદલે બેઠ છે. આ બેમાં ખરું શું? શું ગધેડો
નહિ પણ માણસ દાકતર! માણસેને દગલા કે બરમાલા માટેજ એસ એમ
લખ્યું હશે, કે જેથી ગમાર માણસો ભોજવાઈ જાય કે ગધેડો દેવા કરીને
માણસેને આરામ કરે છે! કેરી નવાઈની વાત!! વિચાર કરતાં કરતાં
મને કદી સૂઝ પડી નહિ. જ્યાં માણસો આત્મા જ્યાં અને મારો વારો
આવ્યો. અને તે કોટ પાટણ પહેરેલા શખ્સે પૂછ્યું. “તમને શું રોગ છે?”
હું ગભરાયેલો શું જવાબ આપ્યું? વાંચક મારે બદલે તુંજ જવાબ આ-
પને, મારી વતી તુંજ જુઝાસો કરને! તેણે ફરીથી પૂછ્યું. એટલે મેં કહ્યું
કે તમે કોણ છો? આ સવાલ સાંભળીને તે આશ્ચર્યમાં મરકાવ યઈ ગયો.
ધડીબર કોથની લાગણી પણ દેખાઈ, પરંતુ તેણે સડલાઈથી જવાબ આપ્યો
“હું દાકતર છું.”

“તમેજ દાકતર!! શું એ વાત ખરી છે?” મેં કહ્યું. “તમે તો માણસ
છો, અને પાટીયા ઉપર તો એસ લખ્યું છે. એસ એટલે ગધેડો અને
મારી સમજ પ્રમાણે ગધેડોજ દાકતર હોવો બેઠ્યો. તમને દાકતર કેમ
કદી ઇલાય? અને બે તમે પોતેજ દાકતર હો, તો પછી પાટીયા ઉપર
એસ શા માટે લખવામાં આવ્યું છે?”

“વાર, અને દાકતર ન કદી ઇલાય તો પછી તમારે અને આવશનું
શું પ્રયોજન હતું?” દાકતર ગુસ્સે યતા બોલ્યા.

“શું પ્રયોજન હતું?” એટલે? તમારા જેવા સૈનેરી ટોળીવાળાઓ
બોળી દુનિયાને ખોટો નામે દગે છે તે પ્રકારમાં કાવવા મારેજ, સમજ્યા
કે? સાહેબ!!

આ સાંભળનાંજ તે જાણે કે મારી મરકરી કરતો હોય તેમ ખૂબ
હસ્યો, પરંતુ તેની બિલકુલ દરકાર કર્યા વિનાય હું ત્યોથી પાછો ફર્યો.
રસ્તામાં વિચાર યશું કે હું તો ન દગારો પરંતુ બિચારો બોળી દુનિયાને
પણ દગારી બચાવતી બેઠ્યો. પરાયણરતું કામ છે. આમ મારીને ત્યાંજ

બાપુજી આપવાના વિચારથી ક્રોધે સ્ત્રી. થોડાં એક મનુષ્યો એકઠાં થયાં એટલે મેં મારે બાપુજી સર કર્યું:—

લેડીઝ એન્ડ જેન્ટલમેન !

આ સહેરમાં કોઇ લલિતમોહનરાય કરીને એક દાક્તર છે. તે સૌ કોઇ જાણતાં હશે. તેણે પોતાની દુકાન ઉપર “એલ. એમ, એન્ડ, એસ. આલું પાટીયું લટકાવ્યું છે. કોઇ પણ એ. બી. સી. ડી. લણતા વિદ્યાર્થી પૂછી જોશે તો તે પણ જવાબ આપશે કે એસ એટલે તો ગધેડો. આ મહેરબાન પોતે છે તો માણસ, પરંતુ લોકોને કમવા ખાતર ગધેડા બન્યા છે! કેવી અફસોસની વાત છે કે ખોટું નામે દુનિયામાં હગાઇ આવે છે! અને વધારે અફસોસની વાત તો એ છે કે મૂર્ખ લોકો તેનાથી જોખવાઇ જાય છે. પરંતુ હું પોતે તેવો મૂર્ખ નથી કે હગાઇ જાઉં! આજે હું ત્યાં જઇ ખારી પોતાનીજ આંખોએ જોઇ આવ્યો છું કે પાટીયા ઉપર એસ લખેલું છે અને દુકાનમાં એસને જાહેર મેન છે! પાટીયા ઉપર એલ. એમ. એન્ડ એસ લખ્યું એ તો ઠીક કે આખું નામ લખવાની પંચાતમાં ન પડતાં ફક્ત લલિતને જાહેર એલ અને મોહનરાયને જાહેર એમ લખ્યો; પરંતુ સાથે એસને પણ ધુસાડી દીધો! એ મહેરબાન સાધારણ અક્ષર પણ મ. લાવી ચકયા નથી! (હસાહસ.)

.....આથી દરેક બાઇઓ અને બહેનોને તમ પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે કે આવા હગારાઓથી જેમ અને તેમ દૂર રહેવું.

આ મહત્તા બરેલું બાપુજી (૧) પૂરું થયું એટલે શ્રીતાઓમાંથી અ. વાજ સંભળાયો “જાઓ જાઇ જાઓ, કામે લાગો. કોઇ ગડો હોય તેવું લાગે છે. શું જકે છે તેવુંજ જાન નથી.....” આવાં આવાં અનેક સર્ટિફિકેટો મળ્યાં. લોકો વિખેરાયા પરંતુ તેઓ માંડેલો એક આત્મીને મને પૂછવા લાગ્યો.

“સાહેબ! તમે આમ ઉપદેશ આપવા નિકળો પડ્યા છો. છતાં તમે ત્યાં કેમ ગયા હતા ? ”

“કેમ ગયા હતા ? એટલે મારા મૂર્ખ પાડોશીના ભરમાવ્યાપીજ ગયો હતો. મને પહેલેથીજ ખબર હોત તો જાતજ નહિ. વળી ગયો તેમાં

શું ખોટું થયું? એ તો કીક થયું એમજ દું માતું છું, કારણ કે ન ગયો હોત તો આ બધું પોકળ પ્રકારમાં આવત ખરું કે?" મેં કહ્યું.

"તમારા પાડોશીને ત્યાં જવા માટે તમને કેમ સલાહ આપી પડી?" તેણે પૂછ્યું.

મેં તેને મારું ઇત્યંબૂત જ્ઞાન જણાવ્યું.

મારું જ્ઞાન સાંભળીને તે દસીને બોલ્યો. "અરે મારા સાહેબ! એમાં તે શું? તમે સુકાર્ધ ગયા છે કે નહિ એટલી પણ તમને ખબર ન પડી? બાપણ તો મોટાં મોટાં આપો છે!! તમારા ઘરીરનું વગન કર્યું હોત તો તુરત જણાઈ આવત."

"પણ મેં અગાઉ કાર્ધ વેળા વગન કર્યું નહોતું."

"કીક ત્યારે હવે એમ કરો. જે આખસો તમારા ધરની સામે બેસી રહે છે તેના ધોંગડાંની વચ્ચેથી તમારું ઘરીર કાઢી બુઝાવો. જો તેમાંથી તમારું ઘરીર નીકળી જાય તો બાપણ કે સુકાર્ધ ગયા છે, અને ન નીકળે તો નથી સુકાર્ધ. વળી તમે ઘણા અને વિચારવંત (૧) પુરુષ છો. તમારાં માતૃશીએ પંજુ મરતી વખતે તમને સલાહ આપી હતી કે 'ધરમના કામમાં હીલ નહિ.' આ કામ પણ ધરમનું છે; કારણ કે આખસો તે સંકરનો પોડીયો કંપાય અને પોડીયાની સેવા કરવી તે ધરમનું કામજ કહેવાય. કેમ ખરું કે નહિ?"

આ ઉમદા સલાહ (૧) મારા વિચાર મગજમાં નરતજ કિનરી ગઇ અને મેં તે પ્રભાવેજ કરવા નિમય કર્યો. "એક પંથ દેા કાજ." આમ મારું જ્ઞાન કે એક તો મારું ઘરીર સુકાર્ધ ગયું છે કે કેમ તે આપો આપ આપશે. અને તેથી એ વધુ લાભ તો એ યજે કે મારાં માતૃશીની વખતની સલાહનાં સદુપયોગ (૨) કરવાનો મને વળત હાથ આવ્યો,

અહો ભાગ્ય મારાં! કે સંકરતા મોટીવાની. પણ મેંવા થશે. આવાં કાર-
ણથી દદ નિશ્ચય કરી શેર આવ્યો. શેર આવીને જોઈ છું તો આખરો
સામેજ એડેલો જોયો. તેની અમદ્ધ મેંવા કરવાની પ્રવળ કમળા તરતજ
ધઈ આવી. સાથે સાથે મનમાં ગડબાંધ પણ થવા લાગી કે શી'મદ્રાંમાંથી
શરીર કાડવું કે નહિ? કદાચ આખરો સામે પાવ તો !!

{ અનેક તકે વિનકોં થવા પરંતુ તેમનું આયુધ્ય માત્ર નામનુંજ હતું.
જેવા આવ્યા તેવાજ નાશ પામ્યા. વળી 'ધરમતા કામમાં દીલ' કરીશ તો
તેનું પરિણામ વિપરીતજ આવશે. છેવટ હતું દદ નિશ્ચયપર આવ્યો. આ-
ખલા પાસે ગયો અને તેનાં બંને શી'મદ્રાં પકડી ધીમે ધીમે માફ અરધું
શરીર તેમાં દાખલ કર્યું! હથેર જતો છું એ થયું! આખરો ઉભો થઈ
એકદમ લિપી પૂછડીએ નાહો. આમથી તેમ દોડવા લાગ્યો. હવે હતું ખરેખરો
ગમરાયો કે રખે પડી જઈ! અને થયું પણ તેમજ. વાંચક! પડ્યો નહિ.
પણ હતું ફૂદી પડ્યો. કહે કે જૂનિ માતાએ મને ઝીલી લીધો. આમ થવાનું
કારણ સુદ વાંચકો સમજ્યા હશે. આ કામ ધરમનું હતું અને તે અમલમાં
મદ્રાંમાં મેં અનેક વિચારો કરીને દીલ કરેલી જેવીજ આ પરિણામ આવ્યું.
હવે થણોએ પરતાવો પાવ છે કે દીલ ન કરી હોત તો સાફ હતું, પરંતુ
હવે એવી બાબતમાં મારા જેવા સુદ પુરુષને શોક કરવો તે યોગ્ય
નથી. હવે કહો કે ધન્ય છે મારી અપ્રત્યક્ષ, એક વાર નહિ-પણ જાણેવારા!!

ધૂધ કરતા કપોતને

૧૧

ખેસીને કાગ કો દિ અમવિલુ વનમાં કોઠિલા સંગ મ્હાસે,
ચાને બૂંડા બખીમ અવર સુખ ગાંધિ તું અમાગી ન મ્હાસે;
ખેસી બેને જમીને શુદ્ધપર કદિએ કોઇના કોઇ કાળે,
વાણી તારી સુધીને તુજપર પથરા ફેંટીને સૌ નસાડે.

૨

કો ટાણે કો જનોના પ્રિયજન શુદ્ધમાં આવનાં હોય ત્યારે,
બેગાં ટોળે મળીને સ્મરણ કરી અને કાગને પ્રભ પૂછે;
મૂખોના એ જનો છે; કંઈક જનતણે એટલો બાપ છે તે,
હોણની દૂર વાણી જગત જન બધા શુદ્ધ બાવે કહે છે.

૩

વિદ્યાર્થી પાંચ લક્ષો ગણિત કરી અને કાક એટા ગણામે,
કાકા કાકા કહે છે તદ્દપિ જન ગણે કેંક તુંથીય સારો;
કો ના આવ્યો ચહે છે શુદ્ધપર કદિએ; સત્ય આ વાન, પેલા!
ચાને કાળે પછી તું અદિથી તદિ' અરે બાટકે આમ બૂંડા!

૪

ખોસે ના કાગ પોંછાં મયુર થઇ જવા દોંગ ધારે ન કો દિ,
ધૂ ધૂ ધૂ ધૂ કહીને નિયતિન જમના હંબની વાત તારી;
હીરો હીરોજ રહેશે કદિ નદિ બનશે કાચ હીરો કપોત!
હા હા બેરો ઝવેરી શીકર કર નદિ શ્વેતરંગી (?) કપોત!

‘કપોળ’ નાં ગ્રાહકોને ખાસ લાભ.

સુરત ખાતે ગયા મે માસમાં જુદાં જુદાં શાલિષ માસિકોના અધિપતી-ઓનું સંમેલન મળ્યું હતું. તેમાં એવો દસવ યથો હતો કે દરસાલ દિવાળી પ્રસંગે જુદી જુદી શાલિઓનાં બધાં માસિકોએ મળીને એક દળદાર લગભગ ૧૨૫ પાનાનું પુસ્તક બહાર પાડ્યું અને તેમાં શાલિ ઉપયોગી વિષયો સંબંધી વિદ્વાનો પાસે લેખો લખાવી, તે પુસ્તક પોતપોતાનાં ગ્રાહકોમાં વહેંચ્યું. આ યોજના મુજબ ‘કપોળ’ ના ગ્રાહકોને આજુ દિવાળીના તહેવાર દરમિયાન, મજકુર પુસ્તક, વિનામુલ્યે, ગર્પણ કરતાં અમેને આનંદ થાય છે.

આ પુસ્તક અમે વાર્ષિક બેટ તરીકે આપતા નથી.

અધિપતિ-કપોળ.

તા. ૬. ૭ ગ્રાહકોએ આજુ સાલનું એટલે કે સને ૧૯૧૫ નું લવાજમ આપ્યું નહીં હોય તેઓને આ પુસ્તકનો લાભ આપવામાં આવશે નહિ.

જાહેર ખબર.

૨૯. ગંગાખાઈ નિરાશ્રીત ફંડનો લાભ, મુંબઈમાં વસતા કપોળ નિરાશ્રીતોને તથા ગરીબ કપોળ વિદ્યાર્થીઓને આપવામાં આવે છે. આ ફંડ મંથી લાભ લેવા ઇચ્છનારને, માસિક રૂ ૫) અથવા પાંચ મહદરૂપે આપવામાં આવે છે. હાલમાં, નિરાશ્રીતો માટે રૂ ૫) ની ચાર જગ્યા તથા કપોળ ગરીબ વિદ્યાર્થીઓ માટે રૂ ૫) ની બે જગ્યા ખાલી છે. તે મહદ લેવા ઇચ્છનારાઓએ નીચેના સરનામે એક માસની અંદર અરજી કરવી.

ગંગાખાઈ નિરાશ્રીત ફંડના ટ્રસ્ટીસાહેબો જોગ

કે. શેઠ લગનાનદાસ નરોત્તમદાસની પેઠી,

કપોળ નિવાસ.

સેન્ટ્રલસ્ટ્રીટ ફાંડ, ગીરગામ.

સ્વચ્છતા.

લેખક (રા. સ. અવધૂત.)

બૌદ્ધિક અને અંતરિક્ષ મલને પરિમાર્જન કરી ચરિર અને મનને મલ રહિત કરવું તેનું નામ સ્વચ્છતા.

સ્વચ્છતાના અભ્યાસે—આરિરિક અને માનસિક મલનું પરિમાર્જન કર્યા સિવાય નિરોગી અને મૃદુકાર્પદક્ષ કદિ પણ રહી શકાતું નથી. આ પાણી બાયામાં કહેવન છે કે પહેલું સુખ તે જાતે નથી. જ્યારે અસ્વચ્છ રહીને આપણે આપણું સુખ શુભાવી બેસીએ છીએ ત્યારે કુખે રની મંપતિ આવે તો પણ તેનાથી આપણને ચરિર મંપતિનું સુખ મળી શકવાતું નથી. લગભગ લગભગ શ્રીમંતના કરનાં ઘડ હોય છે પણ સ્વચ્છતા વિનાનાં હોય છે. આ કહેવું જરાપણ ખોટું નથી. એવા દરેકને સ્વચ્છ રહેવા માટે અને કાયમ આરોગ્ય રહે તેમ જલદી સૂચનાઓ કરવી જોઈએ. જે જે સ્થળે જવા આવવાનું હોય તે તે સ્થળે, સદવાસમાં આવતી વસ્તુઓ, આચાર વિચાર એ બધું નિયમિત રીતે નિર્મળ જોઈએ. દરેક ઠેકાણે સ્વચ્છતા રાખવી એ સ્ત્રીઓનું મૂખ્ય કર્તવ્ય અને શૂણ્ય છે. ઘર વાળા મુડી સાફ રાખવું, મોરી પાણી રાખવાનો મોજો મરણું વિ. વા. રંવાર ધોઈ સાફ કરી સ્વચ્છતા દર્શક રાખવું. આંગણમાંથી સ્ત્રીની પરીક્ષા થાય છે. તેટલા ખાતર આગાણું સાફ રાખવામાં પ્રત્યેક સ્ત્રીઓનું લક્ષ અવશ્ય હોવું જોઈએ. સ્વચ્છતાની મૂખ્ય ૫ આગત છે.

૧ હવા અને પાણી   ૨ સ્વચ્છતાક મૃદ   ૩ પોતાને રહેવાનું ઘર
૪ બધાં ઘર   ૫ ચરિર અને મન.

તાજી હવા પેટમાં લેવી અને પેટમાંથી જતનર હવા બહાર કાઢવી એ ક્રિયા આપણે નિયમિત રીતે કરીએ છીએ. હવા હવા પાણી. સિવાય આ જગતમાં આપણે રહી શકીએ નહિ. હવા એજ આપણું જીવન છે. તેટલા ખાતર દરેક સ્થાન સ્વચ્છ રાખવાની પ્રથમ ફરજ છે. ઘરમાં જ્યાં ત્યાં પાણી ફેંટી ચરદી કરવી નહિ.

આણુઆણુમાં મોરી, ગટર, સંક્રમણ વિ. હોય અને સવારમાં તથા સાંજે કાળ ખરાબ વાસ પ્રસરે ત્યારે કોલનવાટર તથા લવંડરમાલમાં ઝાંડી નાંકે રાખવો. જો કે થોડી દુર્ગંધથી તે આપણા પેટમાં તોષણ જાય છે ખરો અને તેટલા ખાતર દુર્ગંધનો નાશ થાય તેવી દવાનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. ખરાબ હવા આવતી હોય તે આણુ ખાટી-ખારી ખારણુ કે દરવાજો જે હોય તે બંધ રાખવું. સવારમાં અને સાંજે ચંદન તથા ગુણનો ધૂપ કરવો અને તેથી કરીને આપણુ રહેવાના સ્થળની હવા શુદ્ધ થશે. હાંમર અથવા ગંધક બાળવામાં આવે તો હવા વધુ શુદ્ધ થાય છે, પરંતુ એ ધૂમાડો આપણા પેટમાં જતાં તુક્યાન કરતાં છે માટે તે ચીજનો ઉપયોગ ન કરવો. ખરાબ હવાથી પુષ્કળ અસાધ્ય રોગો થાય છે. અને તેથી પ્રથમ ચોક્કસ હવાની આપણને ગરજ છે.

ત્યાર બાદ પાણીની જરૂર છે. અને તે આપણને ઘણી અગત્યનું છે. પરંતુ તે કેવું જોઈએ એ વિશે ઘણી ભગિનિઓ અજ્ઞાત હશે. જ્યાં કરતાં નદીનું પાણી અવાજ નહિ રહેવાથી સર્વોત્તમ છે. ગામના નળાવનું પાણી પીવાના માટે નિરપયોગી છે. કારણ ત્યાં કોઈ લૂઠમાં ધાંચે છે, કોઈ રાખ ફેંકી જાય છે. પાણી પીવા આવતાં પ્રશ્ન પડીએ પણ પાણી ખરાબ કરી જાય છે. જે સ્થળે નળનાં પાણીની સમસ્ય હોય તેને પણ નળનું પાણી સ્વચ્છ કરવાની આવશ્યકતા છે. ગામમાં એકાદ રોગની કૃપિતિ થઈ હોય તોપણ પાણીને શીલર કરી વાપરવું. પીવામાં તથા રાંધવામાં દરરોજ તાંબું પાણી વાપરવું. પરંતુ જે કેકાણે દરેથી પાણી આવતું હોય અથવા પોતાને જ લાવવું પડતું હોય તેણે એકાદ દિવસને આંતરે બદલાવવું. પીવામાં ને રાંધવામાં દરરોજ ગાળેલું પાણી વાપરવું. મોરી દિવસમાં બે વાર, નહિ તો એકવાર તો અવશ્ય સાફ કરવી, કારણ બરાબ રહેલા પાણીમાંથી દુર્ગંધ તુરંત ઉત્પન્ન થાય છે. આપણા ઉપયોગમાં આવતા પાણીથી આપણી શારીરિક સ્થિતિ ખરાબ થાય એ કીક નહિ.

સોંપ કરવાની જગ્યા હમેશાં સૂકી જોઈએ. પાણી ફેંકીને એ જગ્યા ખરાબ કરવી નહિ. કારણ ચરદી થતી જગ્યામાં સ્વપ્ન પાડે છે. રહેવાથી ચરિર ખરાબ થાય છે. આપણને અને આપણા કુટુંબને અનુગ્રહણ કરવા માટે તે સ્થાન ઉપયોગી છે એ જુદી જાણ નહિ. અત્ર. બગડવાથી અને

તે ખાવાથી આપણા શરિર સંબંધી કદિ પણ ખરાબ પરિણામ આપ્યા સિવાય રહેનાર નથી. ચૂલા પાસે જે જે ચીજો રહેવાની હોય તે બધી અવસ્થિત રાખવી. અવ્યવસ્થિત રાખવાથી સ્વયં પાક અપકવ રહેવાથી ઉધાકુ રાખવાથી ગૃહિણીનું દુષણ મળાય છે અને ખાધા પછી આપણને નુકસાનકારક છે.

સવારનો વિચાર રાત્રિથી કરી લેવો અને સવારે શું શું કાર્ય કરવાનાં છે તેનો કાર્યક્રમ પણ રાત્રિથીજ ગોઠવી લેવો. જે કાર્યક્રમ મનમાં ગોઠવી રાખ્યો હોય તે પ્રમાણે સવારમાંજ કાર્યની શરૂઆત કરવી. સિંધાતુ સાહિત્ય કાદી એક બાજુએ ગોઠવી સ્વયંપાકનો આરંભ કરવો. સ્વયંપાક પૂરો થયા પછી બહાર નિકળવું, પરંતુ નિયમિતપણા અને અનુભવ સિવાય આ પ્રમાણે થવું અશક્ય છે. વસ્તુઓ ખરાબર ગોઠવી દેવી. જે અન્ન આપણે ગૃહણ કરીએ છીએ તેનાથી લોડી થાય છે. જે જે પદાર્થ આપણી જીમને મીઠો લાગે છે તે આપણા પેટને પણ માદક આવે છે, એ બધો પચી જાય છે, આ પ્રમાણે બહુધા બની શકતું નથી. પ્રકૃતિ, હવા, અન્નના ગુણ હોય લક્ષમાં રાખી રસોઇ તૈયાર કરવી. એ સ્વચ્છતાથીજ આરોગ્યના મળે છે. જેથી વારંવાર ડોક્ટરને ઘેર જવાનો ભય દૂર થાય છે.

પોતાને રહેવાનું ઘર લાંબી અને પહોળા શુદ્ધ હવાની સમવહતાવાળું જોઈએ. બારી બારણાં જે હોય તે સવારમાં ખોલવાં. પોતાને રહેવાનું ઘર, ઘરમાં નિરૂપયોગી વસ્તુ કે જેનાથી હવા ખરાબ થતી હોય તે રાખવી નહિ. એકાદ ટેબલ, બે ખુરશી અને પુસ્તકો, શક્તિના પ્રમાણમાં રાખવાં. દેવદેવીઓના, સ્નેહિત્રિઓ અને મહાપુરુષોના ફોટા ઘરમાં રાખવા કે જેથી ઘરની શોભા વધે છે અને રહેનારને આનંદ મળે છે. આપણને અગ્રિય હોય એ ચીજ રાખવી નહિ. બગડી ગયેલી શાકભાજી, સડેલાં અને સુકેલાં ફળફુલ, કેરાસીન, ટરપેનટાઈન, રિપરિટની બાટલી વિ. નાશકારક ચીજો ઘરમાં રાખવી નહિ કારણ તેનાથી ઘરમાં શરદિ થાય અને હવામાં બગાડો થાય છે. ઘરમાં દીવો સજગતો રાખી સુવું નહિ. કોઈ વખતે દીવો રાખવાની જરૂર જણાય તો ધીમે કરી ટેબલ ઉપર રાખવો. તાજા ફુલ ઘરમાં રાખવાં કારણ તેથી સારી વાસ ફેલાય છે. એકાદ ઘરમાં સડેલાં ફળ ફુલ રહેવાથી રોગી અને વિરોગીના શરિરમાં વધુ બગાડો

કરે છે. રોગી નિરોગીએ બહુજ મંભાળ રાખતી. રાત્રિએ શાંતિ રહે તેમ સૂવું. આદરને મેલી યવા દેવી નહિ. રાત્રિએ એકાદ . જારી ઉધાડી મુકીને સૂવું કે તાજી હવા મળી રહે અને આસોવાસ દ્વારા જે ખરાબ હવા નોકળે છે. તે બહાર જાય. સવારમાંપણ ઉઠી તમામ જારી બારણાં ખોલી તાજી હવા ઘરમાં આવવા દઇ ખરાબ હવા બહાર જવા દઇ પછી પચારી ઉપાડવી.

બધાં ઘર સ્વચ્છ રાખવાં જોઇએ, એ બોલવામાંજ કાર્યસિદ્ધિ થઈ જતી નથી. કારણ અનુભવ સિવાય થવું કઠણ

બધાં ઘર. છે. આ બાબતમાં વડિલ અને અનુભવી માણસોનું અનુકરણ કરવાની જરૂર છે. નિયમિત રીતે ઘર

સાફસુદ્ધ રાખવાં. ગૃહપ્રવેશ કરતાંજ આનંદ થાય એવી રીતે ઘર સાફ સુદ્ધ રાખવાં જોઇએ. સુવાતી ઓરડીમાં દાણા દુણી, સ્નાન કરવાના ગૃહમાં પુસ્તકોનો કબાટ અને રસોડામાં કપડાની પેટી આવી ગેરવ્યવસ્થા હોવી નહિ જોઇએ. આવું જોઇને આપણાં મિત્રો હસે છે અને આપણે અનેક પ્રકારની અડચણો બોગવતી પડે છે. કાર્વપરતે દુર્લભ આપણું નહિ જોઇએ. ઘરખર્ચ લખવાનો રિવાજ રાખવો. નિયમિત રીતે માસિક ખર્ચનો અંદાજ પ્રથમજ દાંઢવો અને પછી જરૂર પડે તો ખર્ચ કરવો. કોડોને કંચુસપાટુ ન દેખાવું જોઇએ. બહારમાં અને સ્વધર્મમાં દક્ષ રહેવું. હરેક રીતે ઘર સુદ્ધ રાખવું એજ એક ગૃહિણીને શોભા આપનારું છે.

નાહી ધોઇ શરિર સ્વચ્છ રાખવું અને નિયમિતરીતે સારા વિચારોથી મન સ્વચ્છ રાખવું. કંઈક દંડા અથવા ગરમ પાણીથી શરીર અને મન. સ્નાન કરવું. સ્નાન કર્યા પછી શરિરને હવા લાગવા દેવી નહિ. સ્નાન કરતી વખતે શરીર ખુબ યોગાને સ્નાન કરવું. વખત મળતો નથી આંવો માત્ર નામને પોકાર કરવો નહિ. તાજી હવા મેળવવા માટે બાધ ન આવે તેવા સ્થળમાં ફરવા જવું. કામ કરવું અને તાજી હવા લેવી તેથી કરીને શરીર ઠીક રહે છે અને જોઇતું આરોગ્ય મળે છે. શરિર અને મનને શક્તિ પ્રમાણે કામ સોંપવું. જમીને આળસ ખાઇ સૂવું નહિ. યોગ્ય ઉદ્યોગ કરવા. દરરોજ થોડું પરંતુ પાકું અને નવિન શીખવું. સારાં સારાં પુસ્તકોમાંથી જ્ઞાન મેળવવું. ફળદ્રાડ ઉછેરવામાં ગાવામાં વિ. મનને અને શરિરને છૂટ આપવી, એથી આપણું અને બીજાંઓનું મન રંજીત થાય છે. એક કેકાણે વાંચવામાં આવ્યું છે કે જેના ડોળા દુખવા આવે છે,

એક સરખા વાચનથી અથવા વિના કામે લેના ડાળા અચક્રન ધર્મ જાય છે, તેવા માણસને ખાગમાં ફેરવી શોભા બતાવવી. નૈસર્ગિક શોભા અવલોકવાથી, નવિન નવિન શોધમાં મન ગ્રસ્તિવાથી, મનને કાયદો થાય છે. નિંદા અને દ્રેષ કરવાનો સ્ત્રીમનિમાં એક સામાન્ય રિવાજ છે અને તેનું પરિણામ કદિ સારું આવતું નથી. તે વખતે સદૈવ સારા વિચારો અને સારી વાત ચિંતો કરવામાં વખત ગુમાવવો અને સારા વિચારોને તરત અમલમાં મુકવા. મનને પ્રાપ્તી બપયુક્ત રાખવું. ઈશ્વર ઉપર વિશ્વાસ અને સ્વચ્છતાનો નિશ્ચય રાખવો. આમે નાશુક અને અચક્ર છીએ આવું ખતાવવાની ધણી સ્ત્રીઓ હેરાંથી કોરોષ કરે છે. એથી લોકો દસે છે અને ચરિત્રને નુકસાન થાય છે. માટે આવા રોગ કરવાની કોશિશ તથા દેવી. મંસારમાં સ્ત્રીઓને ઘિર કેટલી ગંભીર ભોખમદારી છે એ સુચિત્તિ સ્ત્રીઓના સમજ થકે છે. પારસી અને યુરોપીયન સ્ત્રીઓ પુરુષની જરોજરીનાં કેટલાંક કાર્યો કરી શકે છે. ત્યારે આપણા દેશની સ્ત્રીઓની કર્તવ્યસીમા રૂઝ રસોઈના કાર્યથીજ પૂર્ણ થાય છે. ઈશ્વર દેશની સ્ત્રીઓને આગસાધનો વિચાર નહિ આવેના હોય ?

હમ્મર અમારા દેશની આર્થ સ્ત્રીઓનો અધકાર નાશ કરો અને આચાર વિચારમાં ઉદાર બની બીજાનાં સારાનું અનુકરણ કરતાં રીખો. હે પ્રજા અમારી એકલીજ સવિનય પ્રાર્થના છે.

પ્રાસંગિક નોંધ તથા ખબરો.

ડૉ. જીવરાજને આવકાર:—ડૉ. જીવરાજ નારાયણ મહેતા તા. ૧૫ મી એપ્રિલ ૧૯૦૯ ને રોજ મેસેન્સ મેરીટાઇમ્સ કંપનીની સ્ટીમરમાં ઉંચા વૈદિક અભ્યાસ માટે મુંબઈનો કીનારો છોડ્યા પછી સાડા છ વરસના લંડનમાં વસવાટ પછી તા. ૧૩ મી નવેમ્બરે અરેબીયા સ્ટીમરમાં નીકળી મુંબઈ આવે છે એવા ખુશખબર આપણને મળ્યા છે. કષોળશાંતિ પોતાના પતોતા પુત્રને યોગ્ય આવકાર આપવા માટે તલપાપક ઘડી રહી છે અને તેને માટે શાંતિની કમીરીની સભા વિચાર કરવા માટે મેળવવામાં આવી છે. શેઠ વરજીવનદાસ માધવદાસ કષોળ બોર્ડિંગસ્કુલના બોર્ડર પોતાના મિત્રને, બોર્ડિંગ સ્કુલે બહાર પાડેલા ઉંચામાં ઉંચા રતને, હરખ બરેસો આવકાર આપવા તૈયારી કરી રહ્યા છે. કષોળ સ્ટુડન્ટ્સ યુનીયન પોતાના હિસાબી મેમ્બરને માન આપવાને ગોઠવણ કરવા વિચાર ચલાવે છે. કષોળ ઘોલન્ટી-યર્સેડીમ તેને આવકાર આપવાને તૈયારી કરે છે એમ સંભળાય છે. એ શિવાય તેમના માનમાં એક મોટો જાહેર મેળાવડો કરવાની હીલચાલ ઉપાડી લેવામાં આવી છે. આ સમગ્ર યોગ્ય છે અને અમોને ખાતરી છે કે બેંકર ઉપર ઘટતો આવકાર આપવાને તેમજ બીજા મેળાવડાઓમાં પુરતી સંખ્યામાં અમારા બાઈઓ હાજરી આપશે.

ડૉ. જીવરાજ; તમોને સાડા છ વરસની ગેરહાજરી પછી અમારા તરફથી આવકાર આપતાં અમોને અત્યાનંદ થાય છે. તમોએ શાંતિનું તથા દેશનું નામ વિલાયતમાં જે રીતે ચમકાવ્યું છે તેને માટે અમારું હૃદય હર્ષથી હલ્ખી રહ્યું છે. તમે અમારામાંથી કેટલાકની સાથે ધાણ-નિકટ સંબંધમાં આવેલા હોવાથી તમારા સદ્ગુણો, તમારા વિચારો, તમારી દેશ માટેની અપ્રતીત સાગરુઓ જાણવાને અમે બાગ્યશાળી થયા છીએ, તે ઉપરથી અમે ખાતરી પૂર્વક માનીએ છીએ કે તમે બાવિધ્યમાં તમારું નામ દેશના ઇતિહાસમાં નોંધાવી જશો. તમારી ઝગઝગતી કાર્કિર્દી અને તમારી વિલાયત મધ્યેની જાહેર જાણીથી તમારે માટે અને ઉંચી આગાહી બાંધી છે; તે જગત્ત્રિવિતા પરમેશ્વર પુરી પાડે એવી તેની પાસે અમારા

પ્રાસંગિક નોંધ તથા ખબરો.

ડૉ. જીવરાજને આવકાર:—ડૉ. જીવરાજ નાશયજી મહેતા તા. ૧૫ મી એપ્રિલ ૧૯૦૯ ને રોજ મેસેન્જર્સ મેરીટાઇમ્સ કંપનીની સ્ટીમરમાં ઉંચા વૈદિક અભ્યાસ માટે મુંબઈનો કીનારો છોડ્યા પછી સાડા છ વરસના લંડનમાં વસવાટ પછી તા. ૧૩ મી નવેમ્બરે અરેબીયા સ્ટીમરમાં નીકળી મુંબઈ આવે છે એવા ખુશખબર આપણને મળ્યા છે. કપોળગીતિ પોતાના પનોતા પુત્રને યોગ્ય આવકાર આપવા માટે તલપાપક થઈ રહી છે અને તેને માટે ગીતિની કમીટીની સભા વિચાર કરવા માટે મેળવવામાં આવી છે. શેઠ વરજીવનદાસ માધવદાસ કપોળ બેર્ડિંગરકુલના બોર્ડરો પોતાના મિત્રને, બેર્ડિંગ સ્ટુડેન્ટ બહાર પાડેલા ઉચ્ચામાં ઉચ્ચ રતને, હરખ ભરેલો આવકાર આપવા તૈયારી કરી રહ્યા છે. કપોળ સ્ટુડન્ટસ યુનીયન પોતાના ઉત્સાહી મેમ્બરને માન આપવાને ગોઠવણ કરવા વિચાર ચલાવે છે. કપોળ વૉલન્ટી-યર્સટીમ તેને આવકાર આપવાને તૈયારી કરે છે એમ સંભળાય છે. એ શિવાય તેમના માનમાં એક મોટા બહોર મેળાવડો કરવાની હીલચાલ ઉપાડી લેવામાં આવી છે. આ સંબંધે યોગ્ય છે અને અમેને ખાતરી છે કે બંદર ઉપર ઘટતો આવકાર આપવાને તેમજ બીજા મેળાવડાઓમાં પુરતી સંખ્યામાં અમારા ભાઈઓ હાજરી આપશે.

ડૉ. જીવરાજ; તમને સાડા છ વરસની ગેરહાજરી પછી અમારા તરફથી આવકાર આપતાં અમેને અત્યંત દયા છે. તમોએ ગીતિનું તથા દેશનું નામ વિશાલતામાં જે રીતે મસતુર કર્યું છે તેને માટે અમારું હૃદય હર્ષથી ઉછળી રહ્યું છે. તમો અગ્રણીમાંથી કેટલાકની સાથે ધાડા-નિકટ મંબંધમાં આવેલા હોવાથી તમારા સદ્ગુણો, તમારા વિચારો, તમારી દેશ માટેની અગ્રનીમ લાગણીઓ જાણવાને અમે ભાગ્યશાળી યવા છીએ, તે ઉપરથી અમે ખાતરી પૂર્વક માનીએ છીએ કે તમો ભવિષ્યમાં તમારું નામ દેશના ઇતિહાસમાં નોંધાવી જશે. તમારી ગ્રંથકતી કાર્કિદથી અને તમારી વિશાલ મધ્યેની બહોર જીવંતી તમારે માટે અમે ઉંચી આશાઓ બાંધી છે; તે જગતિયતા પરમેશ્વર પુરી પાડે એવી તેની પાસે અમારા

અંતઃકરણ પૂર્વક યાચના છે. ઇશ્વર નમોને લાંબુ આયુષ્ય અને સામર્થ્ય આપે કે જેથી તમે તમારી જ્ઞાતિને તથા તમારા દેશને તમારી સેવાઓ અર્પવાને સામર્થ્યવાન થાઓ.

જાદરાખાદતા કપોળ આગેવાનનું મરણ:—જાદરાખાદતા આપણી કપોળ જ્ઞાતિના આગેવાન શેઠ હરજીવનદાસ ધારણીના તા. ૨૪ મી સપ્ટેમ્બરને દીને યથેલા મરણની નોંધ લેતાં અમોને દીક્ષગીરી થાય છે. તેઓની જીંદગીનું વર્ણન તથા તેઓએ કરેલી મહાવતોનું લોરટ અમોએ થોડા મહીના અગાઉ અમારા માસીકમાં આપેલું હોવાથી વિશેષ વર્ણનની જરૂર નથી, પણ તેઓએ જ્ઞાતિ માટે કરેલી સખાવતો, તેમની જ્ઞાતિ પ્રત્યેની ઉડી દીલસોજી લાગણી અને તમામ જનસમાજને માટે દયાની લાગણી કપોળ બાઈઓથી તથા જાદરાખાદતા સમગ્ર પ્રજાથી જલદી ખુલાસો નહિ. આપણી જ્ઞાતિને તેમના મરણથી ખરેખર ખોટ પડી છે અને જ્ઞાતિના અન્યુદય માટે સખાવતો કરવાની જે તેમને હજુ ઉત્કંઠા હતી તે તેમના અચાનક મરણથી આપણે શુભાવી છે. તેમના કિતર કાર્ય પ્રમંડે અમરેલી કપોળ બોર્ડિંગ સ્કુલને રૂ. ૧૦૧, મુંબઈની કપોળ બોર્ડિંગ સ્કુલને રૂ. ૫૨, ૨૫. મી. ગોખ. લેની સોસાયટીમાં રૂ. ૨૫), વનિત્રાવિશ્રામને રૂ. ૨૫, ગાંધીના ખાતામાં રૂ. ૨૫) તથા બીજી પરચુરણ સખાવતો કરવામાં આવી છે. તેમના કુટુંબ પર આવી પડેલી આફતમાં અમારી સંપૂર્ણ દિલસોજી છે. અમે ઇશ્વરશક્તિ આગીયે છીએ કે તે તેઓના આત્માને શાંતિ આપે.

પરિક્ષામાં ફતેહ:—શેઠ હરજીવનદાસ માધવરામ કપોળ બોર્ડિંગ સ્કુલના એક વિદ્યાર્થી મી. ત્રીભોવનદાસ હરગોવીંદાસ મહેતા ડાક્ટરની એમ. બી. બી. એસ. ની ત્રીજી વર્ષની પરિક્ષામાં ફતેહમંદ થયા છે.

સર જગમોહનદાસ અને કપોળ વોલન્ટીયર્સ ટીમ:—કપોળ વોલન્ટીયર્સ ટીમે બાદરવા રુડ ૬ની ઉજ્જલીમાં મેનેજમેંટ કરી હતી તેથી ખુશી થઇ રૂ. ૧૨૫ આપીને લાઇફ મેમ્બર થયા હતા અને રૂ. ૨૫ ટીમના કેપીટલ ફંડમાં જમાવેલી તરીકે આપ્યા હતા.

લેડી જગમોહનદાસ અને કન્યાચિકિત્સ:—કન્યાચિકિત્સ નિમેષક

મંડળ 'તરફથી એક' ગતિવર મેળાવડો માધવળામમાં સાક્ષરશ્રી રણછોડભાઈ ઉદયરામના પ્રમુખપણા નીચે કરવામાં આવ્યો હતો; જે વખત લેડી 'જગમોહનદાસના હાથે વૉલન્ટીયરોને ચઢિા વહેંચવામાં આવ્યા હતા. અને તેમ કરતાં કન્યાવિક્યના હાનિકારક રિવાજના સંબંધમાં અને તે દૂર કરવાને ઉપાયો યોજવા સંબંધી અસરકારક બાપણુ કંટું હતું. મેળાવડો ઘણો ફતેહમંદ થયો હતો.

દેવલાલીમાં થેઠ ભગવાનદાસ નરોત્તમદાસ સેનેટારીયમ:— શેઠાણી ઝવેરભાઈએ મુખ્યમંત્રીમાં કપોળનિવાસ રૂપીઆ દોઢ લાખના ખર્ચથી બંધાવ્યા પછી રૂપીઆ પચાસ હજાર વનોત્તવિશ્રામના મકાન માટે આખ્યા પછી અને વર્સોવા ખાતે રૂપીઆ એક લાખ દરમદારના ખર્ચથી બંધ સેનેટારીયમ બંધાવ્યા પછી રૂપીઆ નેત્રુ હજારના ખર્ચથી એક ખીણ સેનેટારીયમ દેવલાલીખાતે બંધાવ્યું છે. તે સેનેટારીયમમાં ૭ કુટુંબો માટે ઘણી સરસ સગવડ કરવામાં આવી છે. દરેક જંગલામાં એક સુવાનો ઓરડો, એક દીવાનખાનું, રસોડું, નહાવાના ઓરડાઓ, રોટારમ વિગેરે રાખવામાં આવ્યા છે; વાસણો ફરનીયરની પુરતો ભેગેવાઇ કરવામાં આવી છે અને દિંદુભાઈઓ અત્યાર આગમય તેનો લાભ લેવા માંડયા છે. શેઠાણી ઝવેરભાઈએ ચોતાનું તથા પોતાના મહુમ ઘણી રોક ભગવાનદાસ નરોત્તમદાસનું નામ કપોળ તથા દિંદુ ઈનીયાસમાં ચોતાની સખાવતોથી અમર કર્યું છે.

સ્વર્ગવાસી બાઈ લાડકોરબાઈ તરફથી રોક જગનાદાસ લલ્લુભાઈ ધરમાદા દવાખાનું જુલેશ્વર શાક મારકીટ સામે ફાફળવાડીને નાકે ઉધાડવામાં આવ્યું છે તે દવાખાનાનો લાભ તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બરથી તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર સુધીમાં ૧૨૬૪ પુરપ, ૪૨૦ સ્ત્રીઓ તથા ૪૫૦ બાળકોએ એકંદર ૨૧૨૪ દરદીઓએ લીધો છે.

શીહોરમાં ખેદકારક મરણ—અહાની કપોળગાતિના મેહેતા અને કેસવજી પારેખના ખાનદાન કુટુંબના એક પ્રતિષ્ઠિત ગૃહસ્થ પારેખ બીમજી માવજી જેમણે લાંબી મુદત સુધી નામદાર બાવનગર દરબારશ્રીની પ્રમાણિક

નોકરી બળતરી પેનચન ઉપર રીડાયર થઈ દીવસો ગુજારતા હતા તેઓ પોતાની પાછળ પુત્ર પૌત્રાદિક કુટુંબ પરિવાર મુકી આયરે ૭૨ વર્ષની પાકી ઉંમરે સં. ૧૯૭૧ ના આવણ વદ ૧૦ લોગચારે ટ્રેલાસવાસી થયા છે. મરનાર, મલા, તથા સ્વભાવે દરેલા, હસ્યુષ્ણ, મિત્રનસાર, તેમજ સત્યવક્તા હતા, તેની સાથે ગાતિબંધાર આદિક કાર્યોમાં કુચળતા ધરાવતા અને ગાતિજનોને દરેક પ્રસંગે એક બહોળા અનુભવી તરીકે તેક સલાહ આપતા. તેઓ ગાતિમાં અને તેમના પારેબ કુટુંબમાં મોટેરા અને મોભાદાર ગણાતા. તેઓ વકીલ મી. દામજી મકનદાસ પારેબના સમાવાલા થતા હતા. તેમણે વીરૂલનાથજી, તાસિક આદિક સ્થળોની યાત્રા કરી હતી. પોતાનો મોટો પુત્ર યામજી જે કે આગાખાન સાહેબનો મુનીમ હતો તેના આકસ્મિક મૃત્યુથી અને ત્યારબાદ વકીલ મી. જજલાલ દામજીનું મરણ થતાં તેના આધાતને લીધે તેમનું ચરીર ઘસાતું આવ્યું હતું. તેમના મરણથી અમો અમારી દીલગીરી જાહેર કરીએ છીએ અને તેમના કુટુંબ પરત્વે લાગણી બતાવી દીલસોજી ધરાવીએ છીએ.

તેઓના ઉત્તરકાર્જના પ્રસંગમાં તેમના પુત્ર મી. ગોમીલાલે પોતાના વડીલોના અને કુટુંબના મોલા પ્રમાણે ગાનિબોજન કરાવી તથા મીજબાનોનો યોગ્ય સત્કાર કરી ઉત્તરકાર્જ રૂડી રીતે ઉદ્દેશ્યું છે. પ્રજા મરનારના આત્માને શાંતી બક્ષો એવી ધાયતા કરીએ છીએ.

દીલ્હી ગુજરાતી જ્ઞાનોદય સ્કુલમાં ઇનામ સભારંભ—
અત્રેની ગુજરાતી સ્કુલમાં તા. ૧૧-૧૦-૨૫ ના રોજ રા. જાલવજી હીરજી વળાયા તરફથી પોતાને ત્યાં પુત્રપ્રાપ્તિની ખુશાલીમાં ઇનામો વહેંચવામાં આવ્યા હતા તે વખતે અત્રે વસના ગુજરાતી બાઇઓનો મોટો ભાગ હાજર હતો. સભાનું પ્રમુખસ્થાનસર કરીમબાઈની ઈશ્વરમીલના મેનેજર રા. ગોંગજીબાઈને આપવામાં આવ્યું હતું. તેઓએ રા. જાલવજીબાઈના કુટુંબ તેમજ પુત્રરત્નને દીર્ઘાયુષ્યછી તેઓની ખુશાલીમાં બધા તરફનો દર્દ જાહેર કર્યો હતો તથા આજના દીવસને સ્કુલમાં જાહેર તહેવાર તરીકે પાળવા જણાવવામાં આવ્યું હતું. રા. જાલવજીબાઈ તરફથી પોતાના વતન જલાલપુર તથા માગળામાંની તમામ ઈમેજી તથા ગુજરાતી સ્કુલોમાં પણ આજના દિવસે ઇનામ વહેંચવામાં આવ્યાં હતા જે ઉપરાંત અત્રેના તમામ ગુજરાતી

બાઇઓને યાકર વહેવવામાં આવી હતી. તેમજ કેળવણીના પ્રસાર સાથે કેળવાયલા શ્રીમાનોદી દેશના ધાર્મિક ખાતાઓ તરફ આવા પ્રસંગે ધ્યાન આપવામાં આવે છે તે ભેષ અનેની કેળવાયલી પ્રજામાં ઉત્સાહ આવ્યો હતો. સ. જલ્દવજીભાઈ તરફથી નીચે પ્રમાણેની મદદો નોંખી નોંખી સંસ્થાઓને જાહેર કરવામાં આવી હતી.

૩. ૫૦૧) કપોળ નીરાધીત ફંડ ખાતે.

૩. ૫૦) પોતાના નીરાધાર સગાઓને ખાતગી મદદ.

૩. ૫) દીલ્હી શુજરાતી શાનોદ્ય સ્કુલમાં.

૩. ૫૦) મામળા સ્કુલમાં.

છેવટે સ. સ્તીભાઈ ગામીએ હાજર રહેલાઓનો તથા પ્રમુખનો સ. જલ્દવજીભાઈ તરફથી આજાર માંનો હતો ને પૂર્ણ ઉત્સાહ સાથે ખાત શુલાખ લઈ સુરેભાઈ વીઘસ યથા હતા.

શંઘવી મિત્રમંડળની સલાહો—ગઈ બાદરવા વડ ૦)) ને દિવસે ઉપરક્ત મંડળની સભા તે મંડળના ઉત્સાહી પ્રમુખ સાહેબ સ. સ. ભાઈ માધવજી બાલુજીના પ્રમુખપણા નીચે રાત્રે આઠ વાગે જાફરાબાદવાળા શંઘવી અને ગરમ કપડના સાહસીક વેપારી ધારશી. બાઈને ત્યાં મળી હતી, જે વખતે આજરે ૭૫ માણસોની હાજરી આપી મંડળને આભારી કર્યું હતું. સ. સ. ભાઈ તે સભામાં પંચેણા તરીકે હાજરી આપી મંડળને આભારી કર્યું હતું. સ. સ. ભાઈ સુંદરજી વલ્લભજી સંઘવી જેઓ તે મંડળમાં નિયમિત હાજરી આપે છે તથા ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લે છે, તેઓની તળિયત નાદુરસ્ત હોઈ, હાજરી આપી શક્યા નહતા. ગઈ મીટિંગનો રિપોર્ટ વંચાયા બાદ, અને પ્રમુખ સાહેબે ઈશ્વર સ્તુતી કર્યા બાદ “ આપણી શાંતિની પડતીનો કારણે અને તેને માટે લેવા જોઈતા ઉપાયો ” એ વિષય ઉપર યુવાન વર્ગે નિબંધો વાંચ્યા હતા. ત્યારબાદ સ. સ. વિજયરામ નાનજી ગોરડીયાએ તે મંડળના બોલંટીયરો પ્રમુખ સાહેબ તથા બીજા બાઈઓ જે ઉત્સાહથી મંડળનું કામ કરે છે તે જલ્દલ તેમને ધન્યવાદ આપી મંડળની આજ્ઞાથી ધન્ય હતી, ત્યાર બાદ દૂધપાન લઈ મેળાવડો વિસર્જન થયો હતો.

આ મંડળની બીજી સભા આસો સુદ ૧૫ ને દિવસે તે મંડળના પ્રમુખ સાહેબ રા. રા. ભાઈ માધવજી ભાલુજીના પ્રમુખ પણા નિચે ચાંપવી કમળશી નયુભાઈ તથા અંદરજી નયુભાઈને ઘેર મળી હતી. જે વખતે હાજરી આશરે ૬૦ ભાલુસની હતી. ગદ્ય મિટીંગને રિપોર્ટ વાંચ્યા બાદ અને ધંધરસ્તવન કર્યા બાદ, રા. રા. ભાઈ સુંદરજીભાઈએ નિચે જણાવેલા ઠરાવો સભા સમક્ષ રજુ કર્યા હતા તે સર્વાનુમતે પસાર થયા હતા.

૧. આપતી કાર્તિક સુદ ૧૫ ને દિવસે ઘર ભાઈ મનજી વાલજીના કુશાદે બંગલામાં પ્રીતિભોજનને માટે મેળાવડો કરવો અને તેમાં દરેક સંઘની ભાઈએ સડકુંડુંબ તે પ્રીતિભોજનમાં ભાગ લેવો.

૨. મંડળના મેંબર યવાને માટે જો કે ફરજિયાત હી નથી તે છતાં દરેક ભાઈએ પોતાથી બનતું લવાજમ આપવું અને તે લવાજમ મંડળના બોલટીપરો પાસેથી રિસીટ લઈ તેમને આપવું.

૩. મુખજી તથા બહાર ગામનું સંઘની ભાઈઓનું વસ્તીપત્રક તૈયાર કરવામાં દરેક ભાઈએ પોતાથી બનતી મદદ આપવી.

આ ઉપરાંત મંડળના ઉમંગી પ્રમુખ સાહેબે ઉત્તેજનાર્યે મધ મીટીંગમાં જે નિબંધો વંચાયા હતા તેમાંથી એટ નિબંધવાળા મિ. પરમાણુ-દાસને રૂ. ૧૫ ની કિંમતનું ધડીયાળ બક્ષીસ રૂપે પોતા તરફથી અર્પણ કર્યું હતું. આ સભામાં રા. રા. સુંદરજીભાઈએ તબિયત નાહરસ્તી હોવા છતાં હાજરી આપી હતી અને મંડળનું તમામ કામ ચાંતિથી સંભાળી લેવાનું હતું. ત્યારબાદ પેંડા દાળ તથા દૂધપોવાને ન્યાય આપી સભા વિસર્જન થઈ હતી. બીજે સભાઓમાં રા. રા. ભાઈ જમનાદાસ હરખજી સંઘનીએ હાસ્યાહસ્ય વાગી લીધો હતો.

બહર ખબર.

આથી ખબર આપવામાં આવે છે કે મુંબાઈમાં વનિતાવિશ્રામ માટે બંધાવેલું ધી ઝવેરબાઈ બગવાનદાસ નરોત્તમદાસ બિલ્ડીંગ ખુલ્લું મુકાયું હતું તેનું કાર્ય ચરૂ કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં વિધવા બાઈઓ માટે આશ્રમ રાખવામાં આવ્યો છે. કપોળ શાંતિની વિધવાઓ સારૂ ગોઠવણ રાખવામાં આવી છે માટે તેમને વિશિષ્ટ છે કે જે બહેનો આશ્રમ તેમજ છાળાનો લાભ લેવા માંગતી હોય તેમણે નીચેને શિરનામે લખીને પ્રવેશ પત્રિકા મંગાવી લેવી ને વધારે વિગત સારૂ જાતે મળ્યું. પંદર વર્ષની અઢરની કન્યાઓ તેમજ પરણેલી સ્ત્રીઓ માટે રૂ. ૮ રાખવામાં આવ્યા છે. તે ઉપરની ઉમ્મરની બહેનોના રૂ. ૧૦ રાખ્યા છે. ટ્રસ્ટીઓ આજ રાખે છે કે બાઈ ઝવેરબાઈની ઉદારતાનો લાભ કપોળ કોમ લેવા ચુકશે નહીં.

શિવગીરી કલ્યાણસાધ મળજર.

વનિતાવિશ્રામનાં ટ્રસ્ટી.

સાંસારિક બનાવો.

મુંબાઈ-વેશવાળ-શેઠ ધરમદાસ ત્રીભોવનદાસ વરછવનદાસનું વેશવાળ ગોરડીયા મોતદાસ કમળશીની પુત્રી બેન સુલાખ વેરે.

શેઠ મનમોહનદાસ સમજીયા પુત્ર બાઈ બગવાનદાસનું વેશવાળ મડવા વાળા દોઢી નાયાલાંલની પુત્રી બેન તાપી વેરે.

ભુભલીવાળા ચંધરી કરચનેદાસ બીમજીના પુત્ર બાધ તાપીદાસનું વે-
ચવાળ અમરેલીવાળા મહેતા પરમાણુદે ચત્રબુજની પુત્રી બેન મોંઘી વેરે.

ભેરાધવાળા ચંધરી નાયાલાલ લવંજીનું વેચવાળ : ભેરાધવાળા મહેતા
ત્રીભોવન મૂળજીની પુત્રી વેરે.

ચંધરી ત્રીભોવનદાસ લલવંજીની પુત્રી વિમળાનું વેચવાળ : ગોરડીયા
માવજી બાણજીના પુત્ર બાધ વનમાળી વેરે.

ગોરડીયા કલ્યાણજી દયાળ જાકરાવાડવાળાની પુત્રી જંડીનું વેચવાળ
ખુતા જીવરાજ લક્ષ્મીદાસ વેરે.

સયરાવાળા યા. નંદલાલ નયુભાઈની પુત્રી ડાહીનું વેચવાળ જમ્બજીજી
ચંધરી ગીરધરદાસ જંબજીના દીકરા બાધ મયુરદાસ વેરે.

યા. વનમાળી ધરમરીની પુત્રી બેન કમળાનું વેચવાળ ખારમજીવાળા
યા. હરજીવન પરસોતમના બાધ હરમોવિંદ વેરે.

ભેરાધવાળા ગોંધી નરોત્તમ રંગનાયના પુત્ર બાધ હાકરશીનું વેચવાળ
ડેહાણવાળા રોકે વચ્છરાંજી ગોરધનદાસની પુત્રી બાધ ત્રિવેણી વેરે.

ગોરડીયા ગાંધા મનાના પુત્રનું વેચવાળ દાણડીયા મોસર દુર્લભની
પુત્રી વેરે.

મહેતા નાગરદાસ પુરોહતમદાસના પુત્ર મી. ગોરધનદાસની પુત્રીનું
વેચવાળ અમરેલીવાળા ચંધરી હાલબાઈ કમળરીના પુત્ર મી. દેવવંજીના દીકરા
હરીલાલ વેરે.

યા. ત્રીકમ્બસ મેધજીની પુત્રી કમળાનું વેચવાળ ગોરડીયા ગંગાદાસ
નારણદાસના દીકરા બાધ બાણજી વેરે

રાજુલાવાળા મહેતા ગંગાદાસ જંગલનંદસંતે વેશવાળા લુલુપાપુર
વાળા વેરા હરજીવન નારજીની પુત્રી વેરે.

મુંબાઈ-મરણ-ગાંધી હસરાજ ગીરધર, ઉમર વર્ષ ૫૫.

સીમંત-શેઠ માવજી રાયવજીના પુત્ર જીમશીદાસની વહુને.

અંમરેલી-મરણ-વેરા જગદીસ બાણજીના પુત્ર જગદીસ ઉમર
વરસ વીંચ.

મહુવા-મરણ-દોશી ગોપાળજી જગત ઉમર વર્ષ ૫૦.

હીરોડા-જન્મ-ગાંધી દમોદર મુળજીના ભાઈ જીવન મુળજીને ત્યાં પુત્ર.

અંમરેલી-વેશવાળા-શા. જીરાજ નરસી સુખડીયાની પુત્રી બેન દા-
શીનું વેશવાળા મુંબઈવાળા શ્રી. જીમશીદાસ રતનજી બારાવાળાની વેરે.

મહુવા-જન્મ-પારેખ મોનદાસ અદરજીના પુત્ર હરજીવનદાસના પત્ની
બાઈ પુરીબાઈને પુત્રી.

જાદરાબાદ-જન્મ-મહેતા હરજીવનદાસ મનજીના પુત્ર ભાઈ ચત્રજીના
ધણીઆણીને પુત્ર (૨) પારેખ જાદવજી બીમજીના પુત્ર ભાઈ જગનનાથના
ધણીઆણી બાઈ સંતોકને પુત્ર.

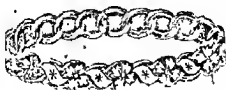
સીહોરની ખબરો:—

મરણ:—૧. મહેતા ભવાનીદાસ પરમાણુદાસની સ્ત્રી, ઉમર વર્ષ ૨૮,
ધાસણીથી.

૨. દોશી પરમાણુદાસ ચામજીની નવી સ્ત્રી, બાઈ રણીયાન ઉ.
વ. ૩૦ કાચી.

રામજી ભગવાન એન્ડ બ્રધર્સ.

સોના, ચાંદી તથા કવેરાતના દાગીના બનાવનાર અને વેચ.

રૂબડ, શેષ એમનં સ્ટ્રીટ મુંબઈ ટેલીફોન નંબર ૬૭૪

તારતું સિરનામું " મફતોન " — મુંબઈ.

આ માનિષ મુંબઈના 'કેપેલ મુવઃ મંડળ' માટે શંકરરાય અમૃતરાયે અમલકાદ ખૂાને પોતાના 'જ્ઞાનમન્દિર પ્રીન્સીપલ એસ નામના હાથખાનામાં હાથ અને મુંબઈમાં ગીરગામમાં આપેલી કૃપાળ દારિસયી મી. જગજીવનદાસ નાગમણદાસ મહેતાએ પ્રમિદ્ધ કર્યું.